

2075
980

JE. JA. FORTUNATOVA

49p

К81К0-93

ЛБДԹԱՆ ԿՆԻԳԱ

F.

ՄԱԾԻԿ ԹՕՐ

4687

MOSKVA UÇPEDGIZ 1934

Je. Ja. FORTUNATOVA

ԼԵԴԴԹԱՆ ԿՈՂԻԿԱ

II ԽՐ

ՄԵԴԻԿ ՎԵԼԵՏՇԱՆ ՎՕ

Տօժալեման ճա՛ Վճլալեման Վճճտիճ: Ա. Դ. Մօճցօճա ճա՛
Ա. Ք. Կըրիճընա

Վիճտալիճ լճճն Քօմի օկըղլօն
Օղըր Վճլեճտան յըկօճ

Մճճճճճ

ՄՕՏԿՎԱ — 1934

Ответств. редактор *Каравая С.*

Корректор *Тетюева З.*

Техредактор *Чугин С.*

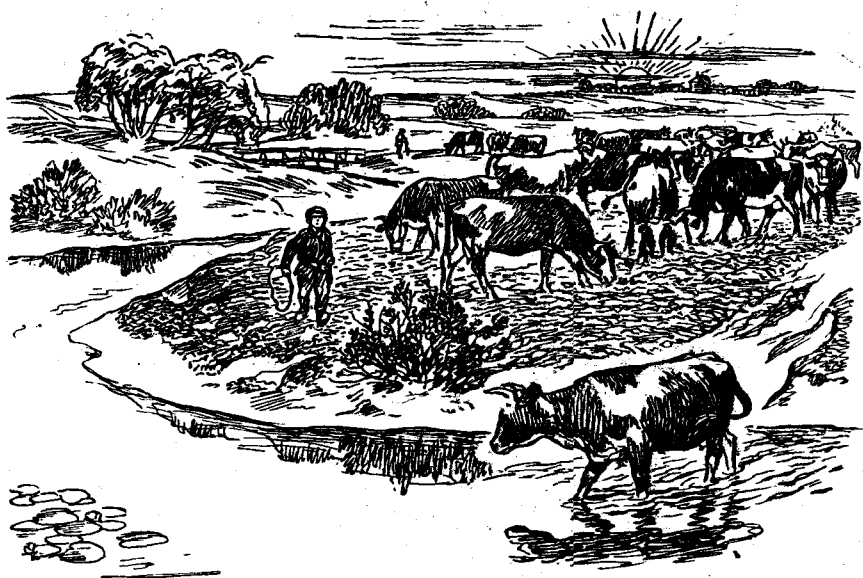
Художники: *Комаров, Пичугин И., Пичугин З.*

Сдано в набор 23/II-34 г. Подписано к печати 20/IV-34 г. Формат 62×94¹/₁₆
№ 5 Окуловской бумфабрики. Тираж 6 500 экз. Печ. листов 7¹/₄. Бум. листов 3⁵/₈.
Уполн. Главлита № В-72419. 64148 тип. зн. на 1 бум. л. Учпедгиз № 5359.
Инд. У1н. Заказ № 2180.

---

17 ф-ка нац. книги ОГИЗ'а РСФСР треста «Полиграфкнига»
Москва, Шлюзовая наб., д. № 10.

Асыу.

Омән асылыс гәрдәтис,
вѣдән җетчә, ошсә лун.
Сук ру виз вьльн әсәтҗис.
Гогьсашә вѣд турун.

Ҙи, раҗкәтнѣ pondis gorsә,
вуга зуртнѣmoz gerskan.
Вѣдкод kajьс җылә, орсә;
krivzә, җирzә vitulgan.

Von тѣdalә визzez sajn,
кѣз сыңnalә ретмѣт вѣг.
Va vevdәrҗaң епнѣс kajә,
ңекѣтән ави кѣмәг.

Јоz.

Маңа да Реҗа оз асыунас мунисә вәрә ивvez әктәнѣ.
Нѣкәт әтлаьн котраҗис Lapko. Маңа да Реҗа әктәнѣ ивvesә,
а Lapko guddiшә җassa kolasьн. Аззис kinәskә да pondis
kavgьнѣ vuvтнѣ, аҗьс musә lapaeznas җентә, җаркә.

— Vizət-zə; vizət, kinəskə azzəma Lapkoьs, — sojsə kьt-saləmən gorətis Peťa.

— Joz-taj azzəma. Vizət, kьz sija eakьlən kaṭṭişəma, med ez vermь sija Lapkoьs purnь, — suə Maṇa.

— Kutam sija, Maṇa, da gortə nəvətam. Boş jurvəvşit cьsjantə, kaṭṭamə setçə.

— Nəvətam: Sija pondās mijanьn ovnь da sьrrez kutavnь. Arnas nəvətam skolaə da lovja ugəlokə şetam.

Zer vəgьn.

Kozgə kişşə ьzьt zer,
gəgьn va mьççişə.

Pьssə Kļima pioner,
zer sogja zevşişə.

Vot çulalis ças da зьп—
prudьn Kļima vartçə:
tu|a-vo|a, mьmda vьn
zonnezkət kupajçis.

Təd-zə, təd:

*Şizimdas tuj vьlə kiş-
şəma anьkьs, i nəkin
sija oz vermь žitьnь.*

Gьmalə.

Kər me vəli eə uçilik, ətik kəzjainokə vetli eakjavnь.
Kəzjainokьn una vəli gьzьk.

Əkti me eaksə da ləşətçi gortə vertnь.

Drug pemdis, pondis çavgьnь zernь da əddən vura gь-
mavnь. Me povzi da pukşi medьzьt kəz uvtə.

Çarknitis, virdəstis, da seeəm jugəta, nełki ŝinnezlə zubt lois. Me sek ŝinnezəs kuņi.

Мьjkə jur vevdəram кьз potis da vura-ed gьmnitis. Меньm jur kuzam kinkə мьjənkə кьз vartis. Me usi¹ da set-çəz kujli sadtəg, kьtçəz ez dugdь zerbь.

Kər sadaşı, me gəgər puez vьvşanas vočalisə vočvaez, goralisə kajjez, miçaa orsis aslas jugərrezən sonđi.

Бьт kəzьslən jьbь vəli çegəm da ьləkod me dьnşan uşəm, a me gəgər vałajtçisə pu torrez.

Paşkəmbь me vьvtn vəli [uz-va, [akaşis jaj verdə. Juram kajəm svav, ñevna vəli zubt.

Azzi aşşim sapkaəs, voştı eakəs da kotərti gortə. Gortьn ñekin ez vəv. Kьski pьzaniş ñaņ da kaji gor vьlə.

Kər me sajmi, vizəta gor vьvşanas, eaksə mençim zari-təmaş, vajəmaş pьzan vьlə da mədənbь şojnbь-ņi.

Me gorəti: „Tijə mьla metəg şojatə!“

A nija suənbь: „Te mьla uzan? Lezçь çozьk da pükşь şojnbь“.

Вавареллєз.

— Çeład, munamə vərə!—Kьtsalə Pečaəs Kača.—Kəzjai-pokkezьn vavarellєz petəmaş.

Peča setən i vələm. Rad sija. Vit vo sьlə, oz-na təd, кьз vavarellєz vьdmənbь.

Munisə. Asьbьs zer vəşan miçə-miçə. Kajjez goralənbь.

Munisə, munisə da pujağəd dьnə loktisə, da esə şınav-kaez azzisə.

Pečulə ñe jağəd dorəz. Munə da kəzpijanokkesə kieznas juklalə, suç musə gotov ŝinneznas pьrətnь, medvь vavarellє vokə ñe kolnbь.

— Çoza-ņi?

— Мьj?

— Вавареллєз?

— Çoza, çoza, ñevna kerpitьs.

Drug Kačaьs gorətis:

— Вавареллєs, вавареллєs! Da mьmda petəmaş!..

Uškətçis Kaṭaḅs əktəp̄n̄, a Peṭa oz i loav, ləṣətçə vava-
peļsə vizətəp̄n̄, kəz niṭa mi vьлп̄ vьdməp̄n̄.

Kьssis matəzьk, paškətis kəz uvokkezsə, azzə p̄n̄ uvtiṣ
eakkez. Vizətə, kьeəm gazəp̄n̄ Kaṭa rьzьkkezsə zovṇaə teçə.
Teçə da açьs suə.

— Ok, tiṭə vavapeļokkez! Çəskьt peļokkez! A te mьj-pə,
Peṭa, on əktə?

— A kьtəp̄n̄-pə vavapeļles,—suə Peṭa.

— On raz azь? Vizət, to eta eakьs vavapeļəp̄n̄ suṣə,—
suis Kaṭa.

— A me çajti vьliṣ vavələp̄n̄ peļlez vəgьp̄n̄ vьdməp̄n̄,—
şeraləməp̄n̄ gorətçis Peṭa.

Çeççaləməp̄n̄, vakşəməp̄n̄ çeļadokkez kotərtisə vərət.

Təd-zə, təd:

*Mi-rujət minəta, etik
kokoka; gərd şarṇa azzə-
ta aslas juṇokə.*

Çakla.

Gurtəp̄n̄ vərə mijə kajam,
pondas kьv̄p̄n̄ — uk da ak.

Gortə vəriṣ verṣa vajam:
kəda jagəd, kəda eak.

Vəgьp̄n̄.

Vot i vərə loktimə. O-o, pues mьj suvdaəṣ! Şinən on suz.

— Kьvzə-zə, kьvzə, çeļad, kьzi pipu lissez guşəṇika sus-
kətçəp̄n̄,—gorətçis Vaṇa.

— A te vizət, kьzi p̄leṭtez-moz pəriṣ kьzьsləp̄n̄ uvves
əvətçəmaṣ da zagəṇika vərətçəp̄n̄.

— Munamə eta tujok vylət, Peťa, setən ɲeɣɣɣn una ma-
lina,—vištalis Koļa.

— A poko kvvzʒstam ɲevna, kvz kajokkes goraləɲ.
Da ɲ sʒ sʒərti tədə, kvəəm kajok goralə,—suə Maŋa.

— A kvlat, medgorən kištə, sʒlə. Sija maļina kajok.
Mijanəs viççisə maļina kustokkez kolasɲn.

— Ok kvəəm gaza vəɣɣn!

Gaduka.

Ətrɣr mi ɲekišimə lunvɣv ɲur dorɣn. Me vura i kotraşi
seki. Kaji ətik turun jur vylə da kujla, turunɣsliş çəskɣt dukse
morosam kvska. Drug mɣjkə menɣm kiam pavkis kəzɣt da
ɲiɣg.

Me toko çəççəvtti turun jur vɣvşis. Vizəta, vɣzt i vɣzt-ed
gaduka petis turun ɲekiş, levtişiş vəz vɣlas da ləşətçis uş-
kətçɣɲ me vylə. Menɣm kolə kotərtɲ, a me sulala, kvzi
kvɲməm, a gadukaɣs vizətə me vylə aslas ɲostəm şinnezən.

Aj-mamə vəlisə me dɣnşaq ɣɣnəş, ɲur doraş, a Lap-
koɣs kujlis mədik turun jur vokɣn da jiris koska.

Drug çəççəvtis Lapkoɣs da uşkətçis zmejɣs vylə. Sija
ɲekis zmejşə ɲiɲneznas, taļis lapaeznas. A zmejɣs kurtçalis
ɲoɲsliş ɲərsə, morossə da kvnəmsə. No çəza gadukalən
toko torrez mi vɣlas viklaşisə. Lapkoɣs uşkətçis kotərtɲ
da kvtçə i əsis. Me sek vəliş kvz on vɣliş sajmı: pondi go-
rətlɣɲ da gorzɣɲ. Loktisə ɲekişişşes da kosaeznəɲs əstatki
keralisə zmejşliş viklaşan torresə.

Lapkoɣs gortə loktis vəliş das lun vərti. Sija vəli uməlik
da kəşɣɲik.

Viz vɣɣn.

— Noko, vizvɣ ızalişşez, suvtə ɣozən. O-o, da kvɣmən
tişə loktəmɲt! Kvkdas mort ɲelki,—vištalis kolxoznəj vrigadir.

— Çelad, ɲoşɲitɣkkəzsə lezam ozlaşas, ɲlə kokɲitɣk
loas turunşə bergətnɲ,—vištalis ɲioŋerrezlən vozatəj.

Suvtisə şərsən-vərsən kvkdas ɲioŋer. Vɣdənlən kias as

şerti kuranok. Sar-sar kurannes vetlənъ, vьtte etik ki uvтn
kьkdas kuran.

— A noko, çelad, gazetъstam kolhoznej vizsə, şlam
„Mi morttez vişə“... — gorətçis pionerrezlən vozatəj.

Kьkdas əmiş gorən kişşə viz pašta şlanкьv:

Mi morttez vişə,

mi kolhozьn.

Vьnşalam, vьdmam

luniş-lun.

I vьd kulaksə

aslas pozən

mi neekam suç,

кьз jog turun,

turun, turun.

Mi Leņin tujət

ozlaņ munam.

Jugdətam aşşinьm

şinvan.

Mi eupam ətvьvsa

kommuna,

mi doram

ətvьvsa olan,

olan, olan.

Paşkalə vizzez vьlьn pionerrezlən şlanкьv, a kajjezlən
vьdnoza çivzəmys kişşə sьlə panьt.

Bekişan kad.

Ətər gaza, miça, sonьt.

Vizzez vьlьn — zarni rəm.

Kajьs çivzə, şlə omən,

i sьnqalə vьdlən əm.

Vono jəzьs vizlə petəm...

kin, kьeəm-nə setən jəz?

A, da von kin vələm setən:

mijan Oşoviş kolhoz.

Naзgə-sija viz vodtətə:

kerə vьeəma turun.

Bekan maşьna bergətə...

I udarno munə lun.

Vez viz vьvti muna.

(Şьlanкьv).

Vez viz vьvti muna, muna,
miça zorig setçin una,
zarņi zorig vьvti una.

Меньm gaza, şьla - jəkta,
miça zorig ozam əkta,
zarņi zorig çoza əkta.

Asьm juram jurкьe кьja.

Gortiş peta — asja кьa¹.

Gortə lokta — rьtja кьa.

Vez viz vььn kuz lun ola.

Miça zorig setçin una,
zarņi zorig vьvti una.

Kurajtçəm.

— No, mьj sь dьna pondam vugraşny! Bьdənnьmlən-ed tьrmasə peskannes çerivasə puňь,— gorətçis Vaça.

— Tьrmas, tьrmas. Peçaəs kołam çeriva puňь, a mijə sь kosta kurajtçəm,— gorətçis Koşta. Kurajtçisə pəvvez vььn, ətamədkət ozaşəmən. Grisa vartçьnь ez kuz, sijən pukalis bereg doras.

— Me tozo verma pəv vьlas ujavňь,— suis Grisa.

— Kьtçə tenьt ujavňь, pьdьn mestaez estən eməş — suisə çəladьs. Grisa ez kьvzь. Kura-para çəvtçis da — vaas. Ez jestь çəladьs dьnəz lokňь, kьz pəьs kişis mezmis da ujbьtis ozlaň, a Grisa, kьzi çer va pьdəsas pukşis.

Çeççalisə çəladьs aslanьs pəvvez vьliş da Grisaьs şərə. Çoza sijə kutisə da kьskisə beregə. Grisa kujlis, ez i loav.

— Kaçajtə sijə, çəlad, zegətə!

Grisa oştis şinnezə da levtis jursə. Sek toko çəladlə təd vьlanьs uşisə pəvvezňьs. Vizətəňь ni ja, ьlə-ьlə-ņi kьvtəmaş pəvvez, çuť tьdaləňь.

— Te kuza vьdəs aşşinьm plotsə əstim,— gorətçis Koşta.

— Eta vərşaq çevoş pondan velətçьnь ujavňь.

¹ Кьa — zarja.

Va dorьn.

Va vьlət — gazьssa gaza.
Va vьlət — ʃerebro rəm...
Vər sajsaҥ sondiьs pəzə...
Vanjəv paʃkalə ʃələm.
— Ok i kurajtçam!..
— Koçesno!..
— Og kьnmə?
— Pravilo təd!..
— Noko-nə, pondamə resnь,
vьvьtьr kəʃ avu i ʃəd.

Tom fizkuʃturnikkez setən,
va vьlas əktənь vьn.
Çirzənь aʃnьsə pestən:
— Jonmamə!..
— Vьnnьm ңe kьn!..
Bьd gozsa asьlə kьlə
va dorьn tommezlən uz...
Bьdmə, strana paʃta jьlə
viʃ pokoʃençolən vuz.

Mijan karçjər.

Karçjərnьm vьdsa gozum verdis mijanəs. Da i təv kezə
una zapas kolim.

Toko pondətçis gozumьs, mijə pondimə-ņi ʃojnь ʃvezəj
luk. Kьz toko sijə egə ʃojə: lukasolən, pirəgən, kvasən i
siz kəsnas, ңaңən.

Vot i ogureççeز pondisə vonь! Kъeəm nija vasəkəş da çəskətəş, kər nijə grad vьliş boştan! Mi nijə i əvedajtikə, i uznajtikə pyr şojimə.

A kər vьdmis kartovki, sijə rozə sunь viļ naən. Kъz toko sijə on şoj, vьdnoz sija ləşalə. Garjam tom kartovkisə, mişkalam da pəzalam. Ak, kъeəm çəskət pəzalam kartovki, kər sьlən kъs verdas nevna zaritçystas da pinnez kolasьn nevna kazətə.

Gərdətisə i pomidorrez. Kъz javlokkez əsaləнь. A kъeəm nija aşnys çəskətəş! Solaləmən bur nijə şojnь naən da kartovkiən. Əddən ləşalə pomidor puktьнь i vьdə.

Loktis şentav təliş. Kolə karçjəriş vьdəs zimlavнь. Medoz mi zimlam pomidorrez—nija poləнь kəztiş. Neekimə luk, eəkərtim da pəlatə levtimə, med koşmis. Koşmьtəg lukьs pəzə, kolə sijə koştьнь.

Pondimə neekьнь şortni, morkov da şokla, teçnь vьdəs etə gu jamaə kəs pesəkən vьd sloj kişkaləmən.

Şentav çulalikə kutçim kartovki verdə, sija mijan una vəli. Pogoddaьs vəli kəs i bur zimlavнь kartovkisə veşkьta gu jamaə.

Medvəгьn pondim kernь kapusta. Keralimə sijə da vьdsa kəңəssezə solalimə, mukədsə vьdsa jurrezən zozulə əslimə, medvь i təvnas şvezəj kapusta vəli.

Una zapas kerimə—vot i og polə təliş.

Təd-zə, təd:

*Тикалс рашкəта дед.
Кин рашкəмсə çəvts,
sija i gorzə.*

Зимјалам карџ.

Аззан те, Кона,
капуста јур
вѣдмѣта воно
ѣдѣн-ѣи бур.

Уз мед помалим,
зер мед ез вад,
карџсѣ зимјалам,
кѣр вѣѣт кад.

Карџѣс зимјашсѣ.

Џи, муна зѣк!

Суѣ рѣднассѣ,

медѣ ез ѣк.

Вузоккез аѣи короккез.

Озѣк, ѣдѣн вазша воѣзѣ, ѣкин ез вѣдит картовкисѣ.
Ез тѣдѣ, мѣј сѣја сеѣѣмѣс?

Ѣтрѣиѣ ѣтик помѣсѣк ѣдѣѣтис кѣиѣиѣ, кѣтѣнкѣ-рѣ сариз-
зеѣ сѣјѣн ем-карџ, кѣдѣ суѣнѣ картовкиѣн. Гизис помѣсѣк
гизѣт, корис ѣстѣнѣ сѣлѣ картовки.

Картовки сѣлѣ ѣстисѣ. Помѣсѣк ѣѣктис садитѣнѣ сѣјѣ карџѣрѣ.

Вѣдмис картовкиѣс ѣзѣт, бур, вѣдѣс вѣвтѣѣѣс зориз-
зеѣзѣн.

Њѣдѣр мѣјиѣ зориззеѣ уѣсисѣ. Њѣ туѣѣ лоисѣ мѣјкѣ гѣгрѣ-
саѣѣ, џорѣтѣѣ, воѣиок ѣздаѣѣ—ѣта лоисѣ картовки зуѣѣз.

Ѣктисѣ картовки зуѣѣсѣ да бѣра заритисѣ ниѣѣ виѣн.

Помѣсѣк корис гѣѣѣзеѣс, пондис ниѣѣ гѣѣѣѣтѣтѣнѣ асѣлс
виѣ ѣѣанторѣн. Гѣѣѣзеѣ воѣѣтисѣ картовкисѣ ѣманѣс, акѣлисѣ,
пѣлѣнѣнѣ еѣѣ вермѣ, ѣманѣс пѣлѣн куѣѣт токо лоис.

Воѣѣтис ѣтик зуѣ аѣѣс помѣсѣкѣс, ѣѣѣки ѣмѣс сѣлѣн ѣмѣѣѣт-
ѣис ѣѣѣм ѣѣанѣиѣ. Лѣгаѣис да суѣ:

— Њѣекѣ вѣдѣс вуѣззеѣзѣн, да ѣлѣѣк џаркѣ ѣтѣ стрѣмсѣ.

Аѣѣнас-зѣ вѣдѣс картовкисѣ ѣѣекисѣ. Њѣекикѣ аззѣнѣ вуѣ-
зеѣз вѣлѣн мѣјкѣ сѣз-зѣ емѣѣ гѣгрѣсаѣѣс да џорѣтѣѣ.

— Нокѣ ниѣѣ рѣзѣлам!

Рѣзѣлисѣ, ѣѣѣисѣ—џѣскѣт!

Şetisə pəzaləm kartovkisə pomessьklə. Sija şojə da oskə:—
to-ed мьј şojanьs vələmal!

To-ed кьєэм ме вəв. Koləm-taj vuzsesə əktьnь, a mi
kartovki zułokkesə əktimə.

Təd-zə, təd:

*Ави нє туса, нє коккез,
em toko jur da şinokkez.*

Çoçkom vavьv.

Una vьdkođ vavьvvez levaləнь gozumən karçjəгьп. Basək
пьлən sondi vьlas vьdkođ rəma paşkəтьs. Vavьvvez kolasьп
eməş seeəməş, kədna vajəнь mortlə ьзьт vred. Vavьv kolʃiş
petə guşenica. Ena guşenicaez şojəнь karçjəriş karç, şojəнь
saddezьп puez vьliş lisses. Mukəd kadə guşenicaes ovləнь
əddən una.

Ətrьriş mi munim rojezdən. Munam vołkьt mesta kuza.
Rojezd pondətçə munьь zagənzьk i zagənzьk. Nəđьr мьјiş
suvtis. Oʃir petisə ətərə, vizətəнь, мьј lois? Mьјiş suvtis
rojezds? Vizətəнь, ьл-ьл, tuj kuza ʃakaşəmaş una ьзьт
guşenicaez.

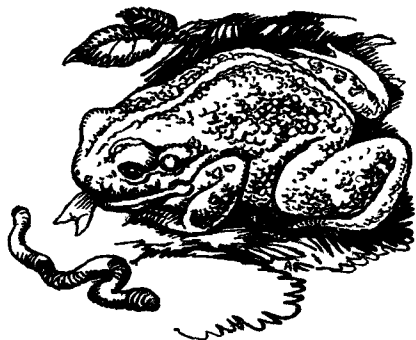
Rojezd kołosoezən nijə əddən una vijis, мьјiş kołosoez
nelki pondisə vergavnь toko ətik mestьп. Rojezd ez pondь
munьь ozlaп, a suvtis.

Ena guşenicaes vəlisə çoçkom vavьvlən, kədna mədnoз
suşəнь çoçkom kapusta vavьvlən. Ətmədərə tuj vokьп tьda-
lisə kapustaən saditəm ьvbez. Guşenicaes vura-пi kapustasə
şojəmaş, nem-пi avu kolççəm kapustaşis, top мьроkkez tokə
sulaləнь. Kər şojəнь lois nem, guşenicaes pondisə munьь
mədiklaə.

Zava.

— Lagusaъs, lagusaъs! Vija sija, vija!— pozə çasto kьvнь, кьз çirzəнь ətəгьп зонкаоккез.

Çelad, oz kov vijnь etə lagusasə. Tija odə tədə, mьj sija kerə. Etə ьзьт lagusasə suəнь zavaəп. Neкьeəп vred zavaşəп ави. Oz kov toko sija voşнь kiə. Oməп kuçik kuza zavaləп eməş vorodavkaez. Ena vorodavkaezis sьləп petə vakod jad. Eta jadьs kuçik vьlə sedas-kə, kuçik pondə əddəп vudнь.

Lunsə zava sunalə кьтəпкə ul pemьт mestaьп. Sija vizçişə гьт.

Rьтəп sija petə kossьнь asьs şojan.

Vot kьşşə mi kuza gag. Zava sija kazalis. Guşəп, кьз қап, loktə sь dьпə. Loktas matьņika, çeççəvntas. Bьtте kin çunnezəп oça vaçkьstas, a gag кьтçə i loas. On kazav, mьj кьтəп sovкņitis. A sovкņitis zavaləп кьв. Sьləп кьльs məd-kod.

Əп рьekas zavaləп кьльs laкаşəma jьvпnas. Bəгьs sьləп ави laкаşəma. Zava çarkə sija vevdəгə. Bьdəs кьльs bьtте klejəп mavtəma.

Vot mьja, kin sedə zava кьв vьlə, sija çozə da vura laкаşə sь verdə.

Zavaъs vaçkas кьвпnas gagəs, livo noməs da i кьskas əmə. Kəг gagьs loas əmьп, zava kuņas şinnesə da pondə ңlavнь. Nьlьstas da vəгə vizətə, oz-ja tuj esə kinəs kutьsнь.

Ojььт zavaъs kutalə bьdkod gaggezəs da ojsa naşeko-məjjezəs, kədna eьkətəпь mijaпliş karçjəгresə, vizzesə da ьv-vesə.

Zavaъs— mortləп bur otsaliş.

Beregitə zavasə.

Љам.

— Zina, tijan časkyt ləmnyt? — jualə Sasa, ačs kajəma ləmpu vylə šojnʹ ləmsə.

— Mijan, mʹjkə, avu časkyt. Nəvna šojan, dak vʹdəs əmʹn kərtalas, — suis Zina.

— Mʹja-zə siz, mukəd ləmpu vylʹn časkyt, a mukəd vylʹn avu časkyt.

Eta kosta loktis nʹ dʹnə Sasalən pərišzyk vonʹs. Sija ve-ləčə sərət skolaʹn-ŋi. Kʹlis šornitəmsə Sasališ da Zinališ i suə:

— Eməš ləmpuez, kədna vylʹn časkyt ləmʹs. Seeəmmesə i kolə saditʹnʹ karčjərezas. Boštam-kə javlokkez. Nija vʹd-məny ʹzət saddezyʹn. Enə saddesə vura dəzirajtəny. Kʹ-čəm javloŋaʹn časkytəš javlukkəs, seeəm javloŋaiš voštəny učitʹik ulokkez da puksətəny niʹə mədik učitʹik javloŋəz vylə.

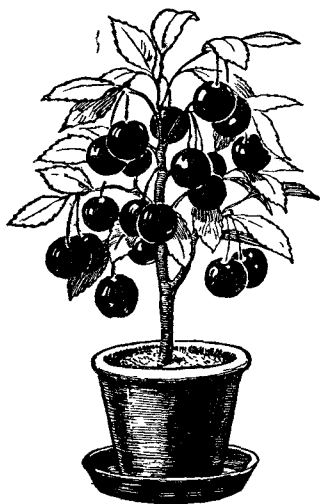
Kerəny etə siz: vundʹstasə nəvna tomʹnik javloŋa da setčə puksətəsə uloksə, kədə voštisə časkyt javloka puš. Vundʹstəminsə vura kaŋtasə, kərtalasə. Sija etaz mʹmdakə olas da svəgʹn pondas vʹdməny siz, vʹtʹe puškat nəm ez i kerə.

Əni eməš oŋir, kədna nə toko javloŋaesə siz kerəny, no i mədik puez.

— Mijan ətik revina pu vylʹn əddən časkyt jagədyš, sʹkat-vʹ siz-zə kernʹ, — suis Zina.

Миçурин садьн.

Миçурин — znamenitəj sadovod (sad vəditiš). Sija kerə vʹdkod oŋyttez, medvʹ vʹdməny viʹ sorta puez. Sija etə kerə sʹ ponda, medvʹ sogmətnʹ bur sorta vʹdmassez — ploda da ja-gəda vʹdmassez, kədna ozə polə kə-zʹtiš. Vot grad vylʹn vʹdmassez. Eta svəŋn učitʹik grusa puez. Učitʹik puez

вѣлишъ кокніцъкъ вошнь жагәдсә. Да і дәзі-
райтнь нїя кокніцъкъ.

Vot setән ләмпу ііsa ulok, a съ вь-
льн visна жагәд. Вьд ulok вьльн не кьк
visнаокән, кьз овлә ьзът visна пу вь-
льн, a 50—60 visна жагәдән. Ләмпуіш
da visнаіш Міçуринлән lois вїл жагәда
пу.

Vot visна пу. Sija вьдмә рьзан
вьльн гьрнісьн. Ена уцітїк пуоккез вь-
ліш мї аzzam una, una çeskьт жагәд.
Уцітїк пуоккезлә мestaьs kolә әддән
jeea, a жагәд! ньсаң loә una.

Міçурин садьн emәш seeәм javлоңаез, кәдна uvtьн oзә
льштә узнь дәзірайтїшез. Пу вьліш javлокьs уsas-кә кьмәs
вьлә, dak съ мestaә kajas ьзът svav. Kolә әддән paşkәтнь
çунңез, med vizнь seeәм javлоксә кїьн. Сььзда sija.

Міçурин садьн una em вьдкод жагәдьs. Жагәд вьдмә
гьрїш da соçнәј.

Maјına тушьs сьлән вьдмә вәг мајїнаша нолїш ьзътьька.
Жагәдьs—bur, jon, кәт кьтçә нәвәт, ñемьнда оз пәйтсь,
кәт пуан, sija шо bur koļççә і sek ñem оз lo.

Una бурьs Міçурин садьн. Una sad вәдїтїшез vovләнь
tatçә velәтсьнь, кьз kolә вьдтньнь bur карç da жагәд.

Dәзірайтїш.

Çulalә gozum. Kolxoznәј urozajьs tavo әддән bur. Una
вьдкод карçьs вьдмїs. Kartovki—кьз porş pijannez. Bur
ogurçi, şokla, morkov:

Вьд oјә Ivan ñed дәзірайтә карçьрсә. Toko pondәтçә лә-
şәтсьнь munнь карçьрә, кьз сь дьнә loктә Şeңa нуçокьs.

— Boş menә, Ivan ñed, şәrat. Boş әtлаьн дәзірайтнї!

— Onmәşşan-ed, кьтçә me tenә вошта?—Şuә ded.

— Ne, ñeda, og onmәşşь, воş, og onmәşşь!

Әтрьr ñedьs воştis Şeңaәs.

— Lok munam! Vizәta, кьеәм teїş дәзірайтїш loas!

Deda-nuçoka loktisə karçjərə.

Съ некътəн ави. Омəн вьдəс узə. Тəлишъс вьльнə-ңи kajis. Dədъs munis valaganə, a Şeңalə viştalis:

— Кътəн мьј кьлан јиво казалан, сек-зə kotərt me дьнə.

Şeңa pukşis şortņi дьнə. Ачъs dumajtə: ok, асьн me вьдəп-пъслə çeладъслə viştala, кьз talun oјвт eg uz, pukali dədəkət.

Нedьr мьјiş Şeңa vodis meza вьлə. Vizətis, vizətis, drug съ vevdəгьн ңe тəлиш-ңи, a вьвт şortņi. Mədə Şeңa voşпъ şortņisə, ңuzətə съ дьнə kiez, da ңekъз oz vermъ voşпъ, kiez сълən oz suzə. Кьлə kinkə jona сълə vokas toјьstis.

— Bura i dəzirajtan!— Şeңa кьлə dədъslis съ.

— Мьј seeəтъs?

Çoza Şeңa çeççəvtis meza вьлиş da poңdis garјьпъ şin-pezsə. Vizətə, съ озьн sulalə Ivan dədъs, a вьльн ңe тəлиш-ңи, a sonđi. Pondis şeravпъ dədъs: — To-ed кьeəт te də-zirajtişъs!

Gəşşez.

Umə| ovпъ kəççezlə təvпas. Çeççaləпъ niја, kotraşəпъ, вьдла-ьп kossəпъ ась-пъs şojansə. Кь-тəн goļi sedas, siјə јiгъstasə, a кьтəн pipu дьнə inпъlasə.

Bura rađejtə kəçъs şojпъ pipu kaçsə. Вьдəс şo-јə pervo дьнла-şis, a съвəгьн çeç-çaləпъ вьлəзъk.

Loktas tulъs, pondasə вьдəс [is-

ja puez vevtʃiʃnʃ lissezən, jirəm pipuʃs nʃ ʃərə-zə vət-
čə-vʃ, toko sʃlən lisses ozə pondə vezətnʃ. Pipuʃs zagə-
nik koʃmas.

Kəçlən medbur ʃojanʃs — zər. Gozumən vundikə azzan,
kʃz vərəz gəgər kəçʃs vʃdəs zərsə sʃrzas; kəgʃmʃs sulalə,
zik uvtəm vər. Loktas təv, kəçʃs ɳe jeeə olə gunaez gəgər.
Estən zər sorommez gəgər kəçʃs una uməʃsə kerə.

Kolxoznikkez, medvʃ kəçʃs ezʃk ɛkət ʃu soromməsə,
kolččənʃ-kə nija təv kezə, omən jər vʃlas tečənʃ uvja kəz-
zez. Kəččez seeəm jərəs ozə pʃrə. Kʃtčə-vʃ jurreznʃsə ezə
ʃujə — vʃdləʃn vʃekəʃə, pʃrnʃ oz tuj.

Bur storozzez.

Ətrʃriʃ Vaŋu kajis əʃn vevdərə.

— Vaŋu, mʃj te setçin keran? — jualis Vaŋulən jort, ve-
lətçis Grisa, kəda sʃ kosta munis tuj vʃlət.

— Nəm og ker. Mʃj juəʃan?

Grisa suvtis, vizçisə, mʃj pondas kernʃ Vaŋu.

Vaŋulə stʃd lois da suə:

— Tədan, Grisa, estən kajjez pəzsənʃ. Kʃeəm vasəkəʃ
kolçtʃes pʃlən!

Azzə Grisa, mʃj pondə kajis setçin Vaŋu. Sija mədə zug-
dʃnʃ kajpoz. Pondis sunʃ Vaŋulə, medvʃ sija lezçis.

Grisa velətçə skolaʃn, sija tədə kʃeəmə bursə vajəʃnʃ
mijanlə kajjez. Pondis vaitnʃ Vaŋalə:

— Oz kov zugdʃnʃ kajpozsesə. Kolə eəə unazʃk kernʃ
nijə, medvʃ kajjes mijan gəgər vəlīsə əddən unəəʃ.

Grisa viʃtaʃə: „Ətik dərəvnaʃn vələma sad, kʃtən vʃdmə-
maʃ una javlokkez. Tulʃsnas, kər pues çvetiʃisə, sadas əd-
dən una vələmaʃ kajjez. Una pʃlən vəlīsə kajpozzez.

Ətrʃriʃ əkʃəmaʃ zonkaokkez da vʃdəs zugdəmaʃ kajpoz-
zesə. Kajjez levzīsə sadiʃ da seʃʃa ezə lovlə. Mədik gozumə
sadbʃs ozza moz çvetiʃis, pə sʃ vʃlən loisə gaggez, kədna
vʃdəs zorizzesə da lissesə ʃojisə. Eta gozumə urozajsə kol-
xozlə vəlī voʃnʃ ɳem.

To-ed kʃeəm uməʃa kerisə zonkaokkez!

Ворovej pijan.

(Skazki).

Әһһһ вевдәһһһ, һһһһ һһһһһ, оһһһ ворovej pijan. Suisә etә ворovej pijansә Pudidән.

Леванһ һја еһ ez vermһ, һһ ucitik bordokkezән һһһһ һһһһһ-һһ vәрәтһһһһһ. Çasto һја vizәтһһһһ һһһһһһһ.

Мһççас һјоһкә, а һһһһ һһһһ һһһһһ:

— Çiv-çiv? Çiv-çiv?

А Pudid toko һһ һһһ vizәтһһтас да һһһһһ.

— Әддән һәд! Әддән һәд!

Ловһһ һһһһһ Pudidән аһһһ. Loktә, вәјә ucitik һһһһһкәкәз. Lokтас да оһһһһ:

— Çiv-çiv!! Çiv-çiv!!

А һһһһ һһһһһ һһһһһ һһһһһ oçакыv:

— Çiv-çiv! Çiv-çiv!

А Pudid һһһһһ һһһһ һһһһһкәкәсә.

Һһһ да оһһһ һһһһһһ.

Мһһһ һһ һһһһ һһһһһ оз һһз. Toko һһһ i кыһһ: çiv-çiv! çiv-çiv!

Һһз çулалһһ һһһһ, а Pudidән һһһһһһһ ezә һһһһһ һһһһһ.

Мһј зә lois?

Әтһһһ һәһһ әддән тәлә.

Pudid һһһһһ һһһ һһһһһ һһһһ. Тәһһ кыз һһһһһһһ, Pudid ez i һһһһ, кыз таралһ һһһһһһһ. Мһһһ һһ һһһ, а һһһ һһһ һһ һһһһһ i вәһһһ, вәһһһһ һһ etә һһһһһһһ. Суvtәтһ һһһһһ һһһһһ, зар оз һһ һһһ.

Bura һһһһ Pudid. Pәşkәтһ һһһһһһһ да дәвјәһ әтһһһһһ һһһһһһһ һһһһһ һһһ, ачыс çivzә, çivzә.

Мһһһ һһһһһһһ Pudid дһһһ. Тојһһһ һһ һһһ һһһһ һһһһ дһһһһ, ачыс һһһһ-һһ. Борддһһ һһһһһһһ, әһһһһ оһтәм, вәһһһһ һһ һһ һһһһһ һһһһһһ.

Ворovej pijan һһһһһ. Çeççәvтһ һһ һһһһ. Pондһ әvтһһ һһһһһһһ. Әvтһ, әvтһ да әһһ вевдәһ һһһһһ.

Setçə levbəstis mamьs. Sedlis sija kaqlə, vəzьs toko ɲevna koləma. Bəztəm loktis Puđik dьnə, no vura radujtçə. Pukşis Puđikkət ortçən, laskova sija kokьstis da suə:

— Çiv-çiv! Çiv-çiv!

A kañ pukalə mu vььn da vesətə gьzzez kolasiş voro-vej vəzsə. Vizətə нь vьlə kañ da porən murzə:

— Ɲa-av-ɲa-av! Ɲevьtik kьeəm vəlın, top-ed sьrok...

— Ɲa-a-v-ɲ-a-a-v!

Təd-zə, təd:

*Uçitjik quşasış, şera
çiripoka, ьv kuza kot-
raşş da şojan asьs kosşə.*

Ozьk i əni:

Ozьk.

Бьd mu vəli kərkə
vekñitik, кьз рəv.

A sь kuza vetlis
pezdaləmən vəv.

Gьzjalis, кьз şuris
uməlik vaz gər,

i şuьs-ed vurьs
ez sogmь ɲekər.

Əni.

Кьтçə en vizət:
uzьn jəzьs riçə.
Məd olan pañşə,
sogmə viļ strana.

I luniş lun,
pjatna puktəm
gərd vizən:
sen viļ zavod,
sen əmləsaləm va.

Vitvoša planš
olanə-ed p̄ris.
Loalə kərtən,
sotə šələm stal...

Kolhoznej šuez
traktor z̄kən s̄rə...
On suzət šinən
ɣ̄v̄s ətik — sva|...

Nur mestān.

Ətr̄ȳš Kolu, Vanu da Tima kotərtisə vəvvezla. Munəp̄
vər dorət, azzəp̄: tuj vok̄n sot̄cisə gərišsezlən brigada.

— Zdorovo tijanl̄! Mijanliš vəvvez edə-zə azz̄l̄?

— To-taj n̄uras tijan vəvvezn̄t v̄jisə, toko p̄llezn̄p̄
t̄daləp̄,— šerəm-p̄r̄ gorət̄cis Ivan d̄ad.

— K̄v̄əm n̄ur̄n̄? — Ətik əmiš jualisə çel̄ad.

— A ti dumajtat estən suç ɣ̄v̄ v̄li? Oz̄z̄k, esə vaz vla-
š̄s d̄yr̄n̄i, car̄s d̄yr̄n̄i, estən omən n̄ur v̄li. Vetl̄ətn̄p̄ n̄em̄mda
ez tuj. Bałaez, kukan̄nez, çan̄nez v̄d̄ənn̄p̄s šiv̄d̄ylisə et̄çə.
Ətr̄ȳš pond̄ylis m̄əs šiv̄d̄p̄n̄. Ədva k̄yskim.

— K̄z̄ sija set̄çin p̄ris?

— Munis, munis n̄ur kuzaas, loktis set̄çə, k̄tən əddən
z̄v̄un, n̄e v̄r̄ə v̄ergət̄ç̄n̄p̄, n̄e ozə mun̄p̄. A kokkez muas
p̄rd̄əz̄k da p̄rd̄əz̄k p̄r̄əp̄n̄. Mu v̄evd̄aras toko špinaok̄s
da j̄ur̄s kol̄t̄cisə.

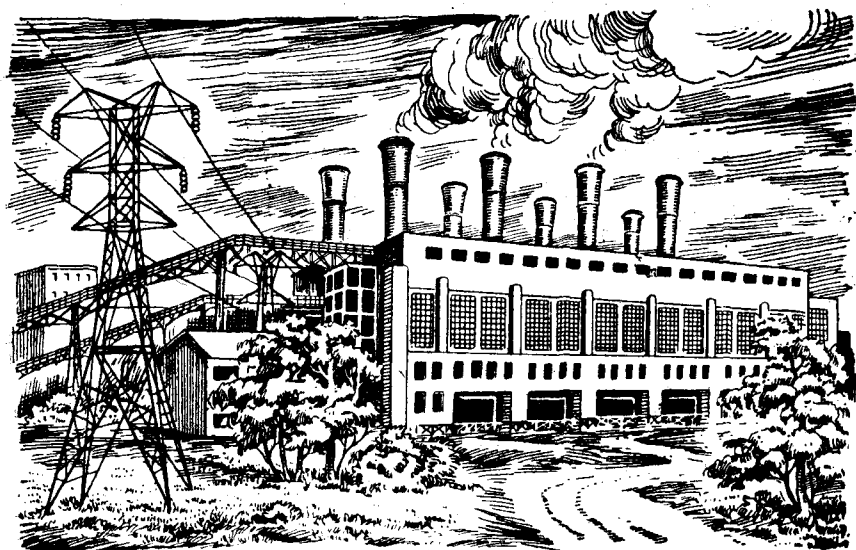
— Ivan dađ, a әни кытән ета нурьс? Кытча сija әни lois?

— Јуә lezimә, vot кытча. Ета әни-ңи вәли, sovet vlašьs дьрғи. Loktisә tatча кьзкә карған, дьр vetlätisә, vizätisә нурсә, а сьвәргьп vištalisә „kolә koštьп“.

Дьр sek sportimә. Una i sumьs вәли: „не mijә-pә нурсә керимә, не mijanlä sija i koštьп. Бурьс-pә мыжкә loas oz, а узав setән, вьнтә әсть, гарьж канавaesә“. Мында eg sumitә, а нурсә zagәник koštim, әни vizät gәram setән.

Çelađьs şornitьstisә esә недьр, da veškьta озза нур куза kotärtisә gortlaңә.

— No-o-tel no-o-tel — pondisә vasәtnь vәvvezньsә mu-зьkkez, gәgәпь, nevzәtәпь musә vil urozaj ponda.

Електростанция.

Çulalis kuim vo.

Sija ьв куза vetlätisә traktorrez, кьзкисә şәras una plug-gez. Traktor вәргьп kolçcis paškьt, bergәtәm şәd mu. Vәr saьпн кьлә, кьз uzalәпь pilaezән da çerrezән. Setçin vәr saьпн вәли нур. Нур mestьп em una torf. Ета torf вьльп suv-tәtәпь електростанция.

Кьк zonoçka petisә vәriş. Paпьt пьлә loktә Ivan dađ. Kosкьп сьлән çer.

— Zdorovo, Ivan dad!

— Късан ти котэртат?

— Mi stanciaə vetlim.

— Siz. Baitəнь, çozə-pə-ed suvtətasə-ņi, — gorətcis Ivan dad.

— Matisь вьд kolхозlə şetasə jugьtsə. Melņiçəьн сь вь-
пəн-zə pondasə izнь.

— To-ed, çəlad, ti əni mьmda tədat. Kər me tijan ьzda
vəli, me i vətən eg vətəş вьдəs sija, mьj ti əni tədat da
azzat.

Me ozyьk uməlik gərzugša nem eg təd.

Pluggez dьnə velətcimə 10 voša ne jeezyьk. A ļəni ьв vьььн
to traktorrez uzaləнь.

Ətik vəən mьmda viļьs loə.

Strojka.

Кəçkaa, nevoļкьт mestьн,

kəda veşjalis prokod,

stal əni keramə estən,

Əni uzalə zavod.

Кьşşəнь, кьşşəнь, кьşşəнь

Omən вьд stov kuza provoddez.

Вьдkod giganttez mьtcişəнь.

Viļiş stroitçəнь goroddez.

Eļektriçestvo.

Mijan Kudьmkar posadьн stroitisə eļektriçeskəj stancia. Po-
sad pašta вьд kerkuə pьrtisə, çoçkom vi. Mijə aslanьm kerkuə
siz zə əşətimə kьk lampoçka. Mijan vəli pəriş ded. Kazalis
sija, kьz mijə lampoçkaesə əslamə da pondis vištavнь:

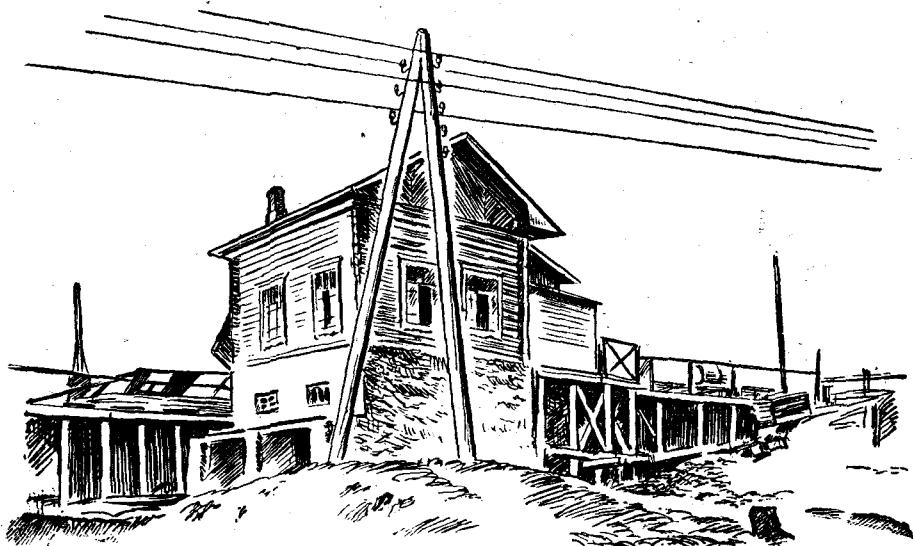
— Tijə-pə bessesə kesitat, gadokkezньtrə tijan oz
pondə sotçьнь:

Me siz-zə pervo eg verit. Əddən-ņi divo vəli. Karaşin
ne şpiça oz kov!

Kər lezisə visə kьknan lampoçkaas, mijə vьdənnьm pon-
dim radujtçьнь.

Seki ajə mijanlə suə:

— Vot, çelad, кытçэз наукаыс локтис: жүгът una, а єн ави. Pozas i gorsə ne pesən vontнь, електриçestvoən кьєэм şojan kolə setəmə i ruam. I vəvvezтəг pondas rozнь ёв-вез гəрнь, pozas електриçeskəј plug kernь, kəda аçыс ron-das vetнь.

Petisə vьdənnьs kerkuış, me neкьз og vermь керпитнь, okota vьєəmъьka tədnь: sotçə oz gadokas жүrşioкьs. Gadok koңeças керəma şəd жүрок, a жүрокas uçitик oropok.

Bergəti me oropoksə veşкьtлаң—vi мьççişis. Bergəтьsti esə əтрьriş sizə veşкьtлаң—lois remьt.

Кьєэм, мьşa, etə çudo!

Seki me kuti da gadoksə pondi bergəтьнь жүрок verd-şis. Jүрокьs jansalis torjən.

Çunəs şujьsti жүрокas uvtşanas, кьтçə vəli vinçitəma gadoksə. Sek çunnezəs кьз dərнитis. Povzi da gorəti:

— Kin menə dərнитis?

Esə əтрьriş peşьsti sijə mestasə жүрокşis.

Sek vəra menə dərнитis. Me vəra gorəti.

Pьris ajə kerkuə da јualə:

— Te мьј gorətлаң?

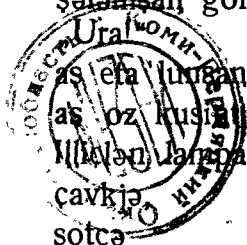
Me sьlə viştali, мьşa, çunnez kuza kinkə sətis.

Ајә мепьм суә:

— Те лампоçкасә кьскин, а електриçествосә ен рәднав. Вот ета снурубн, кьтәп әсалә лампоçкаас, ем електриçескәј вьп. Сја тенә и сәтис кiez кузат. Мәдрьриш ен кьскь метәг лампоçкасә, а то веда верман кернь. Електриçествосләп вьпнь вермә вәләс кувтәз виҗнь.

Viļ vi.

No кьз оз jotкь ета lunә,
оз риз, оз әзъ рьм сәләм,
кәр коми отир плагән мунә
pondәтнь стancia керәм.
Не әтик соҗна јәз çukәртçis
мьтçавнь асçis ьзът вьп.
Ed talun mijan jona мәртçis
medozза изьс,
кьзи гьм.
Pondәтçам стancia stroitнь,
аҗ çavкјә југьтс вурә.
Oşkәvtam озлаң, ңем вaitнь,
саләман гөрәтим:

as ета lunә ен јәз vunәтә,
as оз kusиәт sijә višan,
Ural çavкјә
sotçә
da oštә југьт viļ olan.

MTS-iş gәşsez.

Kolxoznәј ьв куза мунә traktorнәј kolonna. Dasvit traktor.

— Vizәt-zә, vizәt, мьј рашта рәвсалә,— гөрәтлисә çeладьс.

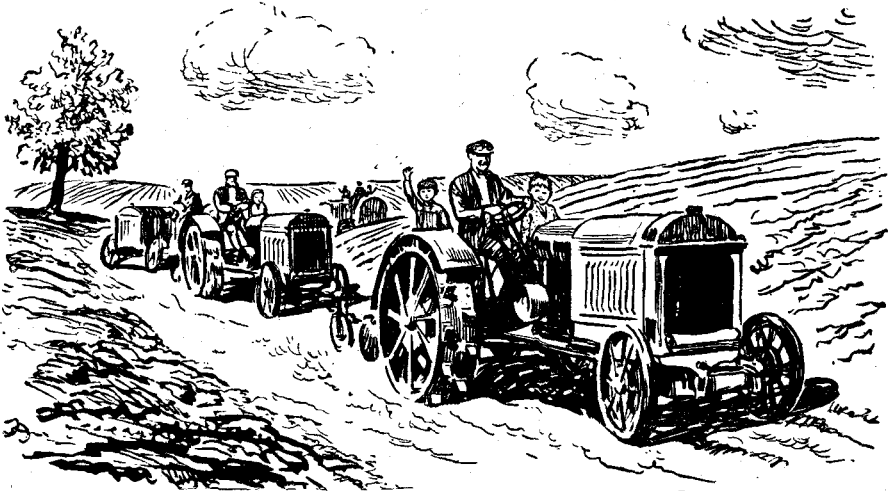
— А кьәэм рьдьна!

Кәр traktor узавнь dugdis, traktoris suvtәtis sijә.

— No, kin udāvzъk, pukšā.

Polāņ čelad, zmitčāņь ētamēd verdē.

Saņa da Košta medšmelāš — pukšisā da munisā. Вьēām!
Ашньš šeralāņь.

Нь вәршаң i mēdikkezlē okota lois gēņajtnь. Вьдәнньš pondisē kornь:

— Pukšēt, dāda mort, pukšēt.

Čoza čelad pukalisē-ņi вьd traktor vьln.

Сьвэгьн вьдәнньš munisā va dorē kupajtčьнь. Traktorisēz da čeladьš ētlaņн kupajtčisē; sungišāņь, vanas vēvalāņь. Gāšsez sek-zē loisē ņe jēzēš, a aslaņьsēš, vazša tēdsaezēn.

— Dāda mort, tijē kьšaң loktitē? — pondisē juavnь traktorisēzēs.

— Jurinči stanciasaң.

— Кьēām stanciasaң?

— Машьна-тракторнēj stanciasaң. MTS sušē. Вьd kolhoz-ļēn oz suz vьньš вьдēs машьнаez вошнь. A MTS-ьн emāš traktorrez, kēzan машьнаez, vundan, ьkēšaң da vartan машьнаez. Eņa машьнаez uzalāņь musē, zimļalāņь kolhozzez-liš urozaļ. Vot i tijan kolhozē mijē loktimē.

Em MTS-ьн i vьv|ioťeka, kьtēn una knigaez da gazettez. Em radio, kino, da i špektakl|ez suvtētām.

Lovlē i tijē, čelad, mijan MTS-ē, em mьj tijanlē mьtčavnь, — korisē traktorisēz.

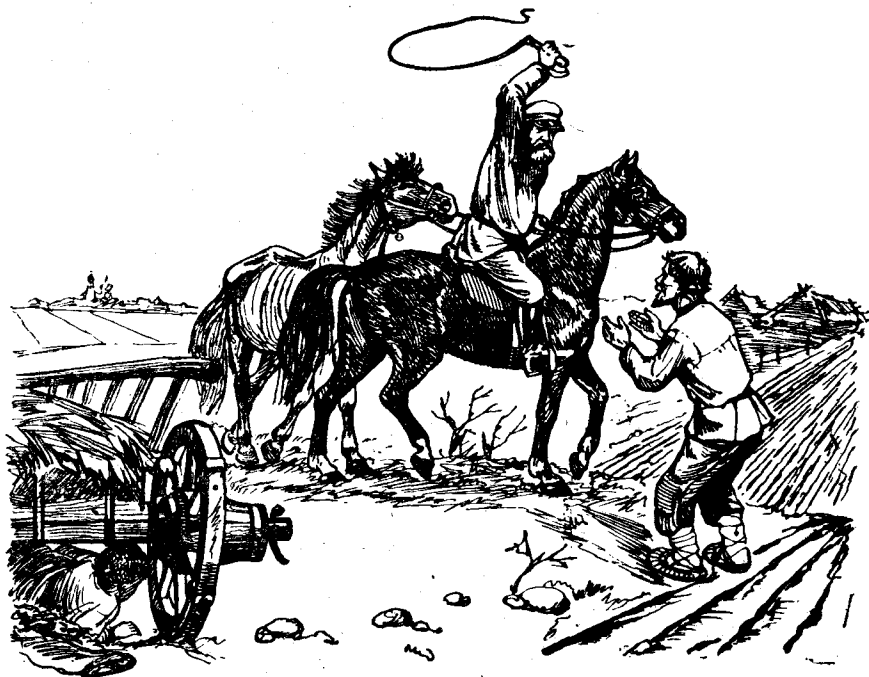
Vaz kadə.

Təvnas, kər ez vən podalə şojan, pomessək şetlis keşşanalə izas. Pomessəkəslə eta ponda kolis uzavn̄ kək deşetinaən vəd kerkuşan.

Mijan raj vələ ləşalis uzavn̄ krut log dor̄n. Muş setcin vəli əddən kruta lezcişəma da vəd məm vəd kod jog turunən. Rytlanas pondis nəvura zern̄ i muşin̄s lois nəvıtək.

Ajə radujt̄cis:

— Кызкə gəramə... Аззан, кыз pəvsavn̄ pondis mun̄n gərys!

Uznajtim da vodim t̄lega uvtə. Vəvsə şəvtaləmən lezim bekəm viz vələ.

Ojnas me sajmi vidcəmsəşan da rjaksəmsəşan. Jur v̄vşim şarki ucit̄ik paşokəs da pondi k̄vz̄yn̄.

— Gortə-ja m̄jja loktin?— gorət̄lis tədtəm golas.

— Me ten̄t m̄şçala...

— K̄ytən ovrok̄yt. Vaj tatçə əni-zə!

Şvəryn̄ k̄ylis vəvlən torətəm, loḡn kussezlən kazətəm, çozə ək-lant̄is.

Асывнас, чуң токо есә жүдә, аҗә котәртис варскәҗ карта
вълә корнь пәдналәм вәвсә.

Ҙас гәгәр җулаләм вәргн, сija вәртис — вьдәс җәдәтәм,
мьзәм. Сь җәттәг пуқсис җеҗега дьнә, куҗис кькнан кинас жүрсә
да pondis норән горзьнь:

— Кьҗ ме вaja куим саҗсә?! Да ньҗ ponda?.. Аҗьс жүр-
нас корьралә. Сулга җин увтас сьлән вәли ьзьт ләзин, а реҗьс
вura дождәм.

Завтракәҗтәм озьн аҗә вәра мунис вәрин дьнә да дьр ez
вәрт. Ме визҗиҗи сija, пукали җеҗега дьнас.

Җонди петис, повоьс гәрдәтис. Локтис аҗә вәра жүрсә әсә-
тәмән.

— Те җоҗин? — јуалис аҗә.

Кьскис ңаң торок, җегәтис ңеҗзьт коркаок да аklalьstis
әмас, сьвәргн виҗталіс:

— Munam gortә.

— Vәvsә кьз-инә? — јуали ме.

Sija сь ez җәт.

Мамә гортьн горзис, кәр миҗә җорән-ңи рьтнас гортә лок-
тимә, сija кьләма-ңи ета ңеҗҗаҗшо јьлиҗ.

Мәд lunas да i куимәт lunas вәриньс миҗанлә вәвсә ez җәт.

Җоләт lunas мамә аҗьс котәртис вәрин озьн кеймиҗнь. Сija
вәли purәma помесськлән ponьс, мамә вәртис җинваезән.
Әведәҗтәм вәргн аҗә вәра мунис — мәдрьриҗ-ңи ета lunә.

— Мьҗ тijaнлә колә, сija мекәт i керә, — виҗталіс сija по-
месськлә. — Menam әсас godьс. I пуқсис posәз дьнас му
вьлас.

Кәр помесськ тәдис, аҗә-рә гәрәм сьлә musә, miloҗ ke-
ris. Еәктис җәтнь вәвсә җәнгәтәг, no мьдвь аҗә гәрис помес-
ськлә есә veҗ җәҗәтина зьн. Аҗә ушкәтҗәм помесськлә kok-
kez вьлә да локтис гортә газазьк җузәмән-ңи.

Еьг вәльс ушкәтҗис изас вьлас, а аҗә виҗталіс мамәлә:

— Vaj җозьк ңаңторок, колә термаҗнь муннь гәргьнь.
Siz-ңи вьдса ңеҗәл әсис...

Vundõtəm mu.

(Nekrasov şerti).

Ar. Vazьn-qi sarizə kajpələs levzis.
Korja vər paşkəmsə kok uvtas lezis.
Bv pašta joz vizə kus vundəmpod;
gəriş zimləmə assis kipod.
Bv sərə kok pašta etik mu koləma,
vura-qi sija sen ətnas gaztəmtçəma.
Gьriş kuz seppesə juklələ təv,—
gərişьs sь vььn ənəz ez vəv.
Seppes kolasьn zik suskətçəm kьlə:
— „Gaztəm mijanlə, kər lok təьs şьlə.
Gaztəm ңukravнь pyr mu verdəz jur,—
vusьn kupajtçəmьn ңem abu vur.
Oz çulav oj, med ez pukşь mijan vьlə
lok gorsa kajьs, kər lunlaņə munə.
I kəçən mi taşam, i təv vartə pyr.
Gərişьm oz taj-nə lok mьjkə dьr?
Ed ңe sь ponda gərişьm mijanəs kəzis,
med ьv kuza arşa təv zəlejtəg rezis.“
A təv nьlə paņьtə vajə ətvet:
„Gərişьt tijan-pə oz azьь şvet.
Ki sojjez sьlən, kədna gərisə estən,
koşməmaş sučkəp — əsaləнь pletən;
kusəmaş şinnez i əməta kьv,
ozza-moz şьlankьv porən oz şьv“.

*Ozььk-gər, ştrasa uz
da ңissəja oləm.*

*İni-masьnaez, ştlasa
uz da ştranalən strojka.*

Къз олим помесськ дьрңи.

— Мам, мѣла визсэ исток сажсис суэнь помесськскэжэн?—
jualis мамыслиш велэтчис Пету.

— Сѣа озьк вѣли помесськлэн. Мѣжан виззез вѣлисэ токо
берег дорэттис, гриваез да нур доррез, кѣтчэ умѣла петис ту-
рун, а петѣмсэ рѣр пода тѣлис. Виз сэррез, нѣра мѣстаез,
кѣтэн вѣдмис бур турун, сѣа вѣдѣс вѣли граплэн—помес-
ськлэн,—виштѣлис Петулэ мамыс.

— Маму, ачѣс грапѣс тѣдлис-зѣ виззесэ? Кин-нѣ сѣлэ
турунсэ керлис?

— Азълис тенѣт грап ассис виз! Сѣа ачѣс олис мѣдик го-
сударствоѣн—Франциаѣн. Сѣлэн татэн уна вѣли вѣд цузѣма
понгѣнѣс: кин леснѣжѣн, кин мѣлѣникѣн, ѣвѣжесськѣн. Ок-ок-ок,
мѣж-ед ез и керѣл сѣлэн ѣвѣжесськ тавунѣс! Кѣркѣ вѣнѣкѣт
гозумнас рѣримѣ нурѣ. Ѧкѣтим мѣр торрез, кошмѣм уввез,
течим дѣдѣ да гузгам петам кѣсинѣ. Тѣлега мѣжан сек ез
вѣв. Тѣк сетчѣ ру сажсан петис ѣвѣжесськ. Кѣтчис вѣв шѣрмѣт
бердѣ и пондис кѣрнѣ куим саѣ strap.

Кѣжмишѣм, кѣжмишѣм—воѣт ѣи ез лѣз. Вѣнѣ унѣлѣ горзѣ вѣв
вѣлас. I ме понди горзѣнѣ. Кѣз ез лѣз, сѣз-ед ез и лѣз. Вѣв
жѣскис, шѣжѣс вѣштис да мунис. Лѣктат-пѣ ме ѣрдѣ ашѣт куим
саѣнас.

Дѣд кѣлим нур дѣрѣ, вѣвсѣ повѣдѣн гѣртѣ нуим.

Пѣш чѣрки закѣлѣдѣ куим саѣ понда да ѣѣка мѣни вѣстѣнѣ
шѣжѣсѣ.

Вѣт кѣѣм вѣли лѣнѣшѣмѣс. Шѣкѣта шѣрлис пѣс седтѣмѣс
Нѣсаѣн ез тѣж вѣжнѣ увсѣ да саѣзугсѣ. Аш сѣшмѣ помесськ-
лѣн, а те ен вѣрѣт. Сѣдан граѣн сажѣн ѣвѣжесськлѣ панѣт, лѣшалас
кѣскѣн чѣр—ен-нѣ су ассит, шѣ-нѣ сѣжѣ мѣрѣдѣдас. Кѣзалас ѣвѣжес-
ськ жѣр кѣрѣм вѣл нѣрѣн, тѣдас кинлѣн жѣр и strapѣжтас. Вѣд
нѣр понда вѣстан дас урѣн. Кѣрошавнѣ рѣрнѣ вѣрѣ, жѣгѣдѣвнѣ,
ѣакѣжнѣ—вош вѣлѣт. Граѣн сажѣ вѣлѣттѣг кѣкѣн ен тѣлѣщѣ. Вѣт
кѣз ѣзмитис мѣжанѣс помесськ.—Ѧс лѣвзѣсис мамыс да озѣлѣн
пондис шѣрнѣтнѣ:

— Кѣз вѣрмис, сѣз и кѣситчис мѣжан вѣлѣн помесськ. Нѣв

роє, мајэг, нєр да помесськлиш-зə виззесə јəрјь. Граплєн виззез оз трaвитчə, сьлєн сəрасəш. Гəгəр доррезəттис лəшəтə виззесə крешаналə, мед нija керисə јəр асланьс гриваез пonda.

Turun kernь некьтєн. Loktə ьєкишєн kad. Oзашəмєн вь-дьс munə meлнiчə sluzakaez дьнə, med kutнь kernь виззесə сəриєн, а турunазькиннесə i kuимəз тор ponda. Кьз каєа-рака релiтчə-рьгə вошнь. Pongəнnez велiчajтчєнь. Eмаєз вєра озлєн шурєнь: нija korинананьс вajєнь роєєujтан тор.

Mijan-kod goьslə nemєn kutчєнь емаєзкəт. Вєра јurtə мьскьрт нь озьн муəз да кеймиш. Јuktalan емаєсə, кəсјєн узавнь lunмəд,—сек шурас тењт визьс.

Suvтєтан sazeң paшта das kos, levtєn zорod вьлас турunsə moros paшкavтəз, а тењт шурас əтик kos. Kuимəз тор — kuим kos, а керєн kuим шємјєн-зə. Vot кьз мijə, kagu, olim pomessьk дьрнi.—Шəкьтə lovziшis мамьс да dugdis шорнитнь.

Кьз сар дьрнi мijə uzалим заводьн.

(Равочəј вишташəм шəрти).

Me uzали mexaнiчєскəј заводьн.

Асьвнєс квaт часə равочəјјез кьсшисə заводə. Вьдєнлєн кias вєли сьсјєнəкьн шojєнтor. Мəднoз ешсə некьз ез тuj: узалан lunьс кьсшис даскьк час.

Zaravotokkez мijєн nemлə eзə тujə. Равочəј vermис тєлиш-нєс седтєнь 17—18 сағ. Єəктєвлисə узавнь sverkuroчнəјє.

Uzaləмьс вєли əддєн шəкьт. Maшtersкəј кузə суч гулajтис тєв. Verstakкесə тьртлис ъмєн. А зєрикə вьс omєн koromin-пə-рьг кишшис јurrez вьлə.

Vladimir Iлiч Лєнин.

Oктəв revoluция praznuјтан lunnez. Velətiш pondis viштav-льнь сєлəдлə urok вьльн, кьз Vladimir Iлiч velətiш равочəјјесə рєсшнь, да јualis сєлəдлис:

— Tijə gortьн мьјкə кьвлитə Лєнин јьлис?

Oлє levtis kisə да viштalis:

— Мєньм əјə una viштavlis. Sija асьс əззєвлəм Лєнинсə.

— Noko vištav, mьj kьlin.

Pondis Oļa vištašнь, toko mьjkə ɲe əddən voškьta sьlən sogmə: sija vəli esə učitik, šəkьt sьlə vəli vištavnь.

Velətiš sek suə:

— Mijə koram tenčit ajtə ɲtnas, tatčə, medvь vьdənpьs kьlisə. Kьz te suan, loktas sija?

Oļa sek šuis:

— Loktas, loktas. Sija oz ətkazitčь.

Вьjš-ed Oļalən ajьs loktis ɲtkezas. Sija vəli pəriškodņi ravočəj, vitdas gəgər voša, jursьis ɲevna pondəm zогmьнь-ņi, pəštašəm kuci-kovəj vizitkaən.

Petis sija čeləd ozə da pondis vaitнь:

— No mьj, Sovet respublikaiš tom grazdana, kьvzьнь okota lois,—dak kьvzə-inə.

— Vazьn-ņi eta vəli, kuimdas vo gəgər ozti. Me sek vəli esə tom zonkaən, meħaņičeskəj zavodьn uzali. Ajə menam ez vəv; sija zavodьn masьnaən vijis. Mekət olisə mamə, sojə da esə vonok.

Olimə mijə sek əddən zesкьta: ətik zьrjьn, tu pьeša etazьn, gaggez-moz. Štenaez vьlət ɲrь va lezčis, əsьnokkez učitikəš, da i nija vəlisə sajəvtəmaš vьlьn izovəj stukturitəm štenaən. Mijan zьrjə ɲekər sondьs ez i pavkь. ɲrь remьt da duk vəli.

Vьd lunə oz-ed i oz, esə dьr jugdьtəz, kьlan ɲuzьla švistok. Eta loə: ravočəjjezəs korəнь zavodə. Mijə vьdənnьm šinnez guddam da čecčaləmən čecčam. A mamə kok jьlas-ņi, čozьk pьešə samovar pizətnь da gorə kasņikkez šujə. Jьs-tam čaj, sakartəg, šəd ɲaņən da čozьk toko uzavnь.

A узьс вәли ҫәкьт, даҫ ҫасән луннас. А полүҫәйтм мижә ета уз пonda grossezән. Мижанлә grossez, а кәзәинлә ва-
ръсsez.

Әтрәриҫ мижан заводьн равоҫәјјез левтисә ңедовојство. Pon-
disә kornь sodтьнь заравотоккез. Кьтҫә те! Кәзәин оз и кьвзь.
ҫукәртҫим мижә фабрика оградаас skodka вьлә. Petis әтик раво-
ҫәј да вәитә:

— Og pondә узавнь, кьтҫәз оз sodтә мижанлә зараво-
токкесә!

Ми кьвзам, вь! суам, равоҫәјьс вьәәма да ңело јьлиҫ
вәитә. Drug кинкә горәтис:

— Kazakkez! kazakkez!

Uҫкәтҫисә вәнвез вьльн казаккез да кьз pondisә сонтнь
мижанәс нагајкаезнас... Меньм кькьиҫ ҫпина кузаам вурьстисә
нагајканас. Да siz сәтисә, ңелки јәрнәсә потлаҫис, кьзи purтән
вундьстәм вәли, а јәј вьлам вира рувечҫез колтҫисә. Кинлә кьтҫә
туј, вьдәнньс рьссисә. Кькдас mort гәгәр кваҫитисә да јәртисә
турмаә.

Vot кьәәм olәмьс мижан вәли озьк.

Кьзкә әтрәриҫ корис менә gortas мещә пәриҫьк јорт:

— Lovь,—суә,—talun рьтнас ме ordә.

Muni ме сь ordә. А setҫin кькдас гәгәр оҫирьс, unазь-
кьс равоҫәјјез. А нь коласьн әтик mort гәрд tosoka. Sija и
pondis мижанлә вәитнь:

— Tijә vedнәјәҫ sijән, мь!a тijaншаң vogatҫalә тijaн кәзәиньс.

Кьтҫәз тijaә odә vasәтә аssиньт кәзәиннесә, тijaнлә kokнit-
зьк оз lo. Дьв-kerә vasәтә кәзәиннесә! Узalә as вьлапньт әт-
лаьн да druzнәја, әтамәдкәт organizuјтҫәмән.

Mijә сьлә и суам:

— Вь! ета loә. Да кьз vot vasәтан кәзәиннесә. Нь dor
poļicia. Аҫьс сарьс нь dor sulalә.

А sija мижанлә setҫә и viҫталis:

— Pervo kolә vasәтнь carsә. А ета ponda kolә равоҫәјлә
organizuјтҫьнь да kernь асьсь партия. Кьз сувтас вьдәс uzalis
оҫирьс,—carлә ңе vermьнь loas мијә.

Къвза ме да i dumajta.

— Вѣлиш-ed siz sija vaitə.

Съварѣн me вѣлиш тѣди,— ета вѣлѣм Лѣнинъс. Siz me perviш азъли Лѣнинѣс.

Їulalis ета вѣршаң къкdas vo гѣгѣр. Pondѣтѣис Germania-kѣt vojna. Una оѣирѣс vasѣтисѣ vojna вѣлѣ. А gortѣ вѣр loктисѣ kin kitѣг, kin коктѣг, а unazъксѣ muѣ шѣјисѣ.

Menѣ sek siz-zѣ воштисѣ savdatѣ. А мѣј ponda војujtim? Саr ponda, ромѣссыкѣtez да фабрикантѣtez ponda. Mijan коласън kiш-киѣ pondисѣ ѣistокѣtez вѣтѣлнѣ. Нѣ вѣлѣ вѣли gizѣма:

„Саркѣ војujtnѣ! Тъскашѣ вогаѣтѣокѣт“.

Nija ѣistокѣtez вѣлисѣ Лѣниншаң.

Sija sek olis granica saјъn, setѣinшаң mijanлѣ инdavlis јуѣрrez.

Kuim vo војujtimѣ. Оѣирлѣн садъс вѣрис. Ez pondѣ рознѣ керпитнѣ. Левтѣисѣ равоѣѣјez, левтѣисѣ savdattez. Къз mijanѣс Лѣнин вѣлѣтис, siz i керимѣ.

Carsѣ vasѣtimѣ, no vlassѣ воштис буржуазия — мѣтѣисѣ Vremennѣј pravitelstvo, кѣдашаң узалиш оѣирлѣ јееа вѣли рољазъ: sija kapitalisсezkѣт pondис ѣтик soglassѣоѣn узавнѣ. Бъѣт спорrez sek вѣлисѣ: kin Vremennѣј pravitelstvo dor sulalѣ, а kin сѣлѣ рапѣт муnѣ. Азза me, оз lo tovк, къзи вѣдѣс равоѣѣј оѣирѣс оз ѣтлааш. I me gizѣsi sek вољsevik партиѣѣ. Партиѣѣн una вѣли узъс. Вѣд заводѣн да predpriaѣиѣн mijѣ керлим sobpaѣноez да равоѣѣјezлѣ vaitim:

„Ѥтуvtѣѣ, јorttez! Їукѣртѣѣ asлапѣт равоѣѣј партиѣѣ гѣгѣр. Pessѣмѣс toko есѣ pondѣтѣѣ“.

Ѥтрѣриш mijѣ кълим:

„Лѣнин loктѣ granica saјшаң“.

Munim mijѣ siјѣ pantavnѣ vokzalѣ. Вѣдѣс ploсsadsѣ тѣртисѣ равоѣѣјez да savdattez. Munamѣ, а шѣлѣм siz i pessѣ.

Їоza i ројезд loктис. Setѣn pondисѣ ѣtmѣdѣрѣ вѣтѣлнѣ, сум лѣвис.

Азза, кинкѣ левтѣисѣ вронѣвѣј avtomobil вѣлѣ. Гѣгѣр pondисѣ оса dolоѣ sovкѣтнѣ.

Vizəta me: setən Lenin. Kət i una vo çulalis, a me sija sek tədi. Pondis sija mijanlə vaitn avtomobil vuvşan:

„Edə veritə Vremennəj pravitelstvolə. Sija sulahə vogatəj-jez dor. Boştə vlaşsə aslanıt kiə.

Vlaşsə vvdəs — Sovettezlə! Vojujtn kolə ne germançikət, a romessykkəkət, kəzainnezkət, burzujjezkət“.

Me dumajta aslım:

„No əni mijə vermam. Mijankət aslanım vozđ. Kuzam kəz kolə pessyn“. Siz i lois. Çulalis esə təlişməd i uzaliş oçırıs vasətis Vremennəj pravitelstvosə. Mırdđimə romessykkəkəzliş mu. Zavoddez da mıb loisə ne romessykkəkəz kın, a vuzisə uzaliş oçır kiə. Vasətimə kəzainnesə zavoddeziş.

Leñin velətis mijanəs ləşətn vil pravlenno. Eta kadşan veşkətlənlə uzalişezlən Sovettez.

Eta kadşan mijə ogə uzalə kəzainnezlə. Əni mijan nekin oz tırt kormansə mədik uzaləmşan, vvdənnıs uzalənlə ətlasa poıza ponda. A kin oz uzav, sılə mijan mēsta avu.

— A kəz-inə vvdəs etə Leninıs ətnas keris? — jualisə çelađıs.

Ravoçəj nılə viştalis: — Ne ətnas Leninıs vvdəs etə keris. Keris sija etə ətlənlə partiakət, kəda as şəras nuətis ravoçəj klassə da vvd uzalişsə. Leninıs viştalis tuj, Lenin jonmətis partiasə, Lenin mijanlə şınnez oştis. Mijanəs velətis da i tıjanlə, posni çelađlə kolis-zavet: **velətçynb, velətçynb da velətçynb**. Tijə — mijanəs vezişsez.

Mijan dəd.

Kulis Lenin mijan,	Oçırsə velətis,
kulis dona dəd.	jugdıs nılən şin.
Musə əztis vıən,	Ozlanə tujdətis,
kolis ızıt şled.	kəz ez ker nekin.

Tujıs villan oşşis.

Mədnöz vezşə mir.

Leñin kılən voşşis

vvdılən mijan vir.

Kulis Lənin.

Ok, ne sonđi lezçis mijan
ьзѣт вѣр сажѣ рѣтнас —
kulis Lənin, kulis mijan
dona mort vur şələmnas.

Sija peşşis, lovsə puktis,
doris jəzlə vur olan.
Uzalişlə tujsə oştis —
pondam munñь jugьtlañ.

Mijə keram, mьj pondətis
jugьt tujlə pətkətiş.
Pondam oвнь, кѣз velətis
mijan dona velətiş.

Lənikət prossaççəm.

1924 voşa janvar 21 lunə Gorka dərəvnaьn kulis Vladimир Iliç Lənin. Grovsə vajisə Moskvaə.

Əddən, ьзѣт morozzez sulalisə sь kosta. Moskva uliçaezьn sotçisə kəşterrez. Nь gəgər sontişisə oțir.

Вьд uliça kuza munis una oțir. Вьдənnьs termaşisə lokнь gorod sərə. Gərd ploşsađ vььn oțir sulalis ьзѣт da kuz lozzezən.

Sojuzzez kerkuьn, ьзѣт zaloьn, sulalis grov, kьtən kujlis Vladimир Iliç Lənin.

Blişaq kьvşis muзьka. Norən orsisə zevan mars. Ravoçəjjez da uzaliş oțir medvərjaış munisə vizətyənnь aslanьs vozđ vьlə.

Vit lun sulalis Sojuzzez kerkuьn grov.

Janvar 27 lunə Vladimир Iliçliş grov nəvətişə Gərd ploşsađ vьlə. Lunsər vəğьn 4 çasə vozđşə zəvisə.

Eta kosta strana pašta omən vьd fabrikaiş, vьd zavodis da paravoiş pondisə uksьnь gudokkez. Ena gudokkez şərti vьdənnьs tədisə — zevənnь Vladimир Iliç Ləninəs.

Vit oj, vit lun.

I sektəz, kьz vevtььnь şələm,
kəğ sija jəzlən vek oz vun,
Kolonnəj zalə puktəm vəli.
Siz kujlis sek vit oj, vit lun.

I loktis oțir, dontнь kuzə,
ozanьs znamjaez, kьz vər.
Med zar kerьsnь sьliş çuzəm,
da moros vьliş orđen gərd.

Ioşif Vişsarionoviç Staļin.

Kavkaz sajn, Gruziān, Ūura bereg dorjn em ņežyt kar — Gori. Eta karjn olis ravočej, kədə uzalis kəmkət vuran fabrikaņ — Vişsarion Dzu-gasviļi. Sjlən 1879 voə çu-zis zon Ioşif — mu pašta ravočej klas da uzaliş oĭir partiaļen vozđ. Eta sija, kədə sčvərn pondisə sunj Staļin jortən.

Kər sjlə tŗris esə toko 18 vø, sija dugđvtəg pon-dis peşşn ravočej oĭirsə mezdətan uzjn. Sija lois re-voļucionerən. Uzaliş oĭir ko-lasjn sija kerlis kruzokkez, kədna əkşvlişə da uzalişə guşən kəzainnezşan da po-ļiciaşan. Kruzokkezjn sija baitis, kčz kolə peşşn carkət da kəzainnezkət.

Medvj policia ez vermj sija kutn, sjlən vəli ņe ətik famiļlo. To sija suənj „Dəvid jortən“, to „Kova jortən“, to esə kčzkə mədnož.

Policiaš kossə „Dəvid jortəs“. A sija eta kosta uzalə „Çizь-kov jort“ ņimən. Policia azzas Çizьkovliş şledsə, a sija setən-zə zavodas uzalə, toko „Kova jort“ ņima. Medvərja famiļlo sjlən Staļin. Eta famiļloən sija pondisə tədnj omən mu pašta oĭir.

Unaiş sija sedlis policia kijə. Dŗrən pukavlis ŭurmaņ. Bstvjlişə sija űivirə da mədik ыliş mestaezə. Sşkaiş Staļin jort unazьksə pşşylis. Pşşas da vərə uzalə ravočejjez kolasjn, toko mədik ņimən. Vitiş sija pşşalis sşkaeziş. Una uz sija kerlis policialə aslas pşşaləmən.

Aslas vđ uzən Staļin jort vəli Leņinlə medmatjn otsalişən.

Kulis Leņin. Kommuniş partia pondis Leņinliş ussə nuətnj Staļin jort juraləm şerti.

Stalın дума şerti suvtətəma ne etik şurs viļ zavod. Eta uzьn una zugisə partıalən vraggez, no Stalın jort dugdьvtəg nuətis nьkət peşəm.

Sь juraləm şerti dєrevnəьn bednəkkez da şerednəkkez ətlaaşisə kolxozzezə, medьь vasətnь as dьniş kulakəs da uzavnь viļmoz, druznəja. Bьd uzьn kulakьs əddən zugə, no Stalın jort juraləm şerti kommuniş partıa çorьta peşə klassovəj vragkət.

Stalın jort kьv şerti raboçəjjez da kolhozničkəz ətlaaşənь udarnəj brigadaezə. Bьdən mьrşə burzьka uzavnь, medьь kernь unazьk, mьj kòlə mijanlə, medьь çozazьk viļmoz kernь assinьm olansə. Mi azzam əni, kьz uzalənь musə masьno-traktornəj stanciaez, kьz bьdmənь mijan əddən ьzьt zavoddez.

Stalın velətə mijanəs: mijan vreggezlən uzьs lьddişə əddən umələn (prokləttəən). A mijan uzьs — çeş, dovləş da gerojst-vo dєloən.

Stalın korə mijanəs:

Bьrətnь kulak klas, vasətnь dьs kuçikkezəs, veşolişsezəs, progulşьkkezəs, uzavnь viļmoz, udarnəja.

Kolə burzьka ətuvtçьnь kommuniş partıa gəgər da sь vozđ Stalın jort gəgər.

Oktab.

Eta vəli Oktab revolucia dьrni.

Ьzьt çoçkom kolonnaa kerku ьвəs dьnьn sulalisə karaulьn kьk gərdgvardejeç.

Kər viştalisə, carьslən-pə dvoreçьs voştəm-ni, vlašьs vizə Sovettez kiə, etik gərdgvardejeç i suə mədьslə:

— To i revolucia kerim!

— Uzo, vonə, en termaş esə! — suə mədьs. — Revoluciaьs esə ez-na romaş. Azьylan esə, kьz mi vojuytьstam...

Siz i lois. Sьvərnь vəli grazdanskəj vojna.

Sьvərnь zavoddez da fabrikaez pondisə razşьnь, kişşьnь.

Kьnьm-kə vo vərti ena kьk gərdgvardejeçьs vəra pan-taşisə. Vojna vərnь nija inmisə uzavnь etik zavodə. Vesətisə da voçisə stanokkez, kədna vojna kosta bьdəs simisə.

Pantaşikə əni mədəb pondişorניתב:

— To əni vəliş revoluciaבס pomaşis.

— Ne-e,— gorətçis ətבס —əni me tenבt kərkəşa vaz kv-veznat viştala: revoluciaבס ez pomaş, sija esə munə... Mijanlə kolə enə stanokkesə vבדבס vezבב villezən. Mijanlə kolə vב- rətnב kulak klass. Kolə, medבב mijə, kərkəşa vərə kolççəm stranaş loim medozב munişən vבd mu pašta. Oz-kə lo siz, vraggez mijanəs pədtasə. Revoluciaבס ez pomaş, sija munə-na...

Vətnב da kolבב.

Вбдмə stranаньм да томмə,'

Şogmə zavod da kolxoz.

Муьслиş morossə omən

çьskə, sьnalə viļ ros.

Тракторрез гəрдлəнб gorən,

kəzə maşьna səz şu.

Бвсə mezaбс oz orət,

bur nazmitas şojə mu.

Техніка pondam velətnב,

etija zev kolan mog.

Mijanəs nemən povzətnב,

mijanəs oz kusiqt sog!

Тьrtimə.

Udarnəja uzalisə zavodьн ravoçəjjez.

No lişejnəj cex kolççis vərə. Mьla-zə sija kolççis vərə?
Setçin vəlisə veşolişsez da rvaçsez.

Udarnikkez eta cexiş viştalisə: vətnב da i kolבב mədikkesə.
Udarnikkez çorьta viştalisə tьrtнb plan.

Loktis нь дьнə ətrьr rvaç da suə:

— Kəş mьmda uzav, vurbь-ed nem oz sod.

Viştalis da munis gortə.

Loktis нь дьнə veşoliş:

— Munam uzьн. Uzьs-ed avu kəjin, vərə oz pьssь.

Vištalis da munis gortə.

Loktis нь дьнə kulak pijan da suə:

— Toko durakkezəs-ed ызьс радејтə.—Vištalis' da munis gortə.

Udarņikkez cexiř niјə ezə kəvzə. Nija pyr uzalisə. řəkьt vəli nьlə. Uзьс vəli una. Kolis uzavnь vьdənnьс ponda, kin munis.

Udarņikkez tьrtisə ызсə srokə.

Talun da aсьн.

Vizətan talun — ызьт керəс. Zar kerəñ, aсьн — Sovetskəј zavod.

Vizətan talun — kus řeppez. Vizətan aсьн — sovhoz „Gigant“.

Oзьк vizətan aeroplan vьvřañ ulə — oməñ ьввез, top řera pьzandəra. Una kaźalan vьdkod rəma mu torokkez: nořpeļə-saezə, kuimpeļəsaezə, ьзьttezə, uçəttezə, ətik kok pařtaezə i s. oз.

Вьд mu torokləñ, aslas kəźain.

Vizətan əni, — ьльна pařkaləmař vez ьввез. Traktor kolonnaez vьdəs musə voļkətəmař. Mezaez gərəmař. Вьдəs torja uçətik mu torokkes ətlaařmař ьзьт, pařkьt kolhoznej ьввезə.

Кьтəн озьк vəli ju — əni sulalə eļektrostancia.

Кьтəн озьк vəli řep, kusiñ — əni çoçkomməнь xlorok ьввез.

Кьтəн озьк vəliсə pemyt da řəd vəřrez — əni gьriř vəř piřitan zavoddez, kədna дьнə munə kərttuј.

Кьтçə en vizət, вьдлаьн ořir, maсьнаez, trubaez, toko зьк sulalə oməñ. Вьдлаьн ořirьс piřə, uzalə. Soviet mu pařta munə ьзьт stroјka.

Mijañ okrugьн.

ьзьт stroјka munə i mijañ okrugьн.

Bořtam skolaez. Jeeə niја vəliсə озьк. Çeļad velətçisə kurəg pozkod kerkuokkezьн. Duk, ñať, rьс oz tьrmь, řəkьt loavnь.

A әни миян ғырыш да жуғыт сколаез.

Окруғын левә промьсленноҫ: мастьрскәйез, ызыт мелница, лонзаводдез i с. оз.

Бурысаләнь тужез, кәдна куза пондисә котрашы автотомбилле; посадиш посадә ңузалә телефоннәй проволочка.

Ызыт строжка мунә Кудьмкарғын: левәнь виҫ керкуез, лавкаез, театраез i с. оз. Не әтик во-ңи Кудьмкарғын узалә електростанция, кәда жылыш озык егә i думайтә.

Округаньм әддән јона левә ҫеҫкәй кәзәјство. Коммунист партия јураләм ҫәрти вьдмәнь, зорамәнь колхозез. „Колхозезә кернь воҫевикәйезән, а колхозниккесә — зазытоҫнәйезән“ — Сталин јортлән ена кьввес ырынь оланә.

Колхознәй ыв ылә ваз умәлик гаҫник тужә локтис стаҫнәй вәв — ына трактор. Сьмәтәнь узаләнь Јуриҫиҫын, Јушва районьн да Јурла районьн маьно-тракторнәй станцияез.

Ыдлаьн ыд узә пондә ырынь маьна.

Вош воә зәптәм вәр да не әтик ҫо ҫурс кубометра кьләтамә заводдезә да фабрикаезә.

Коми округ везә ҫузәмвәнсә. Озза ырымьт коми ҫевәнҫәь пәртҫә виҫ културнәй ҫевәнҫә.

Ырәтам кулаҫҫосә кьз класс да стротам класстәм овьство.

Ҫәрд армияә.

Локтис кад Климов Петролә муннь Ҫәрд армияә.

Пондис горзынь пәриш мамыс: — мьрддәнь-тај тенә, вәтүс-коәс, әј-мам дьниш! Кин те ҫәргән сетҫин пондәс визәтнәтә! Кин тенә, кәгәәс, сетҫин вердәс-јукталас!

— Дугды, — горәтҫис Јогор дәд, нь ҫевәнҫәй колхозник. Оз-кә ло миян Ҫәрд армия — кьәәм секи оланьс лоас. Локтәсә-ед сек вряггез, мьрддәсә миянлыш ыдәс мuez, вәррез, фабрикаез да заводдез. Оз вермә капиталисез визәтнә миян ылә, мьла ми, узалиш оҫирыс, ашньм, ас кьн, визам влясә, мьла дорам виҫ олан.

Ҫәрд армия — миян страналән медьур, медьна дәзәритиш. Вошәнь зонтә Ҫәрд армияә, дак не горзынь колә, а радујт-

сьнь. Ozə-ed vьd mortəs voštə Gərd armiaas. Azzan, kьz kulakliş, Iļļa Vaškaliş, zonsə vasətisə. Kulakəs Gərd armiaə ozə lezə, ņem nьlə setçin kernь.

— Bьl-ed eta Jogor!—vištalis Petralən ajьs. Vojskatəg gosudarstvoьslə ovnь oz poz. No Gərd armiaas ņe siz, kьz ozьk vəli. Şəkt ozьk vəli savdat lamkaьs! Ənəz esə təd vьlam uşlə: ətrьriş mi sulalim Kalugaьn. Muna me uliça kuza. Eg kazav, kьz panьt loktis menьm oficer. Pantaşikə sija me vьlə kьz rjakəstis: „Mьj menьm çəşsə on şet?!“. Me eg jestь esə gorətсьнь, sija kьz peļbokam sətas! Me kiez çozьk ņuzəta da toko vermi gorətсьнь, mьša, „vinovat, vaso bla-goroddo!“ Menə-zə eta ponda kuim ças kezə suvtətisə vin-tovka uvtə.

Eta vəli car armiaьn. Gərd armiaas seeəm porjadokьs avu. Əni gərdarmejeçlən ьzьt pravəez. Oficer-kod kamaņdirres əni avu. Oficerrez vəlisə burzujjeziş da vogat oțiriş, nija nь dor i sulalisə, a əni mijan kamaņdirrez aslanьm—ravoçəj da kreşşana pijannez.

Dəzərn.

„Ətik kok pьdəs pašta jəz mььs mijanlə oz kov, no i aşşinьm musə, ətik versok aşşinьm musə og şetə ņekinlə“,—suis Stalin jort.

— Og şetə,—panьt suisə ravoçəjjez.

— Og şetə,—suisə kolhozničkez.

— Og şetə,—suis vьdəs uzaliş oțir.

Vьna mijan Gərd armia. Gərd armia vura dəzəritə Sovet stranasə.

Gərdarmejeçşan pişmo.

— Zdorovo tijanlə, dona tațu da mamu! İnda me tijanlə Gərd armiaşan vojevəj privet. Əni toko ləddəti tijanşan pişmo. Veş ti menə zəlejtat, mьļa me sluзьta Gərd armiaas. Me lokti tatçə, medvь voşnь kiə vintovka da dorьnь, aşşinьm Sovet Sojuzsə. Me əddən radujtça. Radujtça, kьz toko vermə radujtсьнь ravoçe-kreşşanskəj Gərd armiaış vojec.

Ti mençim jualat, кыз ми tatən olam?

Mijanlə ovnъ tatən bur, кыззә, мьј mi keram. Asjaron mi çeççam kvaç çasъn şignal şerti. Mişşam da munam fizkulturnəј zarjadka vьlә, keram vьdkođ uprazneңnoez, medvь lonь zdorovъkәn. Asjaron i lunsә şojam stolovəјъn. Şojamә vьd mort torja vekər-paңәn. Verdәnъ lunnas kuimiş. Şojanъ rьr bur.

Paştәtәmәş da kәmәtәmәş mi әddәn bura. Kazarmaъn, kьtәn mi olam, siz-zә әddәn sәstәm.

Uzalam lunnas kьkjamъs çasәn. Velәtam, kьz kerәma vin-tovka, pulemjot da prořivogazzez.

Tatән Gәrd armiaas mijanәs esә velәtәnъ i gramotә. Çastә mijan ovlәnъ beşedәez, lьddәtam gazettez.

Em mijan Gәrd ugәlok. Setçin vьdkođ orsannez emәş: saskaez, saxmattez i mәd.

Mijan ovlәnъ şpektakkez. Әtlaъn mijankәt orsәnъ i kamandirrez.

Kьtәn vь mi eg vәlә: velәtçәm vьъn-ļi, sluzva vьъn-ļi,— mi kamandirәs bura kьvzam. Vьdlaъn sija, mijanlә bur, aslanъm jort.

Tijan zon Kļimov Petra.

Mijan strana.

Em әtik ьзьt strana. Sija— mu vьlas medъзьt strana. Eta stranaъs — SSSR.

Medvь eta strana kuza podәn munъnъ әt dorşaңas mәdәz-zas, kolә munъnъ noļ vo.

Jualam eta stranaъn olişsesә vьdәs srazu, rađio-rьr:

→ Kьeәm tijan әni lunşa kad?

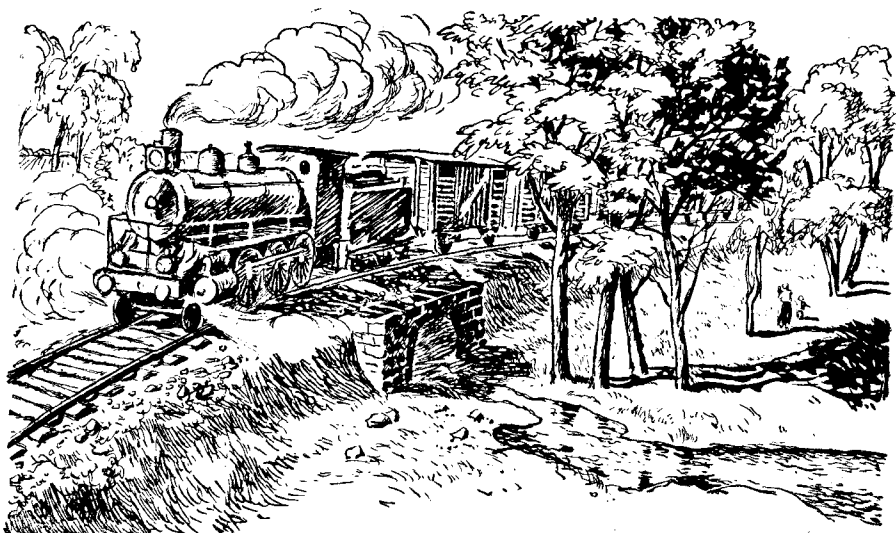
Әtik suas: mijan asъv. Mәdik suas: mijan lunsәр. Kuimәt suas: mijan rьt. Noļәt suas: mijan ojsәр.

Jualam vьdәnnъsә siz-zә rađio-rьr:

— Kьeәm tijan әni voşa kad?

Әtik suas: mijan tulъs. Mәdik suas: mijan tәv. Kuimәt suas: ar. Noļәt suas: gozum.

Jualam esə:

— Мьјән ти вогатəş?

Ətik suas: mijan una kərt. Mədik: mijan ƚaƚ. Kuimət: mijan em izsom. Noƚət: mijan xlorok. Vitət suas: mijan em ƚeft. Kvaƚət: mijan vər.

Jualam:

— Мьјән ти беднəјəş?

Ətik suas: kərtən. Mədik: mi bednəјəş ƚaƚən. Kuimət: mijan abu izsom. Noƚət: mijan abu ƚeft. Vitət: mijan abu xlorok. Kvaƚət: mijan abu vər.

Кьтəп abu ƚaƚ — kolə vajƚь ƚьlə ƚaƚ. Кьтəп abu xlorok — kolə vajƚь xlorok. Кьтəп abu ƚeft, kərt, izsom, vər — kolə vьdəs etə ƚьlə vajƚь.

Кьбəмəş vəlisə ozьк тujjez.

Oзьк тujjez vəlisə əddən umələş. Dərevƚaış dərevƚaə vuzьк тujьs ez vəv, pozis munƚь gozumnas toko podən. Təvƚas esə munan uməlika dođdən, a gozumən — ƚem i vaitƚь. Azƚan toko učitik тujokkez, кьт vətətəƚь podən.

Una vəlisə dərevƚaəz, кьтəп uliç kuza vez lud, vьtte etə dərevƚaəƚь ƚekin oz ov.

Umələş тujjez vəlisə karəz. ƚekьбəм kərttuj jьliş kres-şanaьs ezə i kьvlə.

Kərttuj.

Garjis mortъs ызт керәссез. Тьртis рьдьн loggez. Keris juez вьлэ бур possez. Keris бур да веşkьтэ тuj, вьтте чьскәт ошsalis.

Puktis eta тuj вьлэ stalнәj reļsaez. Reļsaez вьлэ кәrtovәj masъna, кәдә суәнь paravozән. Paravozлән em truva, ызт koтol da gor.

Teçәнъ gorә pes лivo izsom, koтolә va.

Bura pizә koтolas vaъ!

Çoza kotәrtә paravoz. Neкьeәm бур вәv sijә oz vermь вәтнь. Vitdas kilometra гәгәр kotәrtә paravoz әtik çasә.

Kotәrtә paravoz, кьскә şaras vagonnez. Әtik vagonnezьн oтir pukalә. Mәdik vagonnezьн — tovar.

Мыj mi stroitim.

Gәrd гәgланән sonди orәтçә mu verdiş. Pondәtçә levнь jenәz sәrә. Oşşә miça lun.

Zurtәнъ, tarәvtçәнъ taçkaez, tringәнъ kәrtьrrez, çazgә gała... soşşe тuj вьльн pondәtçis уз. Udarnәja uzalәнъ vriga-dәez, paşkәtәнъ Mendeleјov stanciaә әьн.

Luniş lun şo kuzььka i kuzььka nuзалә тuj polotno. Voļkьt da paşkьt zalән vodә vәrrez, ьvbez da vizzez ko-lasәt.

Çulalis kuim-ној vo. Kudьmkarşan Mendeleјovәz тujьs yodis, кьз чьскәт. Әni eta тuj kuza çoza kotraşәнъ avto-mo-billez. Bьd avtomobilşә azьлан: ьььtsә i uçәtsә, gruzovәjsә i роçtovәjsә.

Og-қи maitçә umәј тujjez вьльн. Әni кьз gurәtьstas avto-mo-bil, top toko kajok levzьstas. Una vajәнъ nija Komi okrugә tovar.

Әсьн кәrttujлаң.

Umәләş тujjezньт,

нем i вaitнь.

Munikә зovjәtә

treşitә vem.

Arән i тuльsән

munнь, не petнь,

naтән da гәppezән

тьrim sovşem.

No tujjeztəm kadьs
mədə çulavнь,
kutçim-ņi uz verdə,
keram kokņət.

Vištalim çorьta:
viļiņ oļsavнь,
voļkьt da veškьt tuj,
kьzi çьškət.

Vetli me ñevazьn,
tuj keran vizə,
kədə oļsaləнь
soņnaməd mort.

Soğmə kanava viļ,
grunt çoza levə,
kištəнь vevdəras:
gala, pesək.

Tujьs voļkamis med
Ezzьk vəv ñevьt
Traktorrez vetlasə—
Topalas sek.

Viļ tuj pьrətamə,
voļkьt da veškьt.
Mijə kərttujlaņ
piškətam əььn.

Jonьzьka uz verdə,
Çozazьk jestas,
uz mijan pižə-na
Tьrmas-na vьn!

Turkşiv.

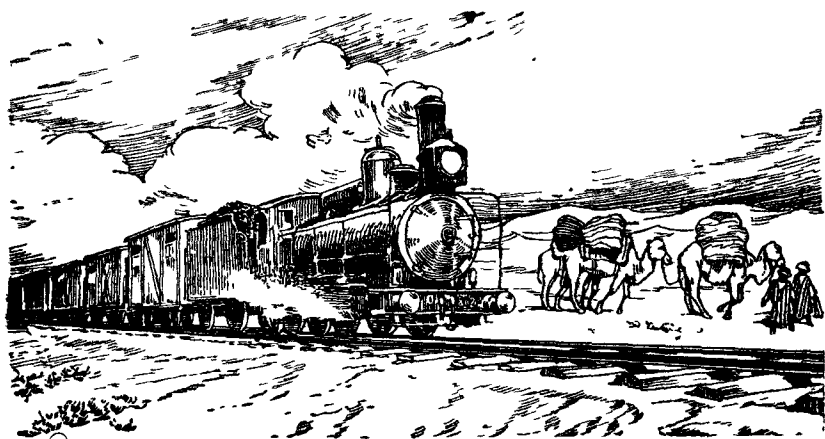
Mi tədam, ñe vьdlaьn mu vьlas vermə vьdməнь vьdkod
tor. Eməş mestaez, kьtəp vura vьdmə ñaņ. Eməş mestaez,
kьtəp vura vьdmə (on. Em mu vььn strana, kədə suşə Tur-
kestanə. Turkestanьn sonьt, setçin abu kerəssez, a eməş
vьvьt şteppez. Munan ştep kuza, kok uvtьn toko kazətə pьm
pesək.

Paškьtəş da voļkьtəş Turkestanьn şteppez. Vizətan omən,
ñem oz tьdav. Toko pesək da pesək.

Şteppez kuza ñekьeəm tujjez abu. Vetləнь setçin ver-
vьuddezəp. Toko nija verməнь ñedeļaez şərna munьn jutəg-
şojtəg.vatəni kəs rustьñaez kuza. Setçin munan ñedeļ i ñe-
kьeəm vьdmas on azzь.

Eta stranaьn vura vьdmə xlopok, kьtiņ kerəнь şiteç.
Ozьk etə xlopoksə suzətnь Turkestaniş vəli əddəp şəkьt.
Vervьud vььn una ,on vaj. Turkestanьn fabrikaez ezə vələ.

Medvь petkətnь Turkestaniş xlopok, kerisə setçin Şibir-
şaņ kərttuj. Eta kərttujьs ətlaalis Turkestanə Şibirkət da pon

dis sušъnъ Turķšivъn. Turķšivъ kuza vajъnъ Turķestanъ naņ, setčiniš petkātъnъ xlorok, Kazakstaniš una verša: izsom, kært ruda, šviņeč da šerebro.

Eņa stranaezъn levtišъ promъšlennoš.

Una oššъnъ skolaez.

Turķšivъ pъrtъ naciaezlъ, kēdnъ car dъrņi ezъ puktъ oțirъ—kultura.

Šignal.

Munъ ētrъriš vērēt kærtuj vъlnъ izališ storoz — Šemjon. Šondi pondātčъ sajъntčъnъ-ņi vēr sajъ. Nekъeamъ sъ nekъtānъ avu. Čoza mъččišas-ņi kærtuj. Šemjon munъ ozlāņ. Drug pondis kъvnъ, vъtē kin kært kuza vačkъ. Šemjon pondis munъ čozъyka. „Mъj-zē, kъtān etā, mъj keršъ“, dumajtē Šemjon.

Petis vērīš. Sъ ozъn kerēsān kajē kærtuj. Tuj sērņn pi-zessez vъlnъ pukalē mort. Mъjkā ačъs termāšēmān kerē. Šemjon nēdъr mъiš pondis zagāņik kajņnъ tuj vъlē. Sija dumajtē:— „Kinkā-pē națtē gajkaezlē loktis“. Vizētā, mort suvtis veš-kъtā. Kias sълēnъ vъzt kært (lom). Šujъstis mortъs kærtē reļsa uvtā da vъd vъniš piņāvtis reļsasē vokā.

Šemjonlān pemyt toko šin ozas lois. Mēdē-vъ gorātņnъ, da oz vermъ. Vъdēs vъnsē āktē, kotārtē čozъk tuj vъlē. Mortъs kazalis Šemjonsē, ēt kias klūč, mēdik kias kært, — siz mēdēr vokas, tuj sajas i ūskāvtis.

Loktə oṭirən pojezd, a suvtətn̄ sijə ɲemən. Şemjonlən kias flaḡs avu. Mesta v̄lə kus kiən reļsasə on pukşət.

Fabrikas̄an pondis ʔk̄v̄n̄ gudok, ʔk̄əda ʔvlə kvat̄ ʔsasə. K̄k̄ minuta v̄rti esti pondas mun̄n̄ pojezd.

Pondis ʔotərt̄n̄ Şemjon. Aç̄s oz təd, m̄j̄ əni loas? Loktis bergətəm reļsaəz. Vizətə, una vaļajççəpn̄ setən ʔen̄ʔik̄ majəggez. M̄sk̄k̄rt̄çis, voštis ətikə kias. Blişan̄ pondis k̄v̄n̄ pojezdlən şvistok. Zagan̄ik̄ pondisə drəvavn̄ reļsaəz. Ozlan̄ kotərt̄n̄ Şemjon seşşə oz verm̄. ʔotərt̄stis esə eta mestaşan̄ metra şo k̄k̄, seşşə sad̄s v̄ris. Estən Şemjon top uza-niş sajm̄is.

Voštis jur v̄liş sapka. K̄sk̄is setiş çoçkom çs̄janok, suzətis sapogiş purt da vund̄stis kisə ḡrdza vevdərət.

Çerəşşis vir. Kətətis vir̄n̄ çs̄jansə. V̄eəm̄ika sijə ləşətis da kərtalis ved̄ v̄lə, V̄l̄yna levtişiş „gərd flag“.

Suvtis Şemjon tuj sərə, da əvtə „flagən“, a pojezd şo matəz̄k̄ i matəz̄k̄ loktə.

Vir̄s kişiş dugd̄vtəḡ kotərtə. Bura zmitə Şemjon kisə vok verdas, no vir̄s şo petə i petə. Jur̄n̄ s̄lən ətik duma: „oz-kə kazalə, uş-kə flagnam“.

Pemdis şin oz̄n̄... Uşkətis sija flagsə. |

No kazalis-ŋi sijə mas̄ŋis.

Suvtis pojezd. Petisə pojezdiş oṭir. Azzəpn̄: tuj v̄l̄n̄ kujlə mort, a s̄ v̄ok̄n̄ vira trepiç. Çoza loktis doktor, kərtalis Şemjonliş kisə.

Eta kosta voçisə tuj i pojezd munis ozlan̄.

Gərd ʔotçik.

Eta v̄li vojna kosta, kər peşimə çoçkommezkat. Loktis stav̄iş prikaz:

— Kolə levz̄n̄ v̄urz̄k̄ mestaəzəl

Lev̄is tən, pondis bura zern̄. A vrag v̄li əddən-ŋi mat̄n̄. Pondisə levz̄n̄ ʔotçikkez. Gərd ʔotçikkez ezə vizətə pogodda v̄lə, nija zerikas levz̄isə kolaninə.

Ətik Gurt̄n̄ ŋima tom ʔotçik ez verm̄ n̄kət eə pet̄n̄, sija ças kezə koçç̄ylis mestaas.

Kər pondis levzъnъ Gurтъn, sija әsis da pukşis çoçkom-
mez dъnә.

Kazalisә kazakkez samoļotsә Gurтъnliş. Das кълым ka-
zak gәgәrtisә ļotçiksә. Nija ezә kazalә aeroplan borddez vьliş
gәrd zvezdaez i dumajtisә Gurтъnsә anglijskәj ļotçikәn. Gurтъn
vәli latъs, sija umәļa baitis roçәn, da i paşkәmъs sьlәn vәli
anglijskәj.

Gurтъnlә viştalisә, кътән kazakkezlән stavъs. Stanciaәz,
кътән vәli çoçkommezlән stav, vәli kilometra kuim gәgәр.
Gurтъnәs on vәvәt. Sija sek-zә әktis kazakkezәs oтsavнъ
sьlә vajәtnъ samolot stanciaәz.

Kazakkez oтsalisә vәrzәtnъ aeroplansә. Gurтъn lezis mo-
torsә` da` pondis zagәnikә munнъ ozlaң. Къз toko Gurтъn
jestis vәrzәtçьnъ mestaiş, stanciaşaң mъççişis vәнvezәn da
oficerrezәn çoçkom otrjad. A mijan gәrd ļotçik, къз kajok
levzъstis къмәrrez dъnә vragъs нър uvtъn.

Зьн ças vәrti Gurтъn ļoktis aslas jorttez dъnә.

Tәd-zә, tәd:

*Levzә, no nә kaj; кълымә,
no, nә vәv.*

Kajam vьlәzъk.

Talun me levzъli
vozdukә, vьlә...
Uzgәmәn нърjъşşis
aeroplan.
Ozlaң propellerъs
vьekişә, sьlә...
Tәv mençim malalә
Ръм çuzәтван.

Çoçkom orjollez
oz tәdә mъzәmsә,
vizәnъ leçьta,
zorәna şin.
Aş-nә şivәtçә kin,
mъççә çuzәmsә,
kuzamә kişnъ mi
vragъsliş piñ!

Radjokerišsez.

Вьдса lunnezən 'Grisa мьjkə šo keris: vundalis provoloka, molotokən sijə lamətis da keris kərtiš kьeəmkə torokkez.

— Tenə əvнь on vermь,— ləgalis vavьs,— kьeəmkə vəra viļ çuzəma orsan azsis. Jog toko te zьrjas keran.

Рьtteznas ajьs juavlis:

— Кьз tenat dəlo munə?

— Вьeəma,— gorətčas panьt Grisa,— toko vot abu telefonəj trubka...

— No dak мьj... тьdalə, kovšas tenьt dьvнь trubkasə...
A tenьt otsavнь oz kov?

— Oz, oz—suə Grisa,— me məda ačьm kernь.

Çulalis das lun. Grisa əktis ašsis apparatsə. Məd lunas kajlis kerku jur vьlə, suvtətis antenna.

Рьtnas нь kerkuьn əkšisə una gəšsez. Vartis kьkjamьs ças. Trubkaas мьjkə pondis zerkətnь. Grisaьs uškətçis apparat dьnas. Ləšətis ruporsə da gorətis:

— Çələ, jorttez, pondətçə ed-ņi...

A rupor pьešaņ kinkə vištalis gorən:

— Dəklad.

A sьvəgьn mədik golos pondis vištavльнь Kitajьn oləm jьliš. Doklad vəgьn rupor pondis seeəm vasəka vaitнь, dьlki vьdənnьs vakšisə.

Sьvəgьn pondis kьvнь orsəm sь.

— Əddən bur!—vištalis Šemjon.—Vot-ed əni kьз: pukav gortьn da toko kьvzь.

Dьs petəmən pondisə gorttezə munьn, vьdənlə ozlaņ okota vəli kьvzьнь, a ruporьs dugdis vaitнь. Sek Grisa vištalis, radjo rьt-pə çulalis.

Radjo.

— Allo, allo!.. Kьvzə!.. Kьvzə!..

Baitə Moskva... Radjo gazeta „Pionerskəj pravda“. Šetam kьv dьklamirujtnь:

Vunətām vaz prazņikkez.
 Loktə prazņik rožosvo.
 Мытə assis bansə.
 Sija rektə voiš vo
 očirliš kormansə.
 Una munə verša šəm
 вьdkođ prazņik kadə.
 Vina kiššə, sotə əm...
 Зьk vetlə posadət.
 Тыгmas! Абу raj ңe ad!
 Kolə vilə petnь!
 Jennez, poppez, prazņik vaz.—
 as dьniš peļdətнь!

Kanvertьn passazьr.

Gizətьs ačьs ңekьtčə oz mun. No lez sija počta jassikə,
 sija kotərtas, levzas, ujalas,— šursməd kilometra munas. Gi-
 zətļə abu šəkьt paškьt švet azьvнь. Sьlə oz kov ңekьeəm
 beļet vošнь. Posņi dengaklə gəgərtas kanvertьn omən mirsə
 mijan passazьrьs.

Počta vagon.

Pišmoez, pakettez,
 zurnallez, gazettez, —
 təvaləma počta vagon.
 I ozə i vəgə,
 prokod ətmədəgə,
 vetlətənь kьk počtolon.

Posьlka—Petrovlə,
 gazet—Kaņukovlə,
 otkrьtkaez — Ozьvə tьr.
 Ļakətəma jona
 pišmo setən dona
 da indəma Berļinəz pьr.

Ŧigrpijan.

Vəralaniņšān ajə vajətis Ŧigrpijanəs. Sija vėli mьgərnas
 зьп voša kьčan ьzda. Jurьs sьlən vėli ьзьt, šinnez gəgrəsəaš
 da zələnəjəš, kьməsьs paškьt, a pelles zenьtikəš. Ozis la-
 paes vėlisə šəkьtəš da vьnəaš, a vərišses vəsņitьzkəš. Ŧeləšьt
 da učiťik zmiťcis sija ajə kok verdə da zьrtcis. Sijə vėli ku-

təmaş ьльн-ьльн gortşan,
kamьssez kolasьn, ьзьт
ть дьльн. Suisə sijə Vaş-
kaən.

Kər munisə uzьnь,
Vaşkasə kolisə zьrjas
ətnasə. Azzə Vaška: pe-
mьt da abu ьekin. Çeç-
çəvtis dıvan vьvşanas,
pondis kotraşьnь zьrjəttis
da povzəm uvjas rjak-
sьnь. Ne veş ʽsijə suənь
strasnej zvirən. Loktis

сь дьнə ajə. Vaška pondis radujtçьnь, uşkətcis ajə дьнə,
murzə. Ajə pondis lıbitnь sijə, vostis aslas zьrjə i sek vəliş
vьdənnьm laŋtim.

Asьvnas Vaşkasə mijə pondim tədsətnь aslas druzokkez-
kət — ronnezkət. A nija toko vəzzezьnьsə sьmьytisə da çozьk
kotərtnь. Tьdalə, tigr dukşanas siz ronnes povzisə. Toko
ətik tom ponok ez povzь. Sija çeççəvtis Vaşkaьs vevdərət,
zangis aslas lapaən da pondis sьkət orsnь. Vaška vəliş pon-
dis vərətçьnь da dьsətçəmən ponokьs şərə kotərtis.

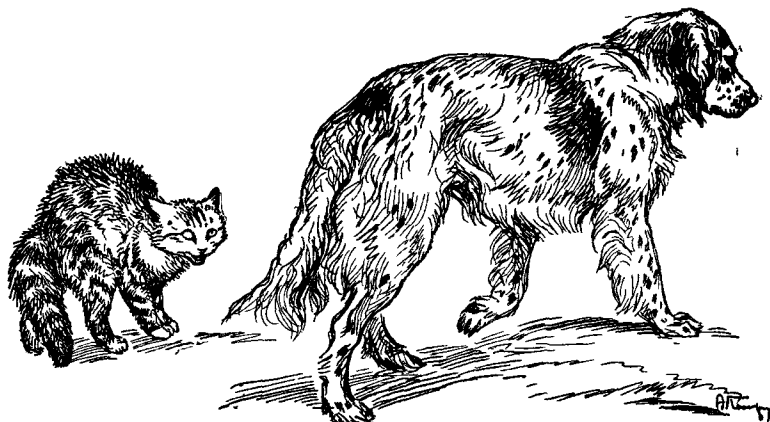
Vaška lıbitis guşənik kьsşьnь zьrjə da setçin ətnas orsnь.
Əddəŋ-ni vura lıbitis sija vəvavьnь poduskaən. Koşalas po-
duska peşəssə, sətas lapanas poduska kuzas, poduskaşis gənlьs
ətmədərə levzə, a Vaška şo ozlaŋ poduskasə zegjə da açьs
murzə.

Vaşkalən vəli esə mədik çaça — vaz pimi. Sija kьskalis
pimisə zoz kuza, orsis sijən, kьz şьrən.

Lıbitis Vaška i puez vьlə kajlьnь. Larkişas mu vьlə, kьt-
çəkə vьtte kьzi mejitçə da toko vьlə. On jestь kazavьnь, a
Vaška pinneznas da lapaeznas kutçişəmən vьlnь mu vevdərəŋ
duŋtaşə-ni.

Vaška vьdmis. Çoza pondis vəcışnь ьзьт tigran, poləm
pondis petnь sijə viznь.

Çoza ajə vuzalis sijə zooparkə.

Ој, кыз поләм петә!

Ogradañ orsis kañpijan. Uçitık da ƚarǵıñık. Kǵsañkə setçə pon loktis. Çeççəvtis kañpijan, şpinasə dugaən kəstis, gənsə, kǵz setina suvtətis, ussesə paşkətis, vǵdsən jozǵyltçis da i sulalə. Ponnǵ sǵ vokət munis. A kər munis sǵ dǵnət ponnǵ, kañpijan jozǵyltçəmən sǵ vǵlə vizətis: „Vizət-ko me vǵlə, kǵz meiş poləm petə. Pesliş, menə vǵrzət, azǵylan sek“.

Турь да кәин.

Әтрь менам vonə loktis vǵralaninşañ da kuz ǵt viştalıs, kǵz nija vǵtlişəmaş kәin şǵrǵn. Vonələn vǵlisə kǵk ponok — Lapko da Турь. Әтик oј vonələ ləşaləm uznǵ vǵr dorış de-ruñǵañ. Oјǵs vǵləm tǵlişə da juǵt. Oјǵərnas kǵlə vonə, kartañ viksə porşpijan. Sajmətəm kerkuşis şemjasə. Kəzainǵs i suə.

— „Eta vǵra kәin zagətə porşpijanşə“. Vonə çozǵk toko kəmaşnǵ da paştaşnǵ. Sija kvařitəm pişsaǵsə da çozǵk ətəğ. Kotərtis kartaas, vizətə—sǵlə pañt kәin kotərtə. Vonə me-тіtçəm da lǵjəm-vǵ, a kurokǵs sǵlən toko „çik“, no zarjadǵs avu munəma. Kәinǵs çeççəvtəm zaplod vǵlə da vorota saǵə.

Lapkoǵs da Турьǵs pondəmaş vǵtçǵnǵ kәinǵs şǵrə. Lapkoǵs matǵn-ñi, no oz lǵş kutçǵnǵ kәinǵs verdə, a Турьǵ dak mǵj vermə kotərtə aslas zenǵt kokkezən. Vonə siz-zə pon-

dəm vətçьnь kəinьs şəɾə. Kəinьs da ponnes əsəmaş şin vьliş, sь ььnəəş-ni vələmaş. Kьləma, kьz umə| golosən pondəmaş ɳeekişnь ponnes. Təliş jugьtьs şərti tьdaləm, kьz kinnez-kə varaktajtçənь kanava dorьn. Kotərtəmaş setçə. Kəinьs pьs-şəma-ni, ətik Turь| puksəmən gorzə. Vizətə vonə, Turь|s-lən ət pə|s avu da i jur pьdəşsis vir petə. Sija şurləma kəinьs piŋnezə.

Bertəmaş gortə vər. Turь|s çozə veşkaləm.

Lev da ruç.

(Başna).

Pərişməm lev. Avu pondəm vermьnь kutavnь zvirrezəs. Neokota eьgьən kuvnь, vot lezçişəm kitrəjə: pьrəm kerəsə da pərtçəm zəgalişən. Pondəmaş sь dьnə mədik zvirrez loknь, pɾovedajtнь sijə. No sь dьnşaq ətik zvir avu vertləma. Kin vь sь dьnə ez pьr, vьdəpnьsə lev şojləma.

Loktəma ruç, puksəm kerəs pьkə pьranin dьnas da i jualə;

— Kьz olan?

Lev vaitə:

— Umə|A. A te mь|a me dьnə on pьr?

Ruç sьlə panьt:

— Da-ed azza şleddez şərti: te dьnə una zvir pьraləma, a vər ɳekin avu petələma.

Pon-saŋitar.

Grazdanskəj vojna vььn menə ranitlisə veşkьt kiam da kokam. Uşi me ətik logə. Una vir petis, sad vьdəs əsis. Aslanьmişşes ozə tьdalə, ozə kьlə... Va vizaninşim vasə vьdəs jui. Kujla sadtəg. Kər sajma, azza,— to-|i asьv, to-|i rьt. Gorətla, gorətla, ɳekin menьm oz sьaş: tьdalə, ьlə-ni munisə aslanьmişşes.

A ranaes dojmənь...

— No, — dumajta,— kuvnь, tьdalə, kovşas.

Siz-vь naŋte i vəli, çəlad, kьz-vь ɳe Gajkaьs.

Rытjavidor mэд lunas кьла, кьтэнкэ ңельн пон горән ңикајтсә. Кьз ме сек понди радујтсьны!.. Toko sija azzas oz menә,— askәттam dumajta.

Azzis-ed. Azzis menә Gajkaьs. Rad uvjas ңuksьнь pon-dis, ңulә mençim ңьгәs i şinnezәs.

— Ok te, мьша, dona jort, te menam! Dona jort te, menam!

Кьз te on su sijә aslat jortән! Vodis me vokә Gajkaьs, мьсçә assis şpinasә меньм. A şpina vьlas sьлән гәрд kre-sән sumka: „вош-рә, мьј теньт kolә“. Кьски me jod, vinttez da kişti ranaezas. Әdva-әdva ranaesә кәртәлј. A Gajka льјә-ңи me дьншаң kotәртә, piңnez kolasas vrinzel пәвәтә. Vrinzelән сушә pavkaok, кәдә кәртәләнь санитарнәј понлә гэјтан verdas. Кәр поньs azzas ranitәmsә, sek sija voštә sьлиш vrinzel, кәдән kotәртә aslanьм санитарrez дьнә, aslanьм оңир дьнә. A кьзи ranitәmәs oz azzь, sek vrinzelә piңnez kolasas oz voш.

Gajkaьs piңnez kolasas vrinzelьnas loktis aslanьм Gәrdar-mejççez дьнә da vajәtis niјә me дьнә.

Vot siz sija menә i lovzәtis.

Storoz.

(Бь).

Mikajlo Ivanoviç olis daçayьn. Sija ңekәр ez pәdnavlь da-çasә, kәј i дьr kezә vetьlvlis. Da i pәdnavnь sьлә ez kov, sьлән vәlisә кьк velәtәm storoz—кьк пон.

Loktә sija әтрьриш gortas, azzә, кьк зулик pukalәнь çur-kaez vьльн. A нь озьн kujlәнь sьлән ponnes.

— Мьј-нә setән tijә pukalatә?—jualә ньлиш Mikajlә Iva-noviç.

— Pukalamә, grazdanin. Kuim ças-ңи to pukalam, vәrzьнь озә lezә, enija prokьlenitәmmes. Кәр pьrimә, ezә i vuvtә. A әni toko pondan kormanә ki şujьснь, medвь кьскьнь kuritнь, a niја murzьнь, siz i læšәtçәнь ki purнь. Kormanә pьрнь озә lezә. Vištav te ньлә, аш kәј kuritнь lezәнь. Bьdsән-ңи mijә estән мьзимә.

— No, ladno, miļiciaьн kuritat. Oşkalә ozlaң, da ңe ko-

tärtņ, a to ponnez tijanəs purasə. Kormanə ki edə ņujbštə, tijan podi setčın oruzia em, tijanlə kotärtņ nija oz lezə: nija siz velətəma. Te karauļit estən! — vištalis! Mikajlo Ivanovič etik ponlə,— a te munam mekət! Ət ponsə sija voštis ņaras.

Siz sija vajətis guņaņiņezsə miļiciaə.

Učitık počtaļlon.

Eta vėli kəzbt stranaņn. Setčın, kbtən avu kərttuj, kbtən ozə vetlə pojezddez, kbtən toko ətrpriņ neđeļāņn vajaləņn ponnezən počta.

Početollon Mək pukalis dodokņn, gəna paņə kattiņəmən. Kozla vbyņ kokņita veņkətliņ ponnezən Tod. Pannes sija ņubitisə. Dodbņ kokņita bskəvtə lym kuza. Log pbdəsyņ loktis vaok. Dodbņ surbta bskəvtis jb vblas. A pannes esə surbzybka kotərtisə volkbt jb vbləttis.

„Kaz“—mjbkə potis polozzez uvtas.

— „Oņta“,—sek-zə Todlə təd vblas uņis,—dodbņ ņəkbətəv. Čeččəvtis doddiņ jb vblas.

Ponnez kvatitisə kokņaməm dodņə da surbta gəņitisə kerəs vblas, veregas. Ponnez kotərtisə, kbz vəvņaləməņ. Blyņbyņ vėras tbdalis Todlən vuzəgbs.

Tod pondis munņn podən. A lymbs sblə tujņə ņo vurazyk i vurazyk tirtis. ņəkbət vėli azybņ ņledsə kokņi dodbņliņ.

Təvčikən loktisə dodņnas đerevņāə. Bvd kerkuis oțirbs kotərtisə, aņņbs gorətlisə:

— Počta loktis, počta!

— A kbtən Todbņ? Te ətnat?—jualisə Məksə.

— Ponnez ņuksisə da vėrlāņāņbs ņozzavlisə, kazalisə avu pblən učitık druzokņbs.

— Kolə munņn sblə paņbt,—pondisə gorətlbņb čəladbņ, Todbņslən druzokkes.

Ətik nby kolasiņ loktis nuətiņ ponbņ dbnə da vištalis:

— Gro, Todbņ setčın, azyb sijə.

Nuətiņ ponbņ pondis ətmədərə vetlbņb da uņņavņb.

Ədva čəladbņ jestisə pukņbņb dodokas, kbz, dodđaləm pannes təvčikən munisə vėr tuj kuzas.

Todъs zagənik munis рѣдн ѡмѣт. Purgabskət ətləbn sьlə kьlis kьtənkə uŋqaləmən gorzəm.

„Eta vuvtə Gro—nuətiš“...

Minuta vərti ponnez raduvjanьs ʒeʒqaləmən vuvtisə, da uŋqalisə Tod gəgərn. Grobьs ŋulis sьliš kьnməm ʒuzəmsə, a ʒeʒadьs gorətlisə sьlə: — Pukšь ʒozьk, Tod!

Tod pukšis doqokə, rjakəstis, i ponnes druznəja pondisə kotərtnь purga рьekət.

Mortlə ponьs — bur drug.

Kəinnez.

Menam dədə olis storozən vərn. Ətrьriš sija vertis gortə vər рьekət. Vəli rьtjav gəgər, ləʒəʒis remdьnь. Remdan doras virdalis.

Drug dədə kьləmə uŋqaləmən, sija supьtzьka pondəm munь, a uŋqaləməs kьz vьtte kьlə matьnzьk i matьnzьk. Dədə pondəm kotərtnь kuzas. ʒar keras vərlanas, azzə sviʒtalan toʒkaez da matьn-ŋi sь dьnь. Nəlki kьlə, kьz kəinnez pinqeznas ʒakətənь.

Kotərtəm dədə vьnь kəz dьnəz da kajəm uliš uv vьlas. Kəinnez kazaləmaš sija pu vьvšis da suvtəmaš. Kəinnəd suvtəmaš vəriš lapaez vьlanьs da pondəmaš rusə gьzjavnь oziš lapaeznənьs. Dədə kajəm vьləzьk. A kəinnez uŋqalənь, gьzjalənь kəz kaʒsə.

ʒoʒa ovlə, medvь go-

zumša kadə kəinnez uškətčyvlisə mort vylə. Epa kəinnes, tьdalə, əddən ləgəš vələmas, abu verməmas ņekinəs kutnь šojnь.

Vazyň-ŋi pemdis. Dədə kazaləm, kovšas sylə ojbьt eta kəz vьlьn ovnь. Esə vьləzьk kajis da puksis burzьk uv vьlə. Levis ьzьt təv, uvves pondisə duŋtašnь, i dədəliš jur vьvšis uškətəm sarkasə. Kəinnez sek-zə sijə kvaŋitəmas da letki-petki ņeekəmas. Kəinnez pukaləmas mu vьlas, jurreznьsə dədəlan levtəmən, ašnьs lok gorsən uŋnalənь. Dəd jona vizšəma kəz uvvez verdas, a kəzьs təvšanas duŋtašə, gotov čegnь.

Siz sija pukaləma ojbьt. Asьvnas vəliš sajəvtčəmas kəinnez. Dədə lezčəma kəz vьliš da munəm aslas storozkaə.

— Mьj tekət?— rjakəstis sylə iŋьs.

— Kəinnezkət ləšalis menьm talun'ojjьnь,— ədva gorətčis dədə, ačьs ušis labičə.

*Ne sь ponda kəinnsə
vartlənь, mьlə sija rud,
a sь ponda, mьlə sija
bałaez donə lut.*

*Em kəin vьlьn razьs,
da sь verdə, vuvəm,
lakašəm.*

Кыз кəinnez velətənь asšinьs pijanneznьsə.

Muni me ətrьriš tuj kuza. Kьla vəršənam kinkə gorətlə. Vizəta: sija gorətlə zonka—pastuk. Sija kotərtis ьv vьlət da kinkə vьlə mьččalis. Pondi vizətnь vьeəmika: ьv vьləttis kotərtənь kьk kəin, ətьs ьzьt, məđьs učətzьk. Učətzьkьs nəvətis špina vьlas zagətəm vałə zel. ьzьt kəinьs munis vəršənas.

Kər me kazali kəinnesə, ətləyn pastukəskət pondim vət-
сьнь нь şərə. Kьknannьm pondim gorətlьnь. Mijan gorətləm
vьlə loktisə ponnezən muzьkkez.

Kьz toko pəriş kəinьs kazalis ponneşə da oğirsə, kotər-
tis tom kəinьs dьnə, kvağitis sьliş vaļa zeļsə da çapkis aslas
şpina vьlə. Kьknan kəinьs pondisə kotərtnь supьtzьka i çoza
ezə pondə tьdavnь. Sek zonkaьs pondis vьştaşnь, kьz vələma
deļoьs: logşaq petəm ьzьt kəin, kvağitəm vaļa zeļsə, zagətəm
sijə da pondəm nəvətnь.

Раньт сьлə petəma kəin pijan da uşkətcəm vaļa zeļsьs dьnə.

Pəriş kəinьs şetəm vaļa zeļsə tom kəinьslə, a açьs pon-
dəm kotərtnь sьkət ordçən.

Toko kər loktis vedaьs, pəriş kəinьs çapkis velətəmsə
da açьs voştis vaļa zeļsə.

Ñepoliş kəç.

(Skazki).

Şogmis vəğn kəçok da vьdьsliş polis. Kьtən uv kaznitas,
kajok levzas, ьm komok pu vьvşaq uşas,—kəçoklən şələ-
mьs kok pjataezəzzis loktas. Siz polis kəçokьs lun, kьk, ne-
deļ i neļki vьdsa vo pьr polis. A sьvəğn vьdmis ьzьtəz
da ez pondь povnь.

— Nəkinliş me og pov!—rjakəstis vər paştaas kəçokьs.

— Nəmьmda og pov, mьj esə sьşşal!

— Ok te, çukьla şin, te i kəiniş on pov?

— Og pov i kəiniş, i ruçiş, i osiş,—nəkinliş me og pov!

— Əddən-ñi eta vьlə şerəm petis.

— Da mьj setən esə unasə vaitnь!—gorətis kəç.

— Şedas menьm ranьt kəin, dak me sijə açьm şoja.

— Kьz-ed şerəm petə eta kəç vьlə! Kьəəm sija ьləstəm!..

Gorətlənь kəççes kəin jьliş, a kəinьs setən i vələm. Vet-
lətəm, vetlətəm sija vər kuza aslas şleddez vьlət, eьğjaləm
da i dumajtə: „Kьəəm vь-ed bur vəli kəçokəs şojьəpnь“. Kьlə,
kьtənkə neļьn kəççez gorətlənь da sijə rud kəinəs kaşь-
lənь. Sek-zə sija suvtis, nьrnas vis-vis keris da pondis gu-
şaşnь. Əddən-ñi matə vermis şivətcьnь kəinьs gazətciş kəç-

çez dьnə. Кьлə, кьз кəççез сь вьлн şeraləнь, medbura şe-
ralə ossaşiş кəç — çukьla şina, kuz peła, zenьt vəza.

„А-а-а! Sulav, vot me tenə i şoja“, — dumajtis kəinьs da
pondis ңozzaşнь, kəda кəçьs ossaşə aslas ңepoləməн. Кəççез
ңem ozə azzə, ešə ozzaşa burazьk ossaşəнь. Pomasiş sijən,
kər ossaşiş кəçьs kajis mьrok vьlə, pukşis vəriş lapaokkez
vьlas da pondis vaitнь:

— Кьvзə tijə, polişşez! Кьvзə, da vizətə me vьlə. Me
tijanə mьtçala ətik stuka Me... Me...

Setən mijan ossaşişlən кьльs вьtте кьzi кьнmis. Kazalis
sija kəinəs. Mədikkes ezə azzьlə, a sija kazalis da i lovzişнь
ez vermь. Ozlaң mьj sogmis i vištavnь şəkyt.

Ossaşiş кəç çеççəvtis vьvlaң da povzəm uvjas uşis veş-
kьta kəinьs кьməs vьlə. Gəğlan-moz tarəvtçis kəinьs şpina
vьlət da ešə ətrьriş onlajurən bergətçis vozdukas. A sьvərgьn
siz pondis lьjнь-kotərtнь, gotov vəli aslas kuçikiş petнь. Dьr-
ed i kotərtis кəçьs, kotərtis setçəz, кьtçəz voтəz saçьs ez
вьr. Sija pьr dumajtis, kəinьs-pə sь şərə vətçə, vot-vot sija
vətas da piңneznas kvažitas.

Sьvərgьn vьdsən vednəjkaьt saçtəmşalis, şinnesə kuņis da
uškətçis kus uvтə. A kəinьs sek kotərtis mədikladorə. Kər
кəçьs uşis сь vьlə, sija dumajtis, kinkə-pə lьjis sьlə, sija
siz-zə povzis da vaj toko kokkez.

Kəin siz-zə pьşsis: „Jeeə raz vərəs ešə mədik кəççes, a
eta кьeətkə vəvşaləm-kod vəli“.

*Кəçьs oz pov, a azzə
beredits. Kotçə sьzə voş-
tişнь кəçьs; кьz ңe kotərt-
нь, kər ңeməн sьlən lev-
zьнь.*

Тьскашәм.

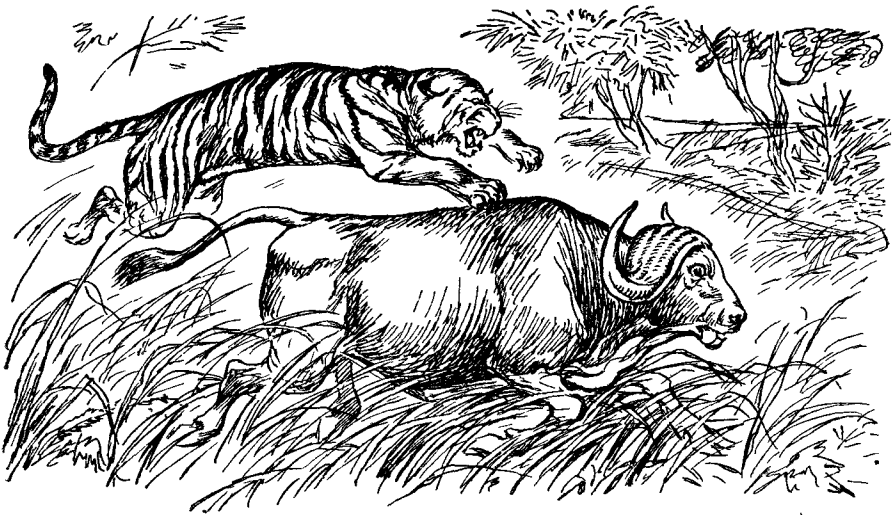
(Был).

Ета вәли соньт странаьн. Ме муні ңегррежкәт. Друг ка-
зали дикәј вуйволәс (әскаәс). Сја гәғралис әтик мөстаьн, јурсә
муә мәртәмән. Сь дьһьн вәли визза-визза тигр. Вуйвол тусајс
лезјис вир.

— Окота визәтнь тьскашәмсә?— гөрәтис ңегрьс.— Кажам
пу вьлә!

Ңегррес, кьз каңнез, кокнита кажәнь пuez вьлә. Әтлаьн пь-
кәт ме сиз-зә каји пу вьлас. Пуқсим мијә увvez вьлә да рон-
дим визәтнь.

Тигр пуқсис, музјис, а вуйвольс шо сја гәғралис. Сиз җу-
лалис минута-мәд. Друг вуйвольс ушкәтјис да рьсалис шурез-
нас тигрсә. Тигрьс җеҗҗәвтис вуйвольс вьлә да аслаз коvvezән
(кькккзән) мәртҗәтјис сь вока. Сьвәргьн еакьләп тарәвтјис,
ме токә верми казавнь, кьз сьләп визза рјатноа куҗикьс шви-
җалис турун коласас.

Тигр мьмда вермис әктис асјис вьнсә да музјәмән ушкәт-
јис вуйвольс јур вьлә. Вуйвольс мьскьртјис аслаз кьз шивіән
да лөвтис тигрсә аслаз шурез вьлә. Сја әвтјис шурезнас, а
тигрьс гьзјасјис да курҗҗасјис. Минута гәгәр вуйвольс визис тигрсә
шурез вьлас, сьвәргьн мьскьртис јурсә да врјакнјитис сја му вь-

las. Zagənik lezçişəmən pizəssez vylas, bujvolbs vьdsən aslas şəkt tusanas nьrьstis tiğrsə mu vərdə.

Tiğr pondis murzьnь, nəlki muьs drəbalə, a to kaŋmoz uməl golosən nəvzə. Bujvol zegətis aslas jurən çuskajtis da vaksis nöstəm golosən. Kokkez sьlən drəzitisə. Tiğrlən murzəmbьs pondis kьvnь şo uməlzьka i uməlzьka. Bujvolbs çuskajtəmən talis sija aslas kopьtaezən.

Kər tiğrbs dugdis veşitçьnь, bujvol vəliş suvtçis. Əddən ьzьt tusaьs sьlən vьdsən drəzitis. Drug sija pondis vaksьnь — porən da nuzvьla vaksьnь.

— Eta inpəv,—viştalis menьm ətik negr.—Sija kьtsalə assis kukaŋsə. Vot vizət.

Sija mьtçalis nəzьt, şəd da şviştalan tusa vьlə, kədiya kujlis suk turun kolosas. Bujvolbs satlaşəmən loktis kukaŋokьs dьnə. Kukaŋokьs çəççəvtis, a mamьs pondis sija nьvnь.

Lukaşiş məs.

Vəli mijan məs, da seeəm lukaşiş, toko setiş i pov, med kinəskə ez lukav. Ətrьriş nəlki gidsə şurreznas verezdətliş, peşsis pьrnь aslas kukaŋ dьnə. Şurrez sьlən vəlisə kuзəş da veşkьtəş. Unaiş-ŋi ajə mədis sьliş şurrezsə piłitnь, da kьzkə siz, şo ez jestь.

Ətrьriş gozumnas mamə ləştis məssə, lezis kukaŋsə da i suə sojələ:

— Vasət, Maŋa, niyə vərjain doras, aş nəvna jirşənpь.

Boştis Maŋa saŋok, yasətik vərok dьnə, a açьs pukşis kəz pijaŋok uvtə da nəzzalə eakkez.

Kьlə, kinkə kazətə çassa kolasettis. Vizətə, kussez kola-səttis kinkə rudkođ guşaşəmən loktə. Maŋaьs dumajtis, naŋ-ŋe-pə mijan ponьs Şerkoьs setən.

Pondis Maŋaьs kьtsavnь: Şerko, Şerkol

Vizətə, kukaŋьs, a sьvərsəŋ i məsьs, kьz vəvşaləməş, veşkьta Şerkoьs vьlə kotərtənpь.

Maŋa çəççəvtis, burazьk zmiŋçis kəz pijaŋ verdas da pon-dis vьəəmika vizətnь, Şerkoьs tujə vələma kəin.

Kukaņš matēzķ loktis Maņāš dņnā, a māsšs vā-
nas zmitis niķ kēz piķan verdas, jursā muēz mēskārtis da
pondis vaksņņ, aķšs kopātaeznas musā ģarķā, a šurreznas
siz vь i ļukēstas kāinsā.

Maņāš povzēm, kutķišēm kьknan kinas pu verdā, mēdā
vь gorātļņņ, a golosšs avu. A kāinšs ušķātķis māsšs vьlā
da čozķ vār čēččāvtis, tьdalā, pavķisā sьlā mās šurres.

Pondis kāinšs ātmādārā kotrašņņ, šo-vь porovitčā vok-
šaņas māsšā kutņ ļibo kukaņšā kvaķitņņ. Da kьtčā sija oz
ušķātčь, vьdļašāņ sьlā māsšs ranьt šurreznas. Pondis sek
Maņāš gorātļņņ, kornь dņnas oķirās.

Miķan kolhozņikkez ģārisā ceļņņ. Kьlisā pьvkaokļiš ģķak-
sēm da i māsšļiš vaksēm. Kotārtisā gorātlēm vьlas. Kьz ka-
zalas kāinšs oķirēļiš kotārtāmsā, čozķ toko vāras.

Siz māsšs ez šet aššis kukaņšā.

*Māsļāņ ģēļs kьv ģēļas.
Kartāvņ em-kā mās-ŗūķāņ
vьļņņ. ņē kās.*

Kēŗpiķan.

Kuim lun Āmeļ aslas Lьskoēņ vār kuza vetlētis, da šo
veš: ņekьz ez vermь азьņņ kērsā piķanoknas. Āmeļ mēdis
lovķāņ kutņ kēŗpiķānsā aslāť sogališ nučok ponda — Grisa-
ok ponda.

Toko ņoļēz lunas vermis азьņņ kēŗliš piķanoknas šlēdsā.

„Mamš piķānnas“, dumajtā Āmeļ, turun kolassis ģŗiš
da posņi kopātaezliš šlēddezsā ņozzālikā.— Кось, кось, Lьско!

Kēŗьs vazьņ-ņi kьlis, kьz siķā šlēditā vērālišьs, ez pov,
aķšs šlēditis vērālišьs šāŗņņ.

— Eta inŗāv, menā ьlētā aslas kukaņ dņņiš,—dumajtā
Āmeļ, a aķšs šo matēzķ da matēzķ šivātčā.

Kər Əməl mədis mejitçynь kərslə, kərbs beregitçəmən kotərtis oşkəv məd da vərə suvtçis. Əməl vilış guşası vərə aslas vintovkaən.

Kərbs dasiş mətçisliş, peşsiş şo vərəlişsə ылəтнэ zevəm pijanokьs dьnşə. Pəriş Əməl nə jeeaiş ləgaşliş da divujtçis

kərbs vьлн, кьз sija siz oz pov. Љskoьs vəzsə əsətəmən kьşsiş kəzainьs şərn. Kər Əməl vьdsən şin ozsiş əstis kərsə, Љskoьs guşənik zangis sije aslas pьm çukaən.

Əməlьs vərлаңas zar keris da pukşis: kuimdas oşkəv mьmda sь dьnşə sulalis kakraz sija vez kukanokьs, kəda şərn Əməl brođitis vьdsa kuim lun. Əddən ed vьeəm da ləşyt vəli kərpijanokьs! Sьlə vəli toko esə nədeła məd, gənokьs vəli pukkođ vez, kokkez vəsnitikəş. Basək jursə çartətm vərлаңə. Vəsnit şivisə nuzətьsliş ozlaң, kər suzətis kьeəm-ліво ulok.

Vərəliş levtis kuroksə da pondis mejitçynь juras uçitik kəroklə... Eta minutəə pəriş vərəlişlə təd vьlas uşis, кьз mьmьs beregitis kukanoksə.

Uşis tədvьlas da i lezis pisalsə. Kərpijanok vetlətlis kus gəgər da çərplalis korokkesə. Əməlьs sufnəvtis, sek uçitik kəroksə toko lьjьstis kussezas.

— Kьz vermə kotərtнь!..— vaitis pəriş vərəliş, dumajtəmən sьңnaləmən.— Toko sije i azьlimə: кьзи nəvjoş... Pьs-

sis-ed, Љsko, mijan kærpijanoknym. No aš, sylə, etaz udala kotraşişlə kolə esə vьdmьsnь...

Məd lunas Əmeļ loktis aslas kerkuok dьnə.

— Dədu, vajan kukaņoksə?— раныт kotərtəmən jualis syliş Grisa.— Eg, Grisa, no aзылі..

— Vəzyņik?

— Ačьs vəzyņik, a çukaokьs şəd. Sulalə kus uvtьn da korokkez çepələ... Me meřitçi...

— En şiz?

— Ne, Grisa, zalezti me uçitіk zviroksə... mamsə zaļ... kьz me suņəvти, toko ļjіs çassaas. Sьmda sijə i aзыліmə!

Kər nija vodisə uzьnь, ьзытзк zonkaьs laņtikas esə unaiş jualis:— Pьssis kærpijanьs?

— Pьssis, pьssis, Grisa...

— Vəz gəna vəli?

— Bьdsən vəz gəna, toko çukaokьs da korytaokkes şədəş. Zonkaьs siz i laņtis. Ojьыт vəтьn aзыліs uçət da vəz kærpijanoksə.

Niļdis.

Kolhoz voştis viļ vəv—Karko.

Karko vəli ьзыт, zdorovј. Əddən i vasək mьgərnas. Karko gərd gəna, şviţtalə toko. Çaņokkez Karkoşan vəlisə əddən i vasəkəş. Ar kezə çaņokkez bura-ņi zoralasə, petas çaņokьs ətərə da mьj dьrna i kotraşas, çəçčalas. Bьdəs kolhozņikkez bura rađejtisə Karkoəs, a medəddən rađejtisə sijə çelədokkez. Bьdьs-вь sь vьlə rukşə. Juktavьn-ļi kolə, ьвə-ļi nuətьn,— vьdənnьs termaşəņь Karko dьnə.

Poda kartaьn Karkolən vəli torja gid, kьtən sijə verdisə da juktalisə. Bur vəli Karko gidjьn, sonьt, jugьt.

Tulьsən Karkolən sogmis uçitіk çaņok. Çelədokkez lunnas ңe ətrьrişən novlisə əvьnok dьnə vizətьn Karko vьlə da uçitіk çaņok vьlə.

Zavid kutis kulak Doldinəs, mьļa-rə kolhozьn em seeəm bur vəv. Ləgalə sija kolhozņej bur uz vьlə. Dumajtis, dumaj-

tis kulak, мѣ-въ kernъ uməlsə kolxozlə da vištalis asl̄s:—
guşala me Karkosə.

Çastə pondis veflätñь poda karta gəgər kulak. Ponnese, kədna vəlisə kartaləmaş poda karta d̄ñə, kulak velətis as d̄ñas: kər n̄lə n̄n kusək supkə, kər koska ez vajas. Veləlisə ponnez s̄ d̄ñə, i kər sija munə karta d̄ñət, nija ezə pondə vuvtn̄ь.

Ремьт арша ојə loktis kulak Doldin kolxoznəj poda karta d̄ñə. Ponnez sija, v̄t̄te ezə i kylə, nija verdis-ñi kulak. Guşən sedət̄cis karta ɛvəs d̄ñə, zugdis zamok da p̄ris Karko d̄ñə. Vol̄kət̄stis ñevna golasə da pondis k̄savñь s̄ v̄lə şermət. Karko dumajtis, mədəñь-rə voşñь s̄ d̄ñiş çənokşə, pondis zagənik gərdl̄ñь. Karko zurzis ştenə, a ştenə sajñ sulalis s̄lən uçit̄ik çənok̄s. Çənok̄ kylis: stukətə s̄lən mam̄s. Bura-ed pondis aslas vəsñit̄ik golosokən gərdl̄ñь.

Kylis etə z̄ksə vəv dəzirajt̄iş. Çeççəvntis olpaş v̄liş da kotərtis vəv karta d̄ñə. Karta ɛvəs ošta, a setçin rem̄t, ñem oz t̄dav. Pondis dəzirajt̄işs̄ çirz̄ñь, korn̄ kolxoznikkez karta d̄ñə, ozə tədə m̄j lois? P̄risə Karko gidə ronarən, vizətəñь, gid peləsok̄n k̄k kusiñ kəstisəmən pukalə kulak Doldin.

— M̄j, te, setən keran?

Oz təd m̄j setçə sun̄ kulak.

— Lokti Karko v̄lə vizətñь.

Ojnas vəvvesə ñekin oz vizət, da i zamokkezsə ozə zugdalə.

Çutisə Doldinəs kolxoznikkez da sek-zə nuətisə miļiciaə.

Bura verd vəv.
Ñe vaçkəmşan̄, a xri-
şan̄ kotərt̄ vəv. Lovja
vəv da stal̄nəj vəv-bura
otsaləñь kolxozl̄s.

Ҷағок.

Tuj vokьn, kəda munə Mendelejov stanciaəz, җеьзыт вə-
rokainьn vəlisə vəvvez.

Ətik җағок petis vəriş da pondis munнь җerevҗaə junь.
Ғerevҗa vəli җеьлн. Ҷағок petis tuj vьlə da zagəҗik munə.

Ғедьr мыіш кьлə кьеəmkə зьк, мыјкə pondis сь вəгьн
əddən gurətnь. Ҷағок зар керis вəрас, а сь ғəгьн кьсшə мыјкə
ғəd, ьзыт.

Мəдрьрша зар керis, аzzə ғo matəзьк i matəзьк сь дьнə
ғəдьs loktə.

Бурa povзis setҗə җағок, оз тəд кьтҗə vostişnь. Мədis
keznь vokə, аzzə kanavaьs əddən ьзыт, krut.

Зар керis есə вəрас, мыјкə сь вəгьн-ғи gurətə. Sek җағок
çoza pondis gəҗitnь ozлағ. Gəҗitis, gəҗitis, а masьnaьs top
talnь-ғи mədə sijə. Ҷағок əktə medvəрja vьnsə, есə çozaзьк
gəҗitə.

Sofer pondis masьnasə җuғ suvtətnь, med zagəҗзьк mu-
nis. Şetis şvistok, medvь җағок kezis vokə, no mədьt pəltə
gəҗitə ғo ozлағ da ozлағ.

Масьна pondis munнь əddən çoza. Sofer суҗ şetalə şvis-
tokkez. А җағок gəҗitə мыmda vermə. Vəliş kazalis—rozə-
pə-ed vokə keznь. Vizətystis вəрас, а сь вəгьн ьзыт кьк şin,
top sijə ғojnь mədəнь... Ҷағок җeҗçəvtis vokə, da pondis
gəҗitnь tuj vokət.

Sofer şeraləmən lezis masьnasə есə çozaзьк. Ҷағок gə-
җitis, gəҗitis, аzzə masьnaьs munis ozлағ tuj kuza, а ғojnь
sijə oz i dumajt.

Suvtis җағок, sotҗişьstis da vəliş zagvьv pondis munнь
җerevҗaə.

Вəр җағ да sakal.

Tavunən vəр vəvvez vetlətisə ғur dorət. Baғ kus saјьn
pukalis ьзыт sakal da vizətis ətik җағок ғəгьн. Sija vizətis,
kəр nekəр җағлən mamьs munas-ьləзьк җағ дьniş. Nem avu
çəskьtzьк sakallə җағ jajša.

Çaᅇok k̅y̅kiş-ñi v̅eli ədd̅ən mat̅n sakal d̅nş̅an, no mat̅s e̅e s̅yk̅ət vet̅l̅ət̅. Sakal polis mat̅sliş, s̅ ыз̅t̅ kor̅p̅-taeziş.

Vit̅ç̅işiş, vit̅ç̅işiş, n̅em oz pet. Pondis mun̅n̅ vok̅. Set̅n kazalis siş̅ ç̅aᅇok̅s. Ç̅aᅇok ez t̅əd, kin m̅y̅j set̅n ker̅? Aç̅s sakal d̅n̅ə mat̅z̅yk̅ i mat̅z̅yk̅ lokt̅. Lev̅tis uç̅iç̅ik v̅əzok da kot̅ərt̅ə sakal d̅n̅ə.

Sakal puk̅şiş mesta v̅l̅ə. Vit̅ç̅işiş, k̅ər ç̅aᅇok lokt̅as e̅ə mat̅z̅yk̅. Sakal pondis kot̅ərt̅n̅ vok̅, no siz, med̅v̅ s̅ ş̅əg̅ə verm̅is v̅ət̅ç̅n̅ ç̅aᅇ.

Sakal toko i dum̅aj̅tis,— k̅y̅z-v̅v̅ ыз̅z̅yk̅ v̅əv̅ət̅n̅ ç̅aᅇs̅ə mat̅s d̅n̅iş.

Kot̅ərt̅is sakal̅s p̅uez saş̅ə, etaş̅an mat̅s ç̅aᅇl̅ən oz-ñi t̅ədav. Toko jestis̅ə saş̅əvt̅ç̅n̅, sakal berg̅ət̅ç̅iş, da top l̅əg̅ ron ç̅eç̅ç̅əvt̅is ç̅aᅇs̅ ş̅ivi v̅l̅ə. Ç̅aᅇok ç̅eç̅ç̅əvt̅is vok̅, jona vaç̅kis v̅əriş kokkezn̅as mu ver̅das. Sakall̅ən piᅇnez toko ᅇiᅇd̅y̅st̅is̅ə ç̅aᅇ kuç̅ik kuza.

Ç̅aᅇok e̅ə ç̅eç̅ç̅əvt̅is da seş̅sa s̅yl̅ə ədd̅ən z̅ub̅yt̅ lois piş̅əs g̅əg̅ərəs. Siş̅a m̅y̅jiş verm̅is siz i g̅ər̅əvt̅is. Mat̅s sek-z̅ə pa-n̅yt̅ g̅ər̅əvt̅is, aç̅s top viç̅ir lev̅z̅y̅st̅is ker̅əsok v̅l̅ə. Peleş̅ə jur ver̅das z̅mit̅əma, piᅇnez ç̅oç̅kom toko t̅ədal̅n̅. K̅y̅z vi ç̅eç̅ç̅əvt̅is sakal v̅l̅ə.

Vez g̅ən sakall̅ən komokkez̅ən pondis lev̅z̅y̅n̅ t̅əv kuza.

Sakal uškətçis kotərtñ vəv dñniş, sija kəlis-ñi, kbeəm matəv vəv riñnez sь şərn. Vbeənika sakal lovzişis toko sek, kər ьlə-ñi sajevətçis vəv dñniş.

Çaŋok rad lois munñ matəşkət sor dorə. Neəddən sь-lən vəriş koksis kotərtis vir. Sor dorəv pəttəz ñimalis mam jəvsə da çəskəta onməşşis.

Orjol-berkut.

Медьзыт орjol — берkut. Берkut ачыс şəd rəma. Kuzanas loas metra kuza. Kər paşkətaş borddesə, dak ətik bordşan mədik bordəz loə kьk metraşa unazьk. Nyр sьlən əddən jon. Poləm petə vizətnь sь gьzzez vьlə.

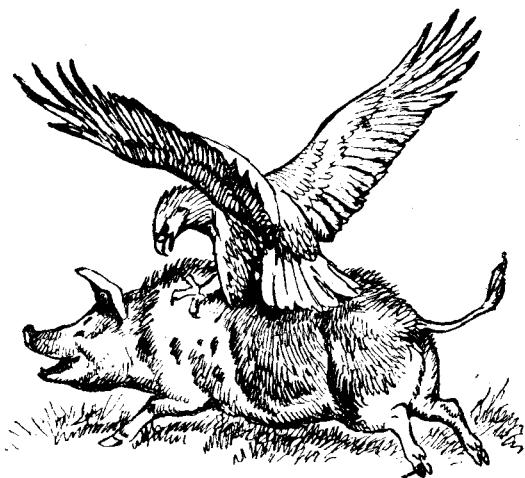
Mam orjol pondətçə kolttavnь mart təlişьn. 35 lun pəzə sija řipez. Nija vevttişəmaş çoçkom nəvьt gənən.

Kьtçəz orjol rijannez esə rozьn, aj-mam uzaləvь roz gəgər 20—30 kilometra ььna. Una nija vijəvь eta kosta vər kajjez da zvirrezəs. Ətrьr orjol roz gəgəriş azzisə kolççəm ьesə da jurresə: 40 kəçliş, 300 vər utkaliş.

Orjollez oləvь əddən dьr. Kutəm orjollez olisə 100 voşa dьrьk. Tom orjollez, kədne voştəvь rozjiş, çoza velaləvь mort dьnə. Nija siz velaləvь mortьs dьnə, munas-kə mortьs dьrьk kezə gortşis, dak nija pondətçəvь gaztəmtçьnь.

Vər orjoliş əddən poləm petə. Kajjez, uçitik zvirrez, kьlasə-kə orjoliş çirzəm, ьlə vьdənnьs zevşişəvь. Mukəd kadə orjolьs pьssətə uçitik çelədəs. Uškətçə nəlki ьzьt mort vьlə.

То тьj vəli ətrьr. Єьg orjol uškətçis ьzьt pəriş porş vьlə. Bura pondis vikšьvь porşьs. Zьk vьlə loktis muzьk da vasətis orjoləs.

Berkut ləgəşis, levbəstis setən-zə kvaṭitis kənəs da pukşis səkət jər vələ. Gəzjaləm porş viksə, kaṇəs ṇavzə. Muzəkkəs kotərtis gortə pisalla.

Kər mortəs mēççisīs pīsāṇas, orjol esə əddənəzək ləgəşis, levbis mort vələ da mərtis ləçbt gəzzesə.

Pondisə çirzəṇṇ, gorzəṇṇ kuimən: porş, kaṇ da kreşşanin. Zək vələ kotərtisə kreşşana, kutisə orjolsə da kərtalisə.

Zoṇ.

Kəzkə ətrə təvnas me oştī əşən. Kerkuə pəris vasək, gərd morosa zoṇ. Borddes zoṇlən şədəş, pəlponnes rudəş. Me şeti-şlə şu tuşşez da ṇaṇ krəski. Sija çozə nijə kokalis, pukşis zaz dorə da pondis sunavṇ.

Çulalis lunməd. Zoṇ velalis pukavṇ menam çuṇ vələṇ, şojis ki vəlīş tuşokkez, livo pukalis menam pəlpon vələṇ. Kerkuə pəravlis pon. Zoṇəs pervo əddən polis ponəşliş, a şəvəṅṇ rovṇ ez pondə, a orsisə ətlaṇ. Pervo zoṇ pukşəlis pon şpina vələ, a nədər mējiş pondis pukavṇ jur vələs. Mukəd pərsəs vizətən ṇ vələ, da şerəm petas. Pon çəççalə; əvtə vəznas, uvtə, a zoṇ pukalə ş vələṇ, top-ed şedloṇ.

Pukşam kər zoṇkət, da me ponda suṭṇavṇ aştīm bur şblankəvsə, a zoṇ pukalə oz i vərzətç.

Zoṇ vura radejtə, kər sijə volkətəṇ şpina kuza. Mukəd kadə vošta me zoṇsə kiam, volkətla da nuzlətəmən sua: „donə, zoṇiṇəj, te menam, bur kajokiṇəj“. Seki sija pondətças şvṇṇ, gaz loas kerkuṇ, pondəs şəvəṅṇ çəççavṇ.

Ətrə me muni gortiş lunməd kezə. Zoṇ vura i gəztəmçis metəg.

Kər me lokti gortə, zoṇ menəm çəvtçəṇṇ vşəəmik ez şet, pə levalis me gəgər. Şəvəṅṇ levbis menam pəlpon vələ da gorən pondis suṭṇavṇ.

Nədər mējiş zoṇəs pondis suṭṇavṇ sijə şblankəvsə, kədə me şlə viştali.

Үрөк.

Darja vavə puktis şipozjə daskuim kołt. Pukşətis kołttez vьlə kurəgəs.

Pəriş vav ez i vizət, kьəməş şurisə kołttes. Ətik kołt нь kolasьn vəli vьdənsə ьzьtzьk. Nьvna vez rəma.

Pukalə kurəg, vura sontə kołttesə. Çeççəvntas, şojas-juas, da sek-zə mesta vьlə.

Pukalis kurəzokьs neđel kuim gəgər. Pondətçisə petavnь kołttezis uturekkez.

Medvərn uturek petis sija kołtis, kəda vəli vez rəma.

Şogmis eta uturekьs ne məddes-kođ, vьdəs sija gəna, vez jugьt, kokkes zəpьtikəş. Nьrokьs paşkьtik.

Divujtçis kurəgьs aslas çukьla koka pijan vьlə, da kernь nem: kьəəm em, a şo-ni-ed aslat pijan. Luvitə sija siz-zə, kьz məddesə.

Pondis kurəgьs velətnь pijannezsə gaggez şojnь. Munisə nija ətrьriş prud dorə.

uturek kazalis va.

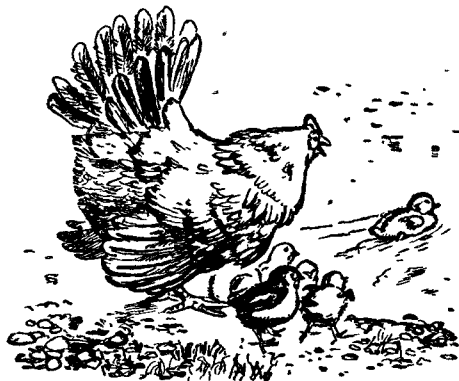
Çoza çeççəvntis sija vəə. Berəg vьnsan vьlə-ni ujis.

Kurəg kazalis etə da pondis şorən çirzьnь, top-ed suə: „Otsalə menьm bur morttez, zohə menam vəjə“.

A zohnь ez i dumajt vəjnьtə. Sija koknita, vьəəma ujalis va vьln, kurtis vasə aslas paşkьt kokkezən.

Kьlis kurəgliş çirzəmsə Darja vav, petis нь dьnə, kazalis vəliş mьj sь uturek-kət kerşə, da açьs ətlaьn nьkət pondis çirzьnь, klo-pətnь vokkesə.

— To-ed! Şintəm kurəg-moz, tьdalə, rokoren me zug-şi, vavaьs uvтə pukti utka kołt!

Ровзәтисә.

Ograda sәryn kotraşisә kыk petuk. Mыj ылә ez тыгмь, pondisә әтамәд коласын тьскашнь. Borddezнысә паşkәтисә, вьтте мәдәнь тьсçавнь: „То-рә ми кьеәм ләгәш, en lok mijan дьнә матә“. Әтик petukьс вәли уçәтйк. A кәр борддесә паşkәтис, вьтте siz-zә ьзът lois.

A ьзът вьлә не вьд vrag уşkәтçас — povzas!

Електриçeskәј вавука.

Kotәrtәнь Makşim çad дьнә çelad.

Loktisә, nevna sijә kok вьлиш ezә pәrәtә:

— Makşim çad, vištav mijanlә, кьз електриçestvonas тippesә рәзәнь?

— Çelad, a ti меным ашньт pervo vištalә: кьным колт тijan puktәнь рәзнь курәг uvtә?

— Dasvit,—surьta gorәtçis vizьv zonkaok Miťa.

— Кьлат? Dasvit колт-рә puktәнь. A menam електриçeskәј вавука uvtә puktәнь не әтик шо колт.

Çelad toko әмmezнысә oştisә da vizәtәнь Makşim çad вьлә.

— Не әтик шо колт? Oj тьмьмда!

— Tijan кәр курәгньт рәзә тippesә?

— Gozumәn!—әтик әмиш gorәtçisә çelad.

— A menam електриçeskәј—tәlән i gozumәn, вьдса vo.

— A tenat курәгьт, Makşim, seeәm-zә: borddeza da lapaokkeza?

— Не borddez, не kokkez сьлән ави. Eta ьзът jassьk, a setçin sotçәнь електриçeskәј lampoçkaez. Lampoçkaezşaq sonalә jassьkas vozduxьs i sonalәнь колттез. Sijә суәнь inkubatorәn.

Setçә Miťa ez-ñi seşsa vermь vizşьнь.

— A кьз пуşasә jassьkas колттез? A пуşәm колтşis, на-тте-ed i електриçeskәј курәгьс оз vermь рәзнь тipsә!

— Mьvkьdaәş tijә. Da toko kin inkubatorsә dumajtis kernь, не вәвзьк mijanşa вәли. Inkubatorьс керәm siz: кьз toko jassькьн loә әddән zar, sek-zә әтик lampoçka kusә.

— Tenat kurəgət kыным lun pəzə tippesə.

— Menam kurəgə sымda-zə, мында i tijan, pukalə top kыkdas ətik lun.

Kыз toko petalasə tıppez, niyə sek-zə nuətəny mədik ma-зынаə, kəda suşə koştıšaninən. Estən elektriçeskəj gor niyə sek-zə koştas da sontas.

Koştıšaniniş tıppesə nuətəsə mədik kerkuokə, kədə su-əny mam kerkuokən. Eta kerkuokыn kuim зыр. Medoz — elektriçeskəj gorən uzan зырок. Mədik зырок — gułajtəm ponda, estən зыр jurьs kerəm ştokloış. Kuimət зырок — eta uçitık tıppezlən ogradaok, potolokыs kerəm provolokaiş.

Eta kerkuokkezыn tıppez oləny kvař-kыkjamьs neđel, kыtçəz oz zoramə.

Kəzajka da kurəg.

Ətik kurəg vьd lun kolttalis.

Kəzajkaыs sьlən i dumajtə: мыj-zə, nařte, ponda-kə řetavny unazykən řojansə, sija esə unazyk pondas kolttavny.

Siz i keris. Unaən pondis verdny kurəgəs.

Kurəg gosşalis da kolttəsə vajny dugdis.

Uçitık muzьçok.

Me əpьriş təvnas, kər kadьs zev kəzьt,

suk vər pьekiş peta, a vəli moroz!

Vizəta kerəslanşan vən munə, zəzə.

I pes kыskə dođtır, juzətə poloz.

A vən oзыn munə, řermət verdə kutçəm,

uçitık, uçitık, piştikkod mortok.

Pimiez kəmaləm, oşkalə oz suvtçь,

kerişsez-vapsьrrez, kыskaşə pořtok.

— „Olan-vьlan jortəj!“ — „Mun vokə, мыj zəran!“

— Te ləg taj-nə vələmьt, uçətik pi? —

Keralin kыş pestə? — „Kьtiş, kыз ne vəriş,

uzalam-ed ətləny ajəkət mi“.

(Вьl, vər pьekыn kыlis kыtənkə keraşəm).

— Бэыт-зə җемјаныт, виштав меным те?—
— Җемјаным тырдоз, да уназык раңашиҗ,
узалишсез җеа, vot җатə да ме“...
— Везəрти. А кыз тенə суəнь?

Vlasən.

— Кыным воша, jortиңəј?

— „Кваҗ тырис, кваҗ!“

— „No, вəрзы!“ — siz gorətis zonoҗка vasən,
сурьтыкка ошкəвтис. Кias kuz саҗ.

Җəлад vuzaləм.

Eta vəli vazьn-и. Esə car дьрни.

Kerlisə mijan to кыз. Lokтə дєревңаə mort, a eta kosta gov jəz вьдлаьн kossə mestəez, кьтҗə вь җетнь ашсис əкмьс воша зонкаок либо пьвккаок. Mort—җəлад ңевиш lokтə gov mort дьнə, кəсјə aj-mamlə veləтнь сьлиш рijaнсə кьєəмкə из verdə. Aj-mam radəш, ңаңнас-рə verdəsə да esə i уз verdə veləтəsə. Nija җетəнь ашсис рijaннєсə eta тəдтəм mortлə.

Siz дєревңаезəт sija əктas das кыным рijaн, vajəтas niјə stanciaəз, setҗин пукшəтas pojezd вьлə. Ңекьєəм velet нь ponda оз вош, a җujas niјə кьтҗəкə лавиҗ uvtə да siz i vajəтas karəз.

Karьн ңевишьс җujas җəладсə вьдкод kustar дьнə. Kin sedə sapoggez vurnь, kin kurazkaez vurnь, kinəс-кьтҗə.

Kustarшəн eta mort воштas vajəтəм ponda җəм, да munə вəг əктьнь җəладсə.

Kustarьс воштикə polə. Ави-ја kin eta җəладоклən tatəн тəдsə.

Җəлад ңевишьс toko gorəтҗas: en poy, ңekin сьлən tatəн ави, мьј verman sija i ськəт ker, вьдəs sija toko tenat kiroд uvtьн.

Vaңka Zukov.

Əкмьс воша zonoҗкаəс, Vaңka Zukovəs, җetisə veləт-сьнь sapog vuriш дьнə.

Əтрь, кəр кəзainнєз да пəришьк узалишсєз, вьдəпньс mi-nisə gortis, sija кəзain skapiш suзətis җєрнiлəн posudaok

da siməm perəən ruçkaok. Paşkətis ryzan vylə vvdəs naitçəm vumaga tor da pondis gizn̄.

Medoz, kytçəz ešə ez pondətçy gizn̄, sija razməd poləmən vizətis ɣvəs vylə da əşynnez vylə. Vumaga sɣlən kujlis lavič vɣɣn̄, a açys setən-zə sulalis pizəs vɣlas, lavič ozɣn̄.

— Musa deduk, Konstantin Makaroviç! — Gizis sija. — Çiza ten̄t pişmo. Abu menam dona ajə da mamə, toko ətnat te menam kolççin.

Bs lovzişis Vaŋka, kətətis perosə da pondis gizn̄ ozlaŋ.

— Tən menə vura i ryrkətisə. Me duŋtətə kaga, da açym eg kazav, kyz onməşsi. Pərişzyk uzalişses, podmaşterjoes me vɣɣn̄ toko şeraləny, a kəzainə menə mɣjən sedas, sijen i vurə. Şojanys nekəəm abu. Asjapon şetasə naŋ tor, əved kadə ɣevna kasa, da rɣtnas vərə naŋ torok şetɣstasə. Uzny

menə əktəny posəzɣn̄, a kər kagaokys gorzə, me ɣemymda og uz, ojvɣt sija gytçətə.

— Dona deduk, zəlejtys menə ɣevna, voş menə tatiş, ponda ovny tekət ɣerevnaɣn̄. Og verm̄ seşsa tatən ovny. Vura me ten̄t kejmışa, voş menə tatiş, on-kə voş—kula me.

Vaņka ņumьrtьstis əmsə, ʧьskьstis ʃəd kulaknas ʃinnesə da pondis gorzьnь.

— Lovь, bur dedinəj, — gizə Vaņka — zalejtьs menə ajtəm-mamtəməs, voʃ menə tatiʃ.

— Tatən menə vьdənnьs toko vartlənь, aslam kьnəm əddən-ed ʃimalə, seəəm menьm gaztəm, dedu, viʃtavnь tenьt me og vermь, suč me gorza. bsta juər Ələnlə, krivəj Jogorkolə da jamьkьnьmlə, a garmonnasə menčin ņekinlə en ʃet. Kolčca tenat nučokьt Ivan Žukov.

— Dona deduk lovь.

Vaņka kəstis piʃmosə ņolpəv da ʃujьstis kanvertə, kədə esə rьtnas voʃtis ətik ur vьlə. Dumьs keris, kətətis perosə, da gizis adres:

„Derevnaə dedələ“.

Gьzjəvtis jur vərsə esə dumьs keris da sodtis: „Konstantin Makarevičlə“.

Čeri lavkaьn.

Ətrьt oz asьlən dađ sajmətis Iļlaəs da suə:

— Čozьk miʃʃь, da səstəmьzьka.

Kьtčə siz? — esə on-pьr jualis Iļla.

— Mesta vьlə! Čeri lavkaьn pondan sluzьtnь...

Iļla ətləьn Petrakət munisə ulič kuza. Kər nija pьrisə lavkaə, Iļla kazalis: kontorka sajn sulalə əddən vьzьt kьnəma muzьk.

— Корьтць! — Guʃən viʃtalis Iļlalə Petra.

— Мьj ņimьs? — Kьz golosən gərətčis muzьk.

— Iļla, — viʃtalis Petra.

— No, Iļla, vižət menam burьzьka. Əni kəzainša tenat ņekin avi. Avi ņekьəəm rodna, avi tədsaez, vezərtin? Me tenьt aj i mam.

Ətik prikassьk eəktis Iļlasə vərgьnь kəņəsiʃ onməʃʃəm čerias. Zonočka puzis sossesə da pondis kutavnь čeri, kьəəm sedas.

Da jurəttis kut, vəv! — ņe gorən viʃtalis prikassьk.

- Mukəd kadə Illa kutalis lovja çeri, no oz jestь kutнь, кыз sija sek-zə nildas kişis.

— Bərijь çozzьk! — çirzis prikassьk.

Illa əddən vьekis lьən çuңsə, da zubьtşis kutis əmas, pondis nımavnь...

— Kьskь çuңtə! Kыз golosən vəra ьkəstis kəzain.

Sьvəgьn zonkalə şetisə ьzət çer, əəktisə pьrнь zozulə da zugdьnь setçin jь, da siz, medvь sija kujlis bura, volкьta. Uçitik jь torokkez pьrisə Illalə goła saјə, çeççalisə çuzəmə. Zozulьn vəli kəzət, remьt.

Kьnьmkə minuta vərti Illa luzva petis zozuliş da viştalis kəzainlə:

— Me setçin zugdi kьəmkə banka...

Kəzain dьrkođ vizətis sь vьlə da vəliş suis:

— Əni esə nem og su. Sijən nem og su, açьt viştalin. No mьj-kə keran mədпьrşa, bura neeka pelletə...

Tujьs oşşis.

Vaşalən ajьs uzalə kəmkət vuran fabrikaьn. Loktis ətrьr sija uzalanşan gortə. Vizətə: Vaşa lьddətə kniga. Ajьs jualə: Mьj te, Vaşu, lьddətan?

Mьj, to vişt lьddətə, Vaңka Zukov jьliş.

— Bur?

— Bura gizəm, toko zał əddən sijə.

— Noko lьddət menьm, me kьvza.

Pondis lьddətnь Vaşa, kыз sapog vurış dьnьn olis Vaңka Zukov, kыз sijə kəzainьs vartlis da kыз Vaңka gizis dєrevnəə dєdьslə pişmo. Vaşalən ajьs kьvzьstis da i suə:

— Eta vьl, vьdəs siz-ed i vəli. Siz i menə kərkə uçət-şan velətisə.

A sьvəgьn şerəmçьstis da suə:

— A mьj, çozə i tenьt, Vaşu, kolas munьn. Velətçьstin gramotaə, tьrmas! Loktis kad i tenə uz verdə velətnь. Boştə to tenə skolaiş da şeta kьəmkə kustar dьnə. Tenə siz-zə pondasə velətnь.

Vaşa sylə panıt:

— No, әни абу сіз. Mijanlä vištalisə skolaьп: әни-рə dаsşizim voəz kolə velətcьпь skolaьп. Da i vartlьпьтə me асьмəс og şet. Me çoza pionerə gizşa, menə pondas otrjad doгьпь.

Ajьs şeralə:

— Bura baitan. Әни Vaşu ңe-ңi sija kadьs. Soveckəj vlaš oz eəktь vartlьпь çelađsə. Әни məđnoz veləтəпь ravoçəjjesə.

— A кьз?

— A to кьз. Skolaьп kolə velətcьпь сьмда, мьмда puktəm. A кəг medozza skolaas veləтçan, pondan velətcьпь fabzaucьп. Fabzauc—etə zavodьп skola, кьтəп çelađьs velətcəпь изavnь zavodьп da fabrikaьп. Eta skolaiş te petan ravoçəjəп ьзьт proizvodstvoə.

Skolaez ozzьk vəlisə jeeə. Kınlən-вь etə skolaьs ez vəv, roççezlən-li, komiezlən-li, jevrejjezlən-li, gruzinnezlən-li, вьд skolaьп velətisə roç кьв ьльп, etaiş skolaas ravoçəjjezlən da kreşşanalən çelađ ezə vermə velətcьпь.

Әни вьд nacialən eməş skolaez, кьтəп veləтəпь aslanьs кьв ьльп. Eməş skolaez—teхnikummez, кьтəп veləтəпь agra-пomə, velətişə i s. oz.

Әни ravoçəjlə da kreşşanalə tujьs oşşis, velətcь toko, en dьsətcь.

Sondi.

(Neçeckəj skolaьп velətişlən vişt).

Çar dьrңi ojladoriş oşirrezlə skolaez ңekin ez ker. Sьpəşsez aslanьs ьлən ezə vələ. Kңigaez as кьв ьльп сіз-zə ezə vələ.

Toko sovet vlaš dьrңi ьлən loiş aslanьs azvuka, kңigaez da skolaez.

Skolae çelađ loктəпь əddən ьlişan. Aj-mam da şemja mukəd kosta vetləтəпь кьтəпкə 600—700 kilometra ьльпə skoləşanəs.

Gozumən tundraьп вьдmə turun. Turun kolasьп pozə азьпь—кьтəп şviţtalə тьok, кьтəп ңur, a кьтəп i ju kotərtə.

A tälän tundraas toko lym da jь. Seki oşşə kərrezlə tuj. Dodqalas neñeç kərresə koknit dodokə-nartaə, puksətas setçə çelađokkez da kьskə nişə velətçynь skolaə tulьsəz.

Vonas velətçiş neñeççezlə, medgaza lun etə secəm lun, kər mьççişə sonđi.

Tijə vot velalit vьd lunə azьynь sonđisə. A mişan kьk təliş kьşşə oj, etə kosta ovləny əđđən ызыт purgaez.

Neьyn mişan skolaşaq em vьyn kerəs. Sьşaq əđđən ыlə tьdalə. Etə kerəşşaq medpervo kazalaş sonđisə. Medozza lunə oz kov şormьny. Sonđi toko qeđьr kezə mьççişlə. Oz jestь mu verđşis munьny, kьz vəra-ñi puksə.

A kьcəm gaza kazavny sьliş medozza jugərsə!

Çelađьs kotərtəny skolaşaq kerəs vьlə, kьtçə oñirьs qerev-ñaşis tьr-ñi əkşəmaş. Vьđənnьs ətlaьn: ponnez i morttez.

Vot pondətçə gərdətnь kьmər dər.

Vьđənnьs vizçişəny. Vot uşisə jugərrəz. Mьççişis sonđi. Çelađьs pondisə çirzьny:

— Sonđiьs! Sonđiьs!

Zonkaez lьjəny pisalleziş. Pəriş i toñ sovkatəny kiezeñ. Vьđənnьs radujtçəny sonđi vьlə. Çelađ ospijannezmoz vьg-laşəny lьmjьny, ətlaьn nykət ponnez.

Әни pondas sodнь lupьs.

Ojladogьn әddән radejtәnь sondisә.

Medbur кьv нылән: „sondiok“.

Ньлән шыланкыьs, кәдә шыләнь том i pәriş, шыvşә siz:

*Me rukala da vizsta
zariz vьs, bur mijanьs
kuitnannьmьs: menьm,
zarizьs da sondilьs.*

Кьs-Mari.

Кьs — jakuttezlән кьv. Mijan кьv vьlә vizәtәmән loә—пьv-kaok. Eta кьs olә vәrrez sәгьн, керәssez kolasьн da vәez doгьн. Olә lazмьtik uçitik әьпokkeza kerkuokьн.

Kerкуьs, кьтән olә Кьs-Mariьs, suşә jurtaән, a stranaьs—Jakutiaән.

Нь posadьн vәralәнь. Ньлән em vәralan kolhoz. Vәralişsez vijәнь zvirrezәs, i ныliş kuçikkesә şetәнь kooperativә. Kooperativьн ныlә şetәнь ңаң, sakar, karaşin, şiтеç. Arşanas Mariьs pondis vetльнь skolaә. Eta arşaq vьdәs çeladьslә kolә vetльнь velәtсьнь.

Omән Soveckәj sojuz paşta, a siz-zә i Jakutiaьн, med ez kolççә çeladьs velәtсьтәг. Вьd asьlә әtmәdәrşaq çoçkom lьm vьlәt kotәrtәнь skolaә çeladь.

Pukalә кьs aslas podrugaezkәt viļ skolaьн. Velәtiş ныlә viştalis, çoza-pә stroitasә kirpiçiş viļ skola, кьz ьзьt karrezьн stroitәнь.

Viştavlә velәtişьs ьзьt kar jьliş, кьz siјә şeļsovet iңdis velәtсьнь, medвь siјa vermis velәtnь aslas posadьн. Кьs-Mari da мәdi çeladь кьvзәнь, velәtiş viştavlә ныlә Soveckәj sojuz jьliş, кьeәm oғirrez olәнь Soveckәj sojuzьн.

Къвзә къс-Мари, веләтиш вьлә шиннесә мәртчәтәмән да оз верит.

„Nozji eməş çelad, kədna vetlätəň pastäg sijən, mьla nьlən zar. A mijan seeəm kuz təv da seeəm zenьt gozum!“

Sija vetlätə gəna raşьn, medвь ne kьnтьnь.

Къс-Марилә окота вьдәс vezərtнь, вьдлаә velətсьнь.

Uçitik къс loktə skolaşan, voştə kнiga da lьddətə. Sьvəgьn voştə karandas da risujtə sьpassez. Petəň seeəm kьvvez:

— Lo gotov!

Paň da truşikkez.

(Uzbek-zonkalən gizət).

Mamə suvlätis me ozə varan jajən risovəj kasaən bekər da suis:

— Şoj!

Me vizəti bekəras da eg pondь şojnь.

— Mьj esə viççişan?—jualis mamə.

— Paň,—viştali me.

Sek çecçis aslas mestaiş ajə, kvařitis menə peļponnezət-тім да къз zegnitis.

— A çunnet tenat mьjlə?—gorətis sija.

— Mьj esə oz dumajtə tijan kommunisseznьt çelad plos-sadka vьlas. Şoj kieznat!

Ətrьriş plossadka vьlən ve-lətiş mijanlə viştalis:

— Çelad, əni zar-қи loə, pondətçə novjьnь truşikkez.

Me lokti gortə da əakti ma-məs vurnь menьm truşikkez. Mamə povzis da viştalis ajələ. Ajə nem ez su, ləgən vizətiş me vьlə da gortiş munis. Rьt-nas loktis gortə. Sija kьskis puovəj paň da şetis menьm.

— To, Gassan, voş. Ver-man şojnь əni paňən. Verman i

əmtə şojəm wəşən çəskətən çəskəny. No en dumajt novjəny truşikkez. Kəz toko kazala, sek-zə vija. Aş roçces novjəny, a mijanlə uzvəkkezlə eta əddən ɛzət grek.

Vot-ed kəəm şəkət mijan Uzbekestanas vil torsə ɛrtny olanə. Paşə şotaki vojurti. Podi siz-zə i truşikkesə ponda novjəny.

Jenşən da tədişən on veşkav.

Eta vəli vazny-ni, kər gəgər vəlisə viçkuez.

Koçalə vəli kvat vo. Udava vɛdmis sija:

Tuləsnas çut sondi pondis sontny, jestisə mɛççisny əşny uvtyn sorokkez, Koça luntəren volətə-sordişə. Kokkesə vadis da i kənmalis. Pondis sogavny Koça. Mam Koçulən şo esə vızmoz veritis jenlə.

— Dari dorə vɛ nəvətny kagasə,—vəitə Koçalən mamş vavkət.

— A me tenyt kənymiş-ni viştali, mɛşa lezçətny dari dorə,—gorətçis vavş.

A pop toko sija i viççişə, kin sɛlə vajas şəm.

Lezçətnis Koçusə mamş dari dorə, a Koça esə vurazyk pondis kaslajtny da ruztyny. Esə mədrəv Koçu kənmalis.

Azzə vav, jen ez otsav veşkətəmy, sek i suə nuçatkaşlə:

— Vajətny-zə Tutrinov Vavrejəs,—aş jena vaən gəvjələ kagasə,—oz kov jenəvtçyny,—sovetujtə nuçatkaşlə vavş.

Vajətnisə Tutrinov Vavrejəs—tədişəs, sija sevgis mɛjkə vəkər-vaə, gəvjətnis noçnan ɛzan peləssə da əktis kagasə juktavny da mişşətny.

Çulələ lun, kək lun, a Koçulə şo şəkətzək da şəkətzək loə.

ɛris Koçu ordə velətiş, Anna Petrovna. Kazətnis Koçusə sogaləməny, juəşis vɛdəs da dɛr şornitis mamşkət da vavşkət. Sek-zə əktis sogalişəs nuətny doktor dənə.

Koçulən mamş kəvzis vur şornitəmsə velətişliş da sija-zə lunə nuətnis Koçusə volniçəə. Vit lun vərti Koçu veşkətnis.

Doktor viştətnis Koçu mamlə, medvɛ sija eta wəşən ez nuətny çələdşə dari dorə da tədiş ordə, kədna vermasə zərazitny sogaliş çələdşəs esə mədik sogətən.

Ətik uzveçkalən istoria.

— Niaz, vaj ƚaƚsə!

— Niaz, lont gorsə!

Niaz vbiş zullən va lezçə ətmədərə kotrasikə.

— Me muna Xamra ordə,—juaşə mamşliş Niaz.

— Mun, toko ətərn ƚekytən en sulav.

Niaz voştə ştena vbiş parandza. Jurnas, kieznas, kokkeznas zevşişə eta parandzə Niaz. Çuzəmbansə vevttis şəd siş kbjəm şetkaən.

Niaz munə parandzəbn. Aşşə mьççavnь oz tuj, vidasə. Loktis Xamra ordə.

— A te tədan,—vaitə Xamraь,—em seeəm kerku, kьçə əkşvlnəь mijan inrələsь, setçin rozə oşnь çuzəmban. Sija kerkuьь suşə klubən.

Parandzaezьь munəьь esə kьk inka. Kəstişəmaş, ədva, ədva kokkeznəьь vestaləьь. Natte nija starukaez.

To iziş kerəm kerku. Əsььnes paşkьtəş da jugьtəş. Eta

kerkuə ƚrisə kьknan inkaьь. Çarkisə çuzəm vьvşinьь şetkaesə. Nija vələmaş ƚe starukaez, a tom ƚvьkaez.

Bzət da vььь ььrjьь, ƚzan sajьь, ƚikaləьь inkaez. Kəşьnik roç inka i vaitə:

— Parandza kolə çarkьнь. Neverno vaitəнь pəriş oçirьs, vьtte-pə uzveçkalə kolə vetlətəнь pьr vevttişəmən. Parandza-şan eьkə zdoorovjo, uməla azzəнь şinnez. Da velətçьнь kolə inpələs uzveçkaezlə, sek loas kòkñitzьk olanьs.

Azzatə, mьnda inpələsьs vetlətəнь vevttiştag. Tijə toməş, tijə uzavəнь pondatə. Oştə çuzəmmeznьtə.

Ñiaz kьvzə. Vot kьeəm vur! Gortas sьlə çekər ezə etaz vaitə.

— Ñiaz, te velətçьнь munan?

Ñiaz kopьrtьstis jursə da-kotərtis uļiça saja. Vьvtas rozo-vəj platto, jur vьlas zelonəj sapkaok. Parandzaьs avu-ñi. Munə da sьññalьslə. Vьdsən mədkod əni Ñiaz.

— Avu stьd!—pьrvutas bovga zor starik.

— No, vaşa, kьeəm kaddez loktisə,—gorətçis mədik.

A Ñiaz oz kьvzь. Sija klubə-ñi pьris.

Şəkt vizəнь kiьn perosə. Dasvit vo olis Ñiaz da çekər etəəm çelonas ez zanjimajtçь.

A əni vьdsən olanьs pondas munь mədñoz.

Mart 8 lun.

— Vizət-zə, mamu, talunşa listoksə kaļendarşis kinkə kəstəma.

— Etə me, kagu. Me vazьn-ñi etə lunsə vizçişa. Talun mijan, inpələslən ьzət praznik. Talunna lunə inkaez pervuiş kərkə əkşьləmaş kornь asьnьs pravoesə. Talunna lunə mijə pondam lьddьнь, mьj kerim çulaləm voə da mьj kolə kernь loktan voə, med mijanlə mezdətçьнь vazşa uməl olaniş, vьeəmzьka udnь-verdnь da vьdtьнь çeļadşə.

Inkalə.

Miça pьvvez, dona innez,
talun ьzət mijan gaz.
Jugьt praznik oştis şinnez,
koļis vərə olan vaz.

Inka sajmis, jona kutə
vьna kiə viļ prava,
jugьt tujlə sija petə,
sotçə molot da çarla...

Oştə jaşli.

Çoza loktas
gaza miça gozum
vajas vьdlə
şəkьt, pızan uz.
Çoza pondas
gogьsaşnь rozьs
iңka, çarla kiə,
sossez puz!..
Pondas sek guşenik
sep kьsətnь,
şərsən-vərsən
sogmьnь kolta.
İnkələn şələmьs
gotov potnь:
çelaqьs gortьn
ətnanьs una.
Kьz-ed nija
setçin gudьrtənь...
Əddən vəv
şəd şina Mişitok.
Bura kerku jurlət
kotrasənь...
Uşasə-kə?
Çegasə-kə kok?..

Vundə siz luntərən,
təzdişəmən,
şəkьt дума
tьrtə mamliş jur.
Jaşli-vь vot oşnь.
ətuvtçəmən,
lois vь-ed
əddən seki bur.
Seki dugdas
çeləd nətьn pədnь,
səstəm loas
çuzəm i jərnəs.
Dugdasə i biə
nija sednь,
sek nekər
oz potkətə kьməs..
Oştə jaşli,
oştə vьd posadə.
Pessə, mammez,
sь ponda vura,
sek təzdişnь
dugdət vundan kadə
da gazənzьk
boştətə çarla.

Gərd orđenən.

Loktis skoləə Kojalən mamьs. Ez jestь çəvtnь vьvtşis
pałtosə, kьz çelaqьs kazalisə sь kovta vьliş biən sotçana
Gərd znamja orđen.

— Vizətə-zə, vizətə! Toça, a orđenən,—bura divujtçəmən
gorətçis Vaça.

— İnpələsьslə raz şetənь-zə orđennesə?

— Аззан-ед новјә! Сіз-кә бир уз понда козналәмаҫ.

— А мјј понда тенът ҫетисә орденсә? Виҫтав мијанлә,—
pondisә јуаҫнь ҫәләдҫ.

Колалән мамъс ҫһңәв керис да виҫталис:

— Ladnә, ҫәләд, виҫтала. Eta вәли 1919 воә. ҫәкът секи
вәли кадҫ. Generalles да офицеррес омән гәгәртисә том
Soveckәј respublikaсә. ҫуҫ не вьдәс мијан фабрикаіҫ ровоҫәј-
јес munisә front вьлә. Әтлаьн нькәт мuni i me.

Әтрҫр лҫјсикә вәриҫ петисә казаккез. Мијә сижә егә i dumajtә,
vitҫiҫтәг уҫкәтҫисә мијан вьлә. Gәрдarmeјеҫҫес повзисә, му-
кәдҫ нәлки ҫаркалисә vintovkaezньсә да рьҫсисә.

Me eg vermь керпитнь да кьз гјакәсти:

„Jorttez, oгә ҫәтҫә!“— Аҫым медозьн vintovkanas уҫкәтҫи
kazakkes вьлә. Me вәгьл ькәтисә „ura“. Вьдсән полкҫс уҫкәт-
ҫис me ҫәрә. Vragсә vasәtim.

Vot мјј понда меньм козnalisә Gәрд знамја орденсә.

Avtomobilь вьльн.

Tavo gozumnas miјә vetlim Kudьmkarә ekskurҫiaән. Lunьс
вәли gaza, gaza da сонът. Vizәtim una вьд torsә Kudьmka-
ras. Vetlimә „Krasнәј molot“ маҫtersкәјә. Маҫtersкәјсаңас
kajimә керәс вьлә.

— ҫәләд, ҫәләд, vizәтә вәра sulalә avtomobilь,— gorәтҫис
Peҫa.

Kotәrtim okrispolkom дьнә. Vizәtam—avtomobilь ләҫәтҫә
munьс. Avtomobilь вьльн рикаләнь das мьмда mort. Коласас
emәҫ i iңkaez.

— Mama, te кьтҫә munan?—кьҫаңкә кьз уҫис, gorәтис
Әndrej Marilән Viҫa.

— Miјә, kagu, munam Sverdlovскәјә, sjezd вьлә. Menә
вәгјисә ҫәlegatkaән мијан rajонсаң.

Tur-r-r... керис avtomobilьс да toko воҫьстис trakt куза.
Viҫalән мамъс мијанлаң kinas әвтьстис да jestis gorәтҫьнь:

ҫәләд, edә вәвалә да вьәэмика вьдәс vizәтә.

Vərşan medozza telegramma.

Loktisə şəd raka tavun. Vərən pondisə şvnp̄ zuļuez, p̄stəggez. Vitçisam şəd kajjezəs da ьvzarrezəs.

Љm uv̄tp̄ pondisə əkşnp̄ vaez. Vərən puez vььп̄ Љmьs sьlə. Ojjeznas lunşa sьləmьs kьnmə.

İnrəv-raka vajis medozza kol̄t. Medvь ez sajkav kol̄ts, rakaьs oz i petav pozsis. Şojansə sьlə vajalə ajrəьs.

Vaьs levə jь vevdərə, Љm p̄ssə. Tarrez kurzənp̄, a kьrrez tukətənp̄, p̄rətənp̄ kəs pu. Os şo esə uzə.

Vərən nişaşşez.

Kəçlən sogmisə uçit̄ik pijannez. Kvaṭaəş. Nija vaçkişisə ңev̄t vuruniş koka eakьll̄ezlaң. Sogmisə nija Љm vьlas. Kəç pijannezlən şinnez sogməmşan-zə oştaəş. Ças-məd vərti p̄ sogməmşan mamьs pьlən ьgjalis. Sija kol̄is nişə Љm p̄ekas, a açьs kotərtis şojan kossьnp̄. Kər sija vertis vaz mestə, ez vən ətik kəç pijan. Povzəm uvjas pondis mamьs kuz pelleznas klorətp̄. Siz inrəv kəç kьtsalə assis pijannesə.

Sь kьtsaləmlə loktisə toko kuima. Mukədьs nat̄te əsisə da kьnmisə, pođi i ruç nişən əvedaj̄t̄stis.

Tulьs.

Şьңnalə, şьңnalə tulьs.

Şьңnalə sьkət vьdəs.

Sьlə da lovzə-ңi muьs,

ləz vizə ңv, pozum, kəz.

Kovətə vaьs, kotərtə...

Bzdis-ңi sija vazьp.

Omən kьlətə von vərsə,

sodtə strənaьslə vьp.

Şədkajjez loktisə!

— Vizətə, şədkajjez! — gorətis kinkə.

Bьliş, topoļ uvvez vььп̄ pukalisə şədkajjez. Pьskajjez (vorovejjez) şərti nija vəlisə unaən gьrişzьkəş da əddən şədəş.

Şədkajjez pondisə vajavnp̄ aslanьs pozzezə gən, puk, vurun torrez, ңie i mədikə, mьj şetə sonьtsə.

Nija ljubitənʹ pʹdʹn ʃadkaj pozvez, med ez vermbʹ
suzətnʹ kaj pijannesə kaŋ aslas lapaən, raka aslas nʹrən.

ʃadkaj nekər oz kossʹ aslʹs ʃojansə puis, vozdukiʃ.
Sʹlən ʃojanʹs mi vʹlʹn da miʹn. Sija gozumnas əddən una
ʃojə vʹd ʃuzəma gagsə, kədna bura vreditənʹ karʃjərʹn,
sadʹn, ʹv vʹlʹn.

Əddən divujtʃəmən pozə vəzʹznʹ ʃadkaj ʃərʹn, kər sija
graddez kolasnʹ əktə gaggesə. Sek pokodka sʹlən əddən
supʹt, no avu ləʃt. Bokiʃ-vokə pəliŋəʃəmən-moz vetlətə.
Drug suvtʹstas, bergətʃʹstas to ətladorə, to mədərə. Juroksə
pəliŋtas to sulgalan, to veʃkʹtlan. ʒupʹta-ed kokʹstas da
vəra ozlan kotərtas. I pʹr siz.

Burʹzʹk vizətnʹ ʃadkajəs asʹvʹnas sondi pettəz. Kʹz asʹv-
vezən guʃəŋik pukavnʹ karʃjərʹn livo sadʹn, ʃadkajvez ʃoza
velalənʹ mort dʹnə. Pondə ʃarkalʹsʹlʹn nʹlə gaggez da
ʃivətə as dʹnanʹt ʃo matəzʹk i matəzʹk. Nədʹr mʹjʃ ʃad-
kaj pondas kiiʃ voʃnʹ gagsə da pukʹsʹnʹ pəlʹpon vʹlə.

Vərʃan ʃelegramma.

Uvtʃanas kinkə levtis lʹmsə. Mʹʃʃiʃis əddən ʹzʹt zvir
ʃuka.

Eta petis oslən inʹpəv kʹk ospijankət. Sija dolʹta on
paʃaləmʃan paʃkətis əmsə da munis vərə. Ospijannes ʃeʃʃa-
ləmən kotərtisə sʹ ʃərə.

Təvʹvʹtən osʹs bura uməʃəm da loəm əddən rukjəʃ gəna.

Əni sija vetlətə vərəttis, təvʹvʹt uzəm vərʹn, əddən eʃg.
ʃojə vʹdəs, mʹj sʹlə ʃin vʹlas uʃas: vuzvez, məjmuʃa turun.
jagəddez. Paŋʹt sedas, dak i kəʃpijanəs oz lez.

Ospijannez ŋimalənʹ mamnʹsə.

Vərʃan supʹta loktan piʃmo.

Vərʹn va petəma beregiʃ.

Una gorjo vavis vərʹn oliʃʃezlə tulʹsʹs. Lʹmʹs supʹta
sʹlis. Vaes paʃkalisə da vətisə bereggesə. Mukədinnezet omən
vətəm. Vʹdlaʃan mijan dʹnə loktənʹ vaən vətəm jʹliʃ juərrez.

Medjona şuris eta vətəmsən kəçcezlə, krottezlə, sьrrezlə, zvirokkezlə, kədna oləny mu vьlyп da mu pьekьп. Zvirokkezlə ləşalis pьssьпь gortiş. Kin kьz kuzis, vьdəппьs pьssisə vəjəmiş.

Krot çuţ toko avu vəli pədəm aslas porəpьп mu pьekas, kər beregьs lois va pьekьп. Sija petis mu pьeşis, pьrпitis va vevdərə da uşkətçis ujnь, kossьпь kəsin. Loktis kəs beregəz da vərə pьrпitis mu pьekas.

Kaj poçtaən pişmo.

Tavun-tavun vьlə loktəny kajjez aslanьs gortə. Kajjezlən gortə loktəmyş munə bur porjadokən, otrjaddezən. Vьd otrjad tədə assis oçered.

Kajjes loktəny mijan dьnə sija-zə vozduşnəj tujjez kuza da seeəm-zə porjadokən, kьz vetlisə pьlən qəddez una şurs voez ozi.

Medozьп retəny tujə nija, kədna arnas munisə mijan dьnşən medvəryп.

Нь vəryп vərzətçəny tujə nija, kədna mijan dьnşən munisə medoz. Medvəryп pondəny lokny jugьt da şera gəna kajjez. Nьlə kolə vizçişny vił turunsə da potan pu lissə. Nija əddən vura tədçəny kus mu vьlas da listəm puez vьlas. Oz poz nьlə zevşişny vraggez sogja: xisnəj zvirrez da kajjez sogja.

Tuj kuza nijə una çuzəma uməł torьs vizçişə. Suk tuman-pes suvtəny ştenəpьп nь ozə. Uşinas da pemytinas kajjes əstəny tujşə, şurьta lebzikas una strəjməny izzet verdə kerəssezьп.

Sarizzez vьlyп leçьt təvvez kustəny nьliş gənsə, çeglaləny borddeznyşə, ьlətəny bereggezşən.

Krut kəzьttes kutəny vaesə. Kajjez kuləny kəzьt da eьg uvja. Ne ətik şurs kaj şurəny şojny sarizşa orjollezlə, sokollezlə, varьssezlə.

No nem oz vermь suvtəny borda puşesestvennikkezliş vьdsa stavunnesə. Tumannez-pьr dь́ una şəkьttez-pьr, kədna sedəny panьt, nija lebzəny aslanьs gortə, aslanьs pozjə.

Şadkaj.

Poveť uvtyň me pukala,
vəşja, kera viľ kajpoz.
Şadkaj kǝzlyň von pukalə,
kernǝ kolə sǝlə roz.
Sija loktis sariz sajis,
pondis şyvny pişnasə.

Una garsə jəzlə vavis:
kuz lun zuľzə, suťnalə.
Kajpoz jurlas to pukalə,
sevksə vordnas, guzətə.
Pişna şǝlə da gorələ,
kəzǝt təvsə vasətə!

Kǝz şizim plotnik vuzəmaş va saja, kəg jǝbs vərzəma.

(Plotniklən viştaşəm).

Şivalimə-ñi va səras. Kǝşanķə kǝz mezmis, ǝzǝt sumən vǝvlaņyň, mijan dǝnşan ǝe ǝlyň pondis jǝbs kazətnǝ. Sija-zə minutə vərzis menam kok uvtiş. Kǝz me vizəti vǝvlaņ va kuzas, siz mǝjkə kǝz gorsam tasaşis, şin ozǝn pemdis, me sǝ eg vermǝ şetnǝ. Rud kod jǝ vevdərǝs vǝťte kǝz lovzis, gorvǝľtǝis. Me gəgər vaǝs vuľçikən kajis jǝez kolasəťtis. Şəlam pot munə! Kǝtənkə kǝlis Əşiplən sǝbs:

— Roznitǝ, roznitǝ—torjən vizşə... Pondis munny matuska jǝbs, pondis munny! Vizşə vǝeəmzǝka, aşnytə ed əstə!

Sija çəççalis, vǝťte sǝ vǝlə ziez uşkətçisə. Jǝbs me uvtyň kəzətis, posnit torrezə zugaləməň. Kokkez vǝlam kajis va. Me çəççəvti Əşipǝs dǝnə.

— Кътсә те?—rjakəstis sija me vьlə,—sulav, en çeççavf
Edə loktə çukərə, jurreznьtə potkəta!

— Vəjamə—zagənik gorətci me.

— Pədnav əmtə!.. Vəjnь i durak kuzas, a te vot pet..

Medoz jьez kolasə vəjis Mokej Budьrin. Sija lənzьka mədikkezša munis. Drug, kinkə zik sija kokkezəttis kvažitis, sija vulknitis jьez kolasə. Pondis tьdavnь toko jurьs da kies, pəv verdə kutçişəmən.

— Otsalə!—rjakəstis Əşip,—da ed kaттisə vьdənnьt, ətikən, kьkən — otsalə!

— Edə loktə... Ətnam me... Ətnam.

Petis jь vьlas. Vasə vьvtşis pizralikə suis:

— Etaz-tu qedьr, baťa, i vьliş verman vəjnь.

Vaməm paşkəmbьs da kəmkəbьs padmətisə çeççavnь, pьrьs-tis uvlaң. Kok uvтьn niьg, ozlaң munьn vəli şəkt. Əşip çeççalis kəç-moz jь plas vьvşaң mədik jь vьlə. Çeççəvntas, suvtьstas şekunda kezə, gəgər nozəvntas da gorən rjakəstas:

— Vizətə, kьz kolə, ej!

Кьпьm matəzьk loisə vereglaңas, sьпьm jь plassez loisə posnitьzkəş, əkzьka pondisə mezmavnь jь plassez kolasas.

Karьs çulalis-ni, çozə petkətas Volga vьlə. A setçin jььs ez-na vərzь, mijanəs kьskas jь uvтas.

— Tьdalə, vəjamə,—neşьən gorətçis Mordvin. Kьşaңkə əddən ьzьt jь plas pьkətaşis veregas.

— Kotərtə!—gorətis Əşip,—kotərtə mьmda vermat!

Çeççəvntis jь plas vьlas, niьdis da uşis. Mordvin da me suvtçim, med otsavnь Əşiplə.

— Kotərfə, porş pijannez tijə, mьj esə!

— Çeççь, dad!

Sija jursə əşətis.

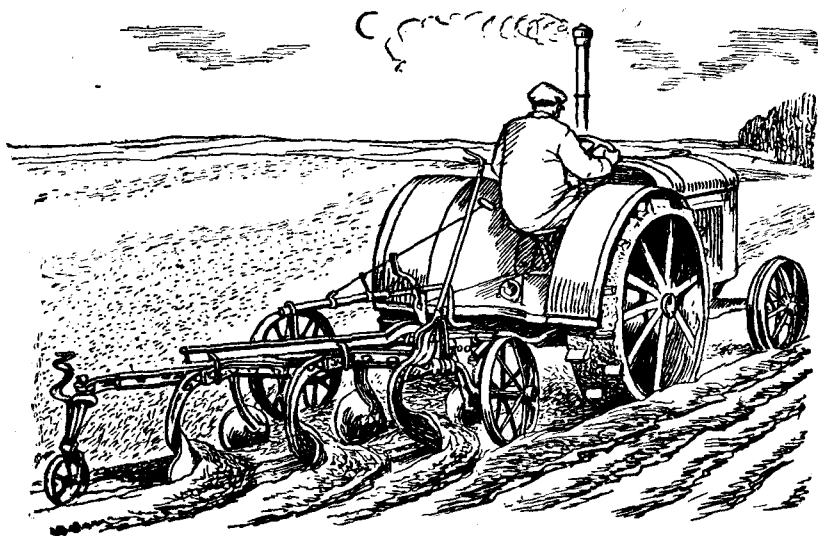
— Bьtте kьz kokəs çegi... ne çeççьnь loas.

Mijə levtim da pondim nəvətnь, a sija şo vovgis:

— Vəjatə, vəvvez! Bərzə, kьti jььs kus, abu vevttəm ьmnas, setən jььs çorьtzьk.

Vaəş, kьпməməş mijə vəlimə ətlaьn svoboda oçir kolasьn.

Medo33a borozda.

Kolis gərn̄ vitšo gektar.

Oz asylən, tulıssa lunə, ez esə vəv vit ças, kəz gazən kutçis iz verdə viļ kolhoz.

B̄d ogradaiş aşşis vorota, petisə dodda vənvezən.

B̄dəs d̄erevn̄ās t̄ris t̄elegazən da pluggezən.

Sajmisə çelađokkez. Miştəg kotərtən̄ ətərə. Vizətən̄, kolhoz kajə ɛv v̄lə. Ozis t̄elegaas pavjalə gərd z̄namja.

Vot loktisə ɛv v̄lə. B̄dəs ɛz̄t ɛv torjətəm k̄kdas ətkod̄ tor v̄lə. B̄d tor v̄lə lezisə das plugən.

Sondi medvərjais uşkət̄lis jugərsə mezaez v̄lə.

— Çulalis kad veknişik̄ mu torokkezlə.

Suisə pərişəş i toməş. Una oz̄yk̄ mūs kujlis veş. Çulalisə b̄dsa şo voez, kəz ena mezaez v̄l̄n̄ gazetçis b̄dmis jog turun. Mezaez jansətisə mijanəs ətaməd d̄niş. Əni ena mezaez kulən̄. Ovşis n̄lən̄ kad.

Pondətçə viļ olan. Kər eta v̄li, medv̄ mi vermim mu v̄lə lezn̄ k̄kşo plug?

Oz̄yk̄ eta j̄liş ez roz i dumajtn̄.

A əni, azzan, kəz ləçbt̄ pluggez sərşən-vərşən p̄risə şəd rəma muas. Kolhozniķkez kutçisə viļ moz izavn̄!

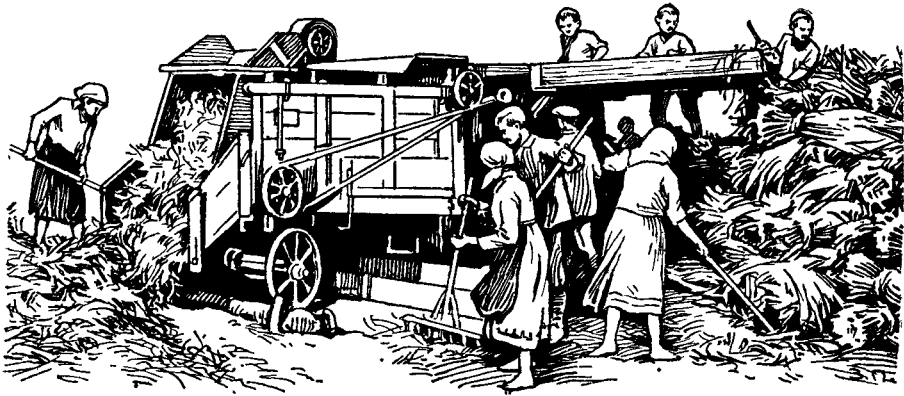
Gəriş brigada.

Mijan brigada udarnəj,
ьзыт бригадаьн ын.
Muliş mi morossə garjam,
певзəтам сижə, кьз гьн.

Kəzəmə səstəm vur tuşən,
kajas ştenəən suk şu.
Pondasə seppez sek guşən,
susкьнь, okavнь ми.

Tulьs pantalamə tavo,
gəriş brigadaən mi.
Aş ьв paştə govкьs gorələ,
şinneзын sotçə aş vi.

Gorənzьk, gorənzьk kişş
gərişlən viļ şьlankьv.
Nəkin med vəryn ez kьşşь,
ətvьliş uzav i şьv!

Kollektiv.

Kaja ьв vьlə me
da vizəta.
Oşa vez petaləm
şin gazətə.

Mnogoroļlo vьlə
əni petim.
Da mezatəm ьзыт
ьв ləşətim.

Munə koknita uz,
og kazalə.
Şondi kiştə jugər
da şeralə.

Mьla levimə siz,
vura olam?
Mijə viļ kollektiv
Jona doram!

Кыз аркмә лагуска.

Sajmisә prudьn лагусаез. Levтiсisә vevdәrә da mьccisә va pьekiш assinьs kuim peļasa paškьt pьreznьsә. Әtik ьзьт лагуса pukшәm vereg doras, ңeлә va dьншаң. Pukшәma, vuzьka teçәma kokkesә da rјakәstis:

— Kvak-kvak...

— Brә-ke-ke-ke-ke-ke...

— Brә-ke-ke-ke-ke-ke,— mәd лагусаез шetisә otvet.

— Kvak-kvakak—pondәtсisә шьvнь лагусаез.

— Brә-ke-ke-ke-ke-ke,— paньт suisә mәdikkez. Eta kosta nьлән әm peļassezәттis аркмьvlisә ьзьт da jugьт pollez. Sijән nija jona i gorәtlisә.

Лагусаез теçisә vәә рәк. ьд рәкок nьлән kaттәma ңевьт jugьт stuдeңән. Sonьт setән uçәтик da шәd рәkoklә, ңekin sijә oz vәrәт i avu сьлә zesкьт.

Loktis sonьт gozum. Pondis vezәtnь prud. Studeң әtлаьн рәkokkәт ujis va vevdәrә. Sondi sontә шәd рәkokkesә stuдeңьн. Nija çozа pondәнь ьдmьнь setçin. I vot nьш pondәtçә vәrәtçьнь vәsnitik vәzoka da uçitik juroka golovaštik. Zesкьт lois golo-vaštiklә eta рәkokьн. Potis рәkokьs, a golovaštik pondis ujavнь әtnas va vevdәгьн. Medвь vermis golovaštik loavnь, сьлән jur gәgәras ьдmәm ьтçe prosvaa voroтnik—zavraez.

Golovaštik ңe шojнь, ңe vәrәtçьнь esә oz vermь. ңevna ьдmьstas, kьzamas, сьлән oшsasә шinneз, арkmas әm.

Çulalas ңevna kad, golovaštiklән pondasә ьдmьнь vәriш kokkez, a ңeдeļ vәrti loasә oziш kokkez.

Сьrkьн loasә tьez.

Әni golovaštikkeз ңeдьr mьjiш petәнь va vevdәrә, da setән loalәнь.

Bәzok nьлән pondәtçә çinнь, сьvәгьн toko uçitik koļçças.

Petisә uçitik лагусаokkez vaiш da pondisә ovнь mi vьльн i vaьн.

Әni nija ozә-ңi шojә toko va ьдmasseз, a kossәнь lo-la-gaggezәs, nommezәs da moskaezәs.

Lovja kerkuokkez.

— Çeľad, çeľad, loktə çozyk tatçə!

Çeľad kotərtisə kanava dənə.

— Vizətə! Estən eməş lovja komokkez.

Kanava rədəşn, jog da nazom kolashn, zagənika vərətcəny ucitək komoçokkez. Nija top kerəmaş ucitək jis torrezis. Komoçok kujlə, öz i vərətcə. Sijə sişməm lissez kolashn on i kazav. A kəz toko pondətçə vərətcəny, kəşşəny — sek-zə sijə kazalan. Komoçokiş petasə kokkez. Nija əddən çozə vərətisə jis torrez.

Etə komoçokən kinkə olis. A kin-zə olə komoçokas? Noko vizətəm. Komoçoksə petkətimə vevdərə.

Lissezis, top trubkaok kerəm. Etə komoçoksə mi zagənik vundalimə. Komoçokiş petis kuz çokkon liciinka. Şylən kvat kok. Em jur. Ətik zonkaok puktis liciinkasə ki vylas, a sija çozə pondis setən bergavny.

Zonkaok lezis kisə vəə. Liciinka tokə niđəstis vaas, çozə lezçis is va rədəsə da pondis kotrašny setçin jog kolashn.

Vəşn vəli ызт gag, sija kəz toko kazalis liciinkaəs, sek-zə çepəşşis şy dənə da kutis. Liciinka mədiş rəşşəny, mezdişny, da nem ez vermь kernь. Gag kurççəvtis liciinkaliş jursə da setən-zə vədəs şojis.

Kanava rədəşn una vəlisə seeəm liciinkaes. Vədənyş nija olisə kerkuokkezəny. Çulalisə lunnez, liciinkaez vədmişə.

Kər liciinkaez loəny ызтыкəş, nylə kerkuokys loə uçət, nija sijə sodtəny. Kerəny etə koknita. Liciinka azzis sişməm jis. Kurççəvtis setiş nəşyt torok da top, kəz kləşterən sijə lakətis kerkuok verdə. Ətik torok vərən sija lakətə mədik torok. Eeəəm kerkuokən olə liciinka, setiş sijə nəkin oz azşy.

Nomlən kuləm.

Levzis prud vylət nom da şylis:

— Me nom pəriş-ni,

voez menam unaəş,

vordez menam vəşnitəş,

kokkez menam kuzəş,

нрә әддән ләçт.
No me esә —
шнев да китрәј,
вѣдъс менçим полә,
вѣдәнәс ме verma.
Kutça-ja зvir verdә,
kuta-ja kajәs,
pukša-ja mort vѣlә,—
menә vir-juišәs
ңekin ozә kutә.

Кълис номсә juršiguš da suә:

— En ossaš әддән nom. Šәd vәр sәrәn, ьзѣт цурәn olә rošanka¹.

— Oz menә sija kut! — suә nom.

Pondis šьvнь nom assis šьlankьvsә da lebzis ozlaп.

Lebzis, lebzis nom da sedis rošankalә. Mәdis nom:

bordezәn әvтьsнь,—
bordezьs lakašisә;
mәdis-вѣ oškәvтнь,—
kokkez šivdisә;
mәdis ньrsә къskьzнь,—
ньrьs siz-zә lakašis.

Kәstišisә vәsңitik rošankalәn bulavkaokkez da jona mәrtçisә nom jajә, vura nija zmitisә nomәs līs verdә. Rošanka juis zikәz nomliš virsә. Nom sek-zә kulis.

A rošanka әnәz esә olә цurrezьn da šojә mәdik nommezәs.

Къз olә ju rak.

Mijә vәlim unaәn, natte әksьlim kuimšo gәgәр. Вѣдәннѣм mijә pukalim uçitik рәkokkezьн, mam vәz uvтьн. Mamә әtlәп mijankәt рьris kinkә rozjә әддән krut vereg dorьн. Mamә аçьs pukalis rozjьн, toko ussesә da kļosençesә vizis әtәrьн. Nijәn sija kutalis вѣдәнньsә, kin toko loktis sь dьлә matәzьk.

¹ Rošanka — eta seeәm вьдmas, kәdalәn zorižьs dьпнь em top кьvkod, sedas-kә eta кьv vьlә nom, livo moska, sija sek-zә kәstišas, i nom loә әтнь.

Pozjiš sija ez petavľ, polis koľnъ mijanəs. Siz çulalis vьdsa təv. Mamə jeeə ŝojis, jeeə i vərətçis. Sija toko əvťyslis vəzokən, medvь mijan dьnə loktis səstəm va, seki mijanlə vəli burzьk.

Tuľs kezə me kəzьv ьzda vьdmi. Vermi-ņi zagəņik vərətçьnь aslam pəkokьn. Nədьr mьjiš me orəti pəkok vьliš paškəməs. Mekət eəe petisə svovoda vьlə menam vonnezə da sojjezə. Mijə aslanьm kľosenņezən kutçisim mam kokkez verdə i esə pukalimə sь vəz uvťn. Əni mi vəlim toko ŝo gəgər-ņi. Mədik-kesə təvьtən ŝojisə va našekoməjjez.

Mamə eəe mijankət petis pozjiš da kossis ŝojan.

Vaьn ovnь vəli bur. Me setçin ŝoji-jui bura, da perьta i vьdmi. Çastə menam jon paškəmokə vəli zeskьt. Ətrьriš ətik voə me paškəməs vezi kьkjamьsiš.

Сьвəгьн me sijə pondi veznь soçzьka. Əni veza toko vonas ətrьriš.

Keran kьtənkə asľt pozok da pondan setən oça kok ңirtnь. Vodan setən ŝpina vьlə, vərətьslan usokkezən, a eta kosta çorьt paškəmьs te verdiš ušas. Eta vəгьn kujlan, da veršaiš polan: kьz-vь tenə ez kazav da ez ŝoj çeri, ľivo esə kin. Jaj mijan vььn eta kosta vьdmə çoza, a ŝpina vььn arkmə çorьt kьs. Сьвəгьн kutçan ŝojan verdə.

Me og çeglaš, ŝoja vьdəs, mьj sedas. Ŝoja našekoməjjezəs, uçiťik çeriokkezəs, ŝoja ľagusaez. Kuta-kə me aslam kľosenņezən kinəs, dak viza bura, ңekər og lez.

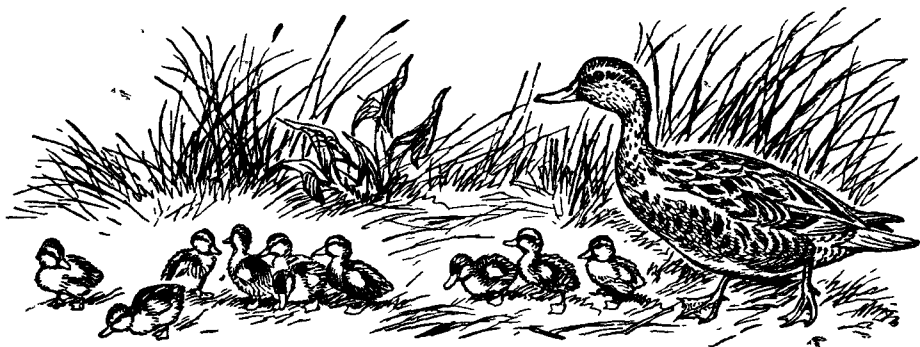
ASLV.

Zvezdaьs vəгьzьtis da kuis. Kьmərrez—vi əгьгьн-moz. Omən viz pašta çoçkom par paškələ. Šviťtalan va vьlət, vad kus kudriez vevdərət sonđi petikas jugərsə çapkə, kištə. Gorazuľlez jurnьsə ľevťənь. Sь ңe təv. Nəkin abu. Toko ľsva vьlət çuť tujok tədçə. Kus verdə peľpon pavkьstas, tenat çuzəm vьlə гьriš voťtezən ľsva kojьstas. Çuť tədçəmən təlok vajəťstis, va vevdərsə posņi eурətən řerəťsliis. Šuťqaləmən utkaez ľevzišə da çoza saјəvtçisə.

Ыльн-ыльн шиканок тінәтә, ви вокып çерикъјішсез сажмисә.
Кіаньс vesloez. Ръззез дьнә мунәнь да куләммезньсә resләнъ...

А асја кьаьс шо sotçә, да sotçә да esә jugьtzьka әзјә.
Кажоккез сондисә визçişәнъ да gorән vasәka шьләнъ.

А вәгьс sulalә да askәтtas ңевурика вьнқалә.

Utkaokkez da çeladokkez.

Ньльн дєревнасан, тuj вьльн, вуьн, ме казали çeladokkezәс.
Nija kinәs-kә supkalisә sарkaezән. Кәр ме lokti нь дьнә,
нлән kianas вәлисә вәр utka pijannez. Ме pondи juaшнь, кьтис
nija вошtisә енә utka pijannesә. Ньсан ме тәди, сто учітик
вәр utka, çirәk-шvistunok, нуәтис assis pijannesә тьә, кәда вәли
дєревна сажьн. Utka polis муннь дєревнаәттис, sija pondис
муннь ьввезәт, ьли дєревнасан.

— Мьј-зә, ti pondat kernь нькәт? — ләгән јuali ме çeladlis.

— Lezam,— suisә nija.

— Lezam,— a мьјлә әни niјә kutif? Esә ләгзьka pondи
juaшнь çeladlis.

— Кьтән нлән мамньс әни?

— То-toј, setçin! Әтик әмиш gorәтçisә çelad. Ашньс иңдисә
çиңқаньс матиш ьв вьлә, кьтән гәрәм ми вьльн тәдçис кьеәткә
мьрок. Estән pukallis utka, ачьс рашкьта оштәм әмсә.

— Noko, çoza! — ькәсти ме çeladьslә.— Мунә әни-зә вәр,
нуәтә вәр utka pijannesә.

Çeladokkez, вьтте, кьз radәш loisә. Çoza kotәrtisә utka
pijannezән ьв вьлә. Utka, кәр казалис сь дьнә loktәмсә, ңевна

levzъstis. A kъz kazalis assis pijannesá, çoza çepæssis нь дьнэ. Asmoznas мьжэ çoza нькэт вайтъstis, a сьвэгън pondis kotærtнь зэр дьнэ. Сь şərə kotærtisə vit utka pijan.

Siz, çerevna дьншаң ьli, зэр ьв куза utka şemja munis ozlan, ть дьнэ.

Gazən me voşti jur vьliş kurazka, əvтыsti sijaн utkaezlə, da gorən ьkəsti:

— Azzişlytəz!

Çelad pondisə şeravnь.

— Мьj ti şeralatə? — sui me çeladlə. — Dumajtat koknit utka pijannezlə lokнь тьəzziş? Voştə çozyk kurazkaeznytə da prossajtçə!

Vizəta, çeladokkezlən kurazkaez vььна levtişisə jur vev-dəгън. Ъдənnьs ətik əmiş gorətçisə:

— Azzişlytəz, utkə pijannez!

Къшаң kotərtə Şerevrjanka

Şerevrjankalən bereg dorrez avu kutoş. Kotərtə sija zagənik. Къшаң kotərtə Şerevrjankaş? — Jualis əpəris çirivossokov Илуса.

— Grivanov vevdərşəң — suə Klimov Kəja.

— Ne, ne Grivanov vevdərşəң. Sija kotərtə Dubrovka sajsəң — suis Kosarjov Şeң.

— Kъz-zə etə Dubrovka sajsəң? Dubrovkaş von kьтəп, a Şerevrjankaş to kъшаң kotərtə.

— Dugdə, çelad, — suis Илуса, — loktə-zə kajam ju kuza, seki pondam tədnь, kъшаң sija kotərtə.

— A etə ььп-kə?

— Munam, çelad, мьj ььна-вь ez vəv.

Lun vərti, mijan çeladokkez munisə kossьнь mesta, kъшаң kotərtə Şerevrjanka. Munisə nija vitən. Medpərişzьkьs нь kolasьп vəli Ъкков Peça, сьлən şivjas əsalis пьзьт məsəçok, ңəңən da kartovkiən, a kias сьлən — koçolok.

Mukəd mestəezьн Şerevrjankaş kotərtis, kъz uçiçik sorok. Kокnita pozis sija nəlki çeççəvtnь. Mukəd mestəьн ьzdas

ңеъзыт тьэз. Va estən sulalə, oz i tədcь, кьз sija kotərtə ozlaң. Eteəm mestaezьn va vьln una levalisə kajokkez, a bereg dorət çeççalisə çeriokkez.

— То кьээм-кə çerevna тьdalə,— тььççalis ozlaң Қолу.

— Eta Oļoksandrovcі,— vištalis Peťa.

Ъзыт tosa muzьk pantaşis nьlə da pondis juaşnь:

— Кьтиş ti çelad?

— Mi Jurinçiiş.

— Кьтçə-nə munat?

— Mi-вь vizətam, кьşaң kotərtə Şerevrjankaньм.

Muzьk pondis şeravnь.

— Мьj vьlə-zə etə tijaнlə kolə?

— Da siz. Mi-вь tədam. Te, dađa, on-zə təd?

— Təda, me setçin vəvli. Eta, çelad, ьзыт kerəs uvтшаң kotərtə.

— Кьтən sija kerəşьs?

— Munə eşə kilometra kuim кьньм. Şerevrjankaьs veşьkt larələ bergəтças. Setən sulalə vaz meñiça. Ti pondat vizətnь veşьktlaң. Sьşaң vura тьdalə-ңi kerəşьs.

Рьт гəгəр-ңи çeladьs loktisə posadə. Eşə tuj vьln nija juaşisə, i əni tədisə: eta posadьs— Griбанovçi.

Toko jestisə posadə рьрнь çeladьs, кьз нь vьlə uşkəтçis ңеъзыт гəрд ponok, da vuvтəмən pondis vətçьнь нь şərə. Nevna ez kurççəvt Қолуəs kokəтtiş. Kerkuiş petis iңka. Iңka pondis juaşnь çeladliş:

— Çeladokkez, кьтиş ti?

— Mi Jurinçiiş.

— Кьтçə munat?

— Ъзыт kerəs дьнə.

— Мьjlə setçin?

— Mi mədam-вь tədnь, кьşaң kotərtə mijan Şerevrjankaьs.

— Şerevrjankaьs? A мьjlə tijaнlə sija kolə?

— Da mi siz. Mədam tədnь-вь. Te vot on-zə təd, кьşaң sija kotərtə?

— Da ti-ed sь mestaez гəгəр-ңи. То munə eta tujok kuza veşькта. Setçin kazalatə kļuççez. Loktat ьзыт struv дьнə. Setən i azzat.

Çeľadokkez çoza pondisə kotərtə vólkət vər tujok kuza,
Şerevrjanka verəgət.

Недѣгъ мѣйсѣ çeľad kьlisə kьeəmkə sum, top kьşan̄kə kişşə va.

Çeľadokkez kazalisə ьььт strub, kьtiş kotərtə va, a şьvəgьtiş
vaşş ərjiş kotərtə mi vьlə da arkməmə uçit̄ik sorok.

— Vizətə, çeľad, kьz vaşş muşis petə!

— Ura, ura! Azzimə, azzimə!

— To kьşan̄ kotərtə mijan Şerevrjankaş!

Çeľad sotçişisə estən. Vizətisə vьdəş klüççesə da pondisə
lezçьn̄ vər gortə.

Vər lunə.

Talun çeľad gazəş, radəş.

Вьдьс kias kutəm zьr,
kerə gəppəz ordçən matə
i saditə puez tьr.

Toko pişna gora kьlə
i gazətə şələm, jur
da rozoklən tutkəm ьlə
levzə: tru-tu, tu-tu, tur!

Çoza, çoza, kuza vьdmas,
pьras korə vьdən ru,
mukət orsas sonđi vьlas
i səstəmtas çəskьt ru.

Seki orsn̄ ləga vьlə
ojtəv vьl̄n oz lo tuj,
pəriş vav-moz povtəg sьlə
Вьd ru sepkas: oz-pə tuj.

Şьlankьv paşkav te gorən,
i rozok potkət suk ru,
kьşşam jona izzə dorə,
mi mədətam talun mi.

Kinlə orsəm, kinlə şinva.

Вьдәнньс вәрэн вүра газәтчәнь. Toko setən-zə eməş kьзokkez, kədna gazәтчәм tujə gorzәнь.

Gozumşa kadə, kər vura sontə sonđi, çozazьk, termaşəmən vetlə çoçkom kьзын їьs. Uçitik oštaokkezət kaçpu їьs petə ətərə.

Кьз їисə ořir їьддə bur poleznəj torən. Nija vundaləny kьз kaçsə da əktəny їисə vutylkaezə, a şьvəryн sїjə juəny.

Кьззез, kədnaїş vořtisə una їi, nədyr mьjїş kořməny da kuləny.

Pusə pəgətnь pəzə vit minutaən,
a vьdtьny sїjə—şo voəñ.

Kollekciaez.

Оз есə ашыьs.

Vər saїş zagənik mьççisə sonđi.

Sajmıs vər. Pondisə şьvny kajjez. Kutçisə iz verdə vьdəs vərşa olişşez.

No, mьj eta? Mьjkə vəryьs, vьřte, kьlis.

Omən vьdəs, vьřte, suvtçis!

— Tru-tu-tu—tru-tu-tu! Tram-tam-tam.

Tru-tu-tu-tu.

Mьj eta seeəmyьs? Kiđ eta vьdənyьsə povzətis?

Pondis kьvny kьşaңkə gorna da varavan. Varavanən vəriş petis çəladəklən ьzyt kolonna. Vozatəj řetis komanda:

— Otrjad, suvtçy!

— No, çəlad, əni mi gortьn. Kutçə vьdənyьt iz verdə. Pondam suvtətnь palatkaez.

Çulalis ças mьmda, kьz omən ьzyt paşkyt suřom kuza vər kolasьn pondisə çoçkom toko vizny palatkaez. Çəladşь kotərtisə vərə, əktnь uvvez, medvь kernь vi.

To ətəřşaң, to mədəřşaң toko i kьlan:

— Oj, mьmda pommes!

— To kəzvьkarьs!

— Oj, oj, kьəəm kьz gagьs!

— Me, çəlad, ьzyt vařamosəs əzzi.

— Çeľad, tædat mьj, — suæ Sasa. — Bьdæs, mьj azzam tatiş, keram nyş kollekcia. Loktam skolæ, mijanlæ viştalasæ:

— To kьæm bur kozin mijanlæ lagerşis vajisæ.

— Molodeç, Sasa! Buræ te dumajtin! — suis vozatøj.

Pondis riзнә -çeľad kiн из. Kотomkaeziş kьskalisæ banka-okkez, korovkaokkez, sakkez, med kutavнь вавьvvesæ. Suzætisæ kņigæez, pondisæ lьddьнь væгьп da vaьп olişşez jьliş.

Gozumьt æktisæ, uzalisæ tatæn çeľad. Əni nija tædæнь: kin olæ kaç uvтьп, kin keræ korrez vььп asьs kerkuokkez, kin zevşisæ mьrrezьп.

Bьdænnьs tædæнь, kinæs suæнь nomæn, kinæs moskaæn, i tædæнь, kin seeəm kæзьв.

Vær.

Sulalæ kæz, nokraşæ;

mьççalæ voksa pьv.

A setçin kьз çatraşæ,

сьпцалæ, вьтте pьv.

I læmpu von tьdalæ,

paştalæm sarapan...

Kьæatkæ kaj goralæ,

goralæ kьз pəlan.

*Una væi-una lьmь, una
lьmь-una пьaн, una va-
una twun. Ətik puiş
rozæ kernь mişşon зpиça,
a ətik зpиçæm rozæ sot
нь mişşon пu.*

Vər beregitan praviloez.

Bura vərsə radejt da bura sija beregit.

Kədə vərլə drug, sija uvvesə oz çeqlav, oz kuļ kaçsə puez vlyiş. Sija oz neekь lissə, oz kəstь, oz satlav tom puesə. Sija oz kaj puez vylə, oz kerav nyliş vuzzez.

Vərlən drugьs oz ker vərьn vi, meдвь ne levьnyь pozar.

Vərlən drugьs tədə, kьz vərsə vreditellez sogja kajjez beregitanь: şojənyь gaggesə, guşenicaesə, kədna eьkətənyь pu kaçsə, şojənyь pu lissə. Vərlən drugьs oz raz kajpozzez. Sija oz voş kajpozzeziş kolttəz. Kьzi azzas kaj pozış kajrijan, termaşə sija vər pozas levьnyь.

Vərьn.

Vərьn əvu seeəm kusiныs, kьz ьv vьlyьn. No sь tujə əddən gaza setçin gozumşa lunə, kər sondiьs veşkьta te jur vevdərьn zardə; zar, gəgər sotə... Mьj toko te on əzьv vərьn eteəm lunnas: vьlyьn gərđkod pozummez əsətəmaş əşiniь ləşja sarpkaeznyьsə. Zelonəj kəzzes kəstəmaş vьekaşan uvvesə. Krasujtçə çoçkom da kudria kьzok aslas çəskьt duka lışokkezən. Çut-çut vərə rud pipu, guşenika suskətçəmən aslas lışokkezən.

Turun kolassan ңozzaşə çoçkom şinoka ozjagəd, a sьkət ordçən gərdətəma çəskьt duka mədik jagədok.

Znamjaezlən sьaşəm.

Maj Pervəj lunə uzalişsez omən mir pašta petənyь ətərə. Gərd znamjaezən munənyь mijan stranaiş ravoçəjjez da kolxoznikkez.

Mijan soveckəj respublikałən gərd znamjaez viştalənyь uzalişsezlə omən mir pašta:

— Mijə vermim, Mijə vьnaəş. Munə mijankət. Mijə tijañlə otsalam.

— Med olə Pervəj maj!

Eta-zə lunə çarkənyь usə da munənyь demonstracia vьlə grañça sajn ravoçəjjez.

Setçin avu sovettez. Grañça sajiş ravoçəjjezlən gərd zna-
mjæz viştalənp̄ kapitalissezlə:

— Ravoçəj klass gotov munp̄ vojən tijan vɔlə—kapitalissez
vɔlə. Mişə kɔlam kɔtsaləmsə ravoçəjjezliş Soveckəj stranaiş.
Nija mijanlə otsalasə. Mişə vɔnaəş. Mişə loktam povədəezən!

— Med olə Pervəj maj!

Pervəj maj

Mişa praznik, Pervəj maj,
vɔd uzaliş jəzlən!
Bur olan mijanlə vaj,
şələm biən əzjə.

Oşir sajmb, plaggez vov,
mun te paşkət tujət:
bur olan ɔvəssə oş,
ətlasa ker kəjət!

Mişa praznik, Pervəj maj,
oşirlə te dona!
Bur olan mijanlə vaj,
viş olan ker jona!

Aləj znamja.

Skola ɣwəsɣs dugdɣvtəg oşşə-pədnəşə. Çelaçɣs kotərən ɣrənp ɣskɔlaə, ətamədkət zıɣzənp, kɣzi vorovej tabun.

Ətərşaq kɣlə seeəm-zə gaza sum. Sondi jugərres şin guşə-ləmən ɣrənp vaŋ-vaŋ oştəm əşnət da zozsə şerətənp.

Trofimovna storozika da sɣlən nuçok Ştopka sulalənp əşn dɣnpn.

— Bəvu, gorzan? Bəra təd vɣlat uşisə ajə da mamə? Viştav, bəvu, mɣjiş gorzan?

— Mɣj viştavnɣ? Kɣz uşas təd vɣlə, kɣz ɣurtən şələmə vɣekasə! Kɣeəm-ed zonə menam vəli, tenat ajɣt: kudria, gazətçis, şliş... ɣr şlis oŋir jɣliş, svoboda jɣliş...

Ətrɣ sija i sçə: „Pervəj maj—vɣd uzalişlən ɣraznik“.

Vizəta, kar saşə ləşətçənp tenat ajɣt da mamɣt. Sija vəli fabriçnəş-zə.

Loktisə fabriçnəş mijanə nɣlən jorttez da pondisə baitnɣ:— Oɣos, tenɣt talun şorŋi viznɣ. Seeəm şorŋies ponda mijan Oɣokşejuskos ɣukavlis-ŋi ŋurmanɣ. Me sɣlə i sua: „Oɣokşejusko, kokŋitzka! On-ed təd!“ Şerəmççis toko da pondis ləşətçənp munɣnɣ...

Sondis jugjalis siz-zə, kɣz talun, a eteəm sumɣs ez vəv. Ozɣk carɣs dɣrŋi uzaliş ɣrazniklə eteəm çəşs ez vəv.

Nija munisə. Te kɣzi narosno saşmin da no-zə gorzɣnɣ: „Mam!“ Sek te ətik voşa vəlin. Munisə. Me ɣukala, viççişa nişə. Əbed ləşəti. Oz loktə! Viççişa-viççişa, avu. Sondis ɣuk-sis-ŋi, vəliş loktis ətnas Nastaɣs. Çuzəmsə sɣliş ez poz tədnɣ.

— Oɣokşejusko,— gorəti,— kɣtən sija?

Ədva-ədva me sɣliş vermi juavnɣnɣ... Əkşəmaş kar saşn ɣavo-cəjjez. Levtaş znamjaez, ɣaşkətəmən vizənp nişə. Pondəmaş şvnp əşşinɣs şlanɣvvez. Nija, kədna ləşətçisə şorŋiesə viznɣ, kajəmaş ɣuez vɣlə. Ajɣt tenat siz-zə kajəm ɣu vɣlas. Sɣlən ɣolosɣs vələm sətəm, gora, kɣz kolokol... Kɣvzənp sija oŋirɣs... Sɣ kosta gəgərtəmaş nişə kazakkez. Da kɣz uşkətçasə nagaj-kaeznənp... Pondəmaş lɣjɣnɣnɣ... Oɣokşejuskos ɣu vəliş ɣılanas i lezəmaş.

Nastaş gotov kuvnъ vәli uz vьlas... Tәzdişәmьs-gorjоbьs
sijә әşilejtisә... Kaslajtnъ pondis... Çasьktnъ, çasьktnъ da
kulis. A mijә tekәt kьkәn kolççim...

Vizәt-zә, kolonnaezә suvtәnъ da i znamja-ni gotov.
Toko әni gәrd znamja ponda ozә lьjlә.

Velәtçis kiьn ravjalis znamja әddәn jatnәja gizәmәn
„Med olә Pervәj maj!“ Morossez vьln çelәdlәn sotçisә
uçәtik gәrd zvezdaokkez, kәdna vaçkisisә kәrkәşә | vijәm
rovoçәjjez virlәn.

— No, vavı, me muna!

Ştopa çorьt oşkәlән munis da suvtis skołnik |ozzezә...

Car dьrņi majovka.

Uļaça peļәs sajn, vekņitik pereulokьn, әkşәma oñi, şo-
gәgәr mort.

Нъ kolassәn kolis sь Vesovsikovlән.

— Mijan pьekiş piçkәnъ virsә, kьzi turimoliş!

— Vьliş vaitan!— Әtik әmiş una mort gorән viştalis.

— Pessә-ed, zonkaьt!— suis Әndrej.— Noko, me muna,
otsala sьlә!..— Pondis ñuzvьv kişşьnъ sьlән şorņi:

— Jorttez! Viſtaləny, mi vlyp-pə una ɕuzəma oſir olə — jevrejjez, nemeccez, angliɕaninnez, totaraez. A me vot og verit. Em toko kək ɕuzəma oſir, kək rod, kədnə nekər oz tuj ətlaavn — bogatəjjez da vednəjjez. Oſirys ne ətmoz paſtaſə da ne ətmoz vaitə. A vižətə, kɕz bogatəj francuzzez, nemeccez, angliɕaninnez vižəny ravoɕəjjesə, sek tijə kazalatə: vɕdəs bogatəjys ravoɕəjlə vrag, koska-vy nylə gorsanys!

Oſir ɕukəryk kinkə ſerəmɕcis.

— Nozzəvtam məd vokſaſ—sek azɕylam, i francuz-ravoɕəj, i totarin, i turok siz-zə ponnez-moz oləny, kɕz i mijə, roɕ uzaliſ oſirys!

Oſirys ſo unazyk da unazyk ɕukərtcis. Ətikkez sɕtəg mədikkez vərſaſ nuzətisə ſivinyəsə, levtiſisə kok nyr vlyanys da mɕrſisə oſirys kolasə-zə ryry...

Kinkə rjakəstis:

— Policia!

Uſiɕaſaſas veknit prokodas veſkɕta oſirys vɕvtə kajisə vəvvezən no! policejskəj, əvtisə plettezən, aſnys gorətlisə:

— Munə ətmədərə!

Oſirys ləgən ſetisə tujə vəvveslə. Mukədys kajisə zavor vylə.

— Pukſətəsə porſ pijannezəs vəv vylə, da i roksəny, — mijə ne mijə-pə voinnez, — gorətlis kinlənəkə gora da vidɕan golos.

Əndrej koſɕcis ətnas uliɕa sərəs, sy vylə, jurreznanys go-
gɕnaləmən, kajisə kək vəv.

Loam gotovəſ!

Mi pionerrez, kommunalən ɕeləd,

vɕnaəſ mijan kisojjez.

Povtəg mi peſſamə, vragkət tɕskaſam,

ajjezkət petamə vojà.

Peſſamə mɕztəg mi, topətam rjaddez,

burzuj uvtyriſ og polə.

Medvərja vojjezə, vɕna otrjaddez!

Peſſnyl ryr mi gotovəſ!

Garri Ajzman.

Garri Ajzman velətçis skolaın Amerikaın. Setən sija organızuıjtəm pionerskəj otrjad, kətçə rıgısə vıdəs proletarskəj çelađs. Ətlaın aslas jorttezkət sija organızuıjtəm ne ətik pionerskəj otrjad.

Ətrır vəli pionerrezlən sobraıno. Garri velətis çelađs pessiın soret vlaš ponda omən mir pašta.

Kısaıkə loktis vəla polıcialən otrjad. Polıcejskəjjes vəvveznas uskətçisə çelađs kolasa. Kər polıcejskəjıs loktis Garri Ajzmanıs dıne, sija kutçısıs vəls şermət verdə. Garrısə sekzə arestujtisə.

Lunməd vərti Garrısə sudıtısə. Sudıdaes petkətısə prıgovor, Garrıəs pıksətın şırmaə kvaş təliş kezə. Şırmaə Garrıəs pıksətısə ətlaın guşasışsezket. Sijə vizısə əddən uməla.

Kər Garrııs assıs sroksə pukalis, şırmaış naçalıık vıştalis sılə.

— Kız te esə şuran mıjan dıne mədrıışa, tenıt uməl sek loas.

No Garrııs vəli ne seeəm oşır kolasış, kədnə tujə povzətın.

Nju-Jorkış şo şurs ıztəm oşır əksısə ətərn da pondısə kornı „Naı lıvo ız“. Garri vəli nıkət ətlaın. Sijə vəra arestujtisə da vıliş sudıtısə.

Prıgovorıs vəli seeəm: ispravıtelınej şırmaə vit vo kezə.

Olans şəkıt.

Şəkıt olans şəd negrlən. Ləg prıkassık dugdıvtəg vartlə sije. Kəzain eəktə ızətın i çelađs. Mam ızalə i Saıı sıl dınlı. Rıləz Saıı şpinasə kəstə, şəd vıvtıgrətıs ınləm kotərtə. Sotan sondışan şın ozın remıt, şəkıt sılə, a norasınl nekinlə.

Şıv-pıoıer.

Gruzsık Rami vıştalis Şıvlə:

— Te ızət, kızi voşok. Kızi rıtınas voşokıs tarəvtças ılıça kuza, kazalas sije kinkə alı.oz?

— Nekin oz kazav,— suis Ҙив.

— Tarəvtçь sek, кьз votok, fabrika дьнə da lakət vot etə.— Rami şetis Ҙивлə ьзйт lis.

Асьвнас ьдса çukər oҗir əkşis fabrika vorotəez дьнə. Vьльн мьгəra Aman gorən ləddətə:

— Mijə olam ььгјən. Тьрmas керпитнь! Дьв vasəтнь bogəттоəs!

Кьşaңкə supьta loktis pavkaezən da revolүverrezən oҗir. Vasətisə oҗirsə. Amanəs şujьstisə avtomobilə da кьskisə.

— Rьtnas Ҙив kossis Ramias:

— Rami,— suis Ҙивьс,— me ponda tençit lissetə lakльнь ьд oҗə. Aş nija ьдəпньslə viştaləнь:

— Тьрmas керпитнь! Дьв vasəтнь bogəттоəs!

Ҙив lois uçitik pionerən.

Мəдңоз çекьз oz vermь ionь.

Əkmьs voşa Karl koļççis ətnas paҗeraas. Mamьs munis. Aјьs abu кьк neдeл-ни. A Karl oz divujtçь etə vьлə. Sija tədə: aјsə ььliş kossə policia... Siz i kolə, med sija gortьn ez vəv. Aјьs Karlən — kommunis.

Karl кьлə oşkəvvez. Oşşə ьвəs. Pьгəнь kuimən.

— Te ətnat estən, zonu?

— Ətnam.

— A mamьt кьтəн?

— Munis.

— A aјьt?

— Munis.

— Кьтçə?—Karl viştalis, og-pə təd.

— Me tenə җurmaə nuəta,— gorətçis vьльн мьгəra mort.

Karlən jokñitis şəлəмьs. A şotaki ez viştav nem.

Karləs lezçətəнь ulə, petkətəнь ətəre da pukşətəнь avtomobilə.

Зьнças vərti sija vəli ьзйт da jugьt зьгјьн. Сь озьн pukalis mort — policia paşkəтьн.

— Кьпьм tenьt vo? Кьз tenə suəнь? Vetlan-ja te skolaə?

Karl şetis otvet.

— A podi kыпəmыt şimalə? — Şimalə naţte...

Кык-kuim minuta vərti Karl puekis-şojis ңаң, kalvasa.

A poļicejskəj guşənik da supыta јualə:

— A кытəп tenat ајыт? — Karl povzis.

— Кытəп, мьша, ајыт? — јuala me tençit.

Karl ыs lovzişis, no ыs ez şet.

— Зыръпн ыs ңe təv.

Toko кыл, кыз ştena vыльп çasiez çakətəпь.

Kin-kə pыris. — Tenə korəпь.

Poļicejskəj vidçəməп petis.

Çulalis minuta-məd. Nekin ez lovль. Karl loktis ыvəs dыпə da zangis sijə.

Ыvəсыs oşşis. Karl petis. Savdattez 'ezə i vizətə zonkaыs vылə. A sija kotərtə i kotərtə gortə.

Mijan druggez da mijan vraggez.

Mijan stranəпьm — SSSR.

Eməş şvetas mədik stranaez.

Jualam ena stranaezып olişşezliş:

— Kin tijan suşed?

Nija viştalasə: — Sovet soјuz.

Jualam: — мьj seeəm Sovet soјuz?

Uzaliş oţir viştalasə: — Medbur drug mijanlə.

Kapitalişsez viştalasə: — Medləg vrag mijanlə.

Jualam uzaliş oţirliş: — Мьjа tijanlə drug?

— Setçin voļsevikkez. Voļsevik partia viştalis: „Ыд mu vыliş proletariјjez, ətuvтçə!“ Voļsevik partia viştalis: „Fabrikaez da zavoddez tijanəş. Ъvbez da vərrez tijanəş. Vasətə pomes-ыkkesə da fabrikanttesə“.

— Voļsevik partia — mijanlə vrag, — viştalasə kapitalişsez.

— Мьjа?

— A sijəп, мьjа voļsevik partia viştalis: „Ыд mu vыliş proletariјjez, ətuvтçə!“ Мьjа rəvoçəјjez eta stranaiş viştalisə:

„Fabrikaez da zavoddez mijanəş. Bvbez da vərrez mijanəş“.
Nija vasətisə mijanəs. Nija vvdəs mijanliš mvrddisə.

Равоҷәјјез да крешана ьзт странайш вишталисә:

— Mijə vasətim asşinym vraggezə. Əni — vvdəs mijan.

— Pondamə stroitnʹ aslʹnym stranasə,— vištalis partia.

— Pondamə stroitnʹ aslʹnym stranasə,— vištalisə ravoҷәјјez da kreshana.

Radio.

Radio kvlə

ьlnşa-ьlə.

Radio şizə gəgər:

karrezşan karə,

viļ Kudʹmkarə.

Ňulə zavod, Ňulə vər.

Çeləq von kvzvə

vvd şblankvsvə...

Skolaʹn radio em.

Sʹşan vʹnşalə,

çozʹk velalə,

çeləqlən jugmə jur vem.

Кьвзəнʹ рьтəн,

kər asʹvvbtəп:

Кьlə baitə Moskva:

Ňuzlalə orsə,

şylə vvd torsə,

vaşnisə kiştə, kvz va.

— Doram olanşə...

— Tʹrtam vvd plansə.

— Zapʹtam udarno vər, ŇaŇ.

Etaz vot gorən,

Radio korə:

kvzvə-zə, kvvzʹ te, Van!

Strojkaşan şbez.

— Mijə stroitim elektrostancia.

— Mijə petkətim kərttuj dʹnə avtomoviļa tuj.

— Mijə organizujtim MTS-ez.

— Vər zapʹtəmsə mēxanizirujtim.

— Mijə stroitam viļ kerkuez.

— Mijə stroitim viļ maşterskəjjez, zavoddez.

— Mijə as kadə pomalim kəzan kad, ŇaŇ zimʹlaləm.

— Organizujtam vʹna maşyna-traktornəj kolonna.

— Kommunis partia veşkətləmən suvtamə ordçən kuļtu-
raən da kəzajstvoən ozʹn muniş rajonnezkət.

PƏEKƏS

Lisvok

Asbıv	3
Joz	—
Zer vərən.— Tambellini şərti	4
Gymalə.— L. N. Tolstoj şərti	—
Bavapellez	5
Əakla	6
Vərən	—
Gadıka	7
Viz vərən	—
Bekışan kad.— İvu-Ştepkı	8
Vez viz vərni muna.— Novdinsa Vittor	9
Kırajtəm.— Uralskij şərti	—
- Va dorən.— İvu-Ştepkı	10
Mijan karçjər	—
- Zimlam karç.— İvu-Ştepkı	12
Vuzokkez ali korokkez	—
Çoçkom bavıv	13
Zava	14
Ləm	15
Mıçırin sadın	—
Dəzirajtış	16
Gəşsez	17
Bur storozzez	18
Vorovej pijan.— M. Gorkij şərti	19
Ozzyk i əni.— Ruderman şərti	20
Nur mestan	21
Elektrıstancia	22
Strojka	23
Elektrıcestvo	—
Vil vi.— Lıxaçov	25
MTS-ış gəşsez	—
Vaz kadə.— Volnov şərti	27

Vundõtəm mi.—Nekrasov şerti	29
Къз olim pomessыk dьrni	30
Къз car dьrni mijə uzalim zavodьn	31
Vladimir İlliç Lenin (ravoçəj viştəşəm şerti)	—
Mijan ded.—Ivu-Stepko	35
Kulis Lenin.—Lixaçov	36
Leninkət prossaççəm	—
Vit oj, vit lun.—V. Inver	—
İosif Vissarionoviç Stalin	37
Октяв.—Neuşixin şerti	38
Vətnь da kolnь.—Lixaçov	39
Tьrtimə.—Koltunov şerti	—
Talun da asьn	40
Mijan okrugьn	—
Gərd armiaə	41
Dəzəgьn	42
Gərdarmejeçsan pişmo	—
Mijan strana	43
Къəməş vəlisə ozыk tujjez	44
Kərttuj	45
Mьj mi stroitim	—
Əsьn kərttujlan.—Lixaçov	—
Turkşiv	46
Şignal.—Garsin şerti	47
Gərd lotçik	48
Kajam vьləzыk.—Lixaçov	49
Radiokerişsez	50
Radio	—
Kanvertьn passazыr.—Marsak şerti	51
Roçta vagon	—
Tigrpijan.—Perovskaja	—
Oj, къz poləm petə	53
Turьl da kəin	—
Lev da ruç	54
Pon-saņitar.—Ivensen şerti	—
Storoz	55
Uçiçik poçtallon	56
Kəinnez	57
Къз kəinnez velətənь aşşinьs pijanneznьsə.—L. N. Tolstoj	58
Nepoliş kəç.—Mamin-Şibirjak şerti	59
Tьskaşəm	61
Lukasış məs	62

Kərpijan.—Mamin-Şibirjak şerti	63
Nildis	65
Çaŋok	67
Vər çaŋ da sakal.—Dzems	—
Orjol-berkut.—Kajgorodov şerti	69
Zoŋ	70
Tipok	71
Povzətisə.—Plavil'sikov şerti	72
Elektriçeskəj vavuka	—
Kəzajka da kurəg.—L. N. Tolstoj	73
Uçit'ik muz'çok.—N. A. Nekrasov	—
Çeləd vuzaləm.—Prisvin şerti	74
Vaŋka Zukov.—A. P. Çexov şerti	—
Çeri lavkaŋ.—M. Gorkij şerti	76
Tujs oşsis	77
Sondi	78
K'bs-Mari.—Dobryn'skij şerti	80
Paŋ da truşikkez	81
Jenşan da tədişşan on veşkav	82
Ətik uzveçkalən istoria	83
Mart 8 lun	84
İnkələ.—Lixaçov	—
Oştə jaşli.—Lixaçov	85
Gərd ordenən	—
Avtomobil v'lyŋ	85
Vərşan medozza telegramma.—V. Bianki	87
Vərŋn nimasışsez	—
Tuhs.—Ivu-Şepko	—
Şədkajjez loktisə.—Bogdanov şerti	—
Vərşan telegramma.—V. Bianki	88
Vərşan sup'ya loktan pişmo.—V. Bianki	—
Kaj poçtaən pişmo.—V. Bianki	89
Şədkaj	90
K'bz şizim plotnik vuzəmaş va saşə, kərij'bs vərzəma.— M. Gorkij şerti	—
Medozza borozda.—P. A. Akul'sin şerti	92
Gəriş brigada.—M. Lixaçov	93
Kollektiv.—M. Lixaçov	—
K'bz arkmə laguska	94
Lovja kerkuokkez	95
Nomlən kuləm.—V. Bianki	—
K'bz olə ju rak	96

Asьv	97
Utkaokkez da çeladokkez.—M. Prisvin	98
Kьsaң kotərtə Şerebrjanka	99
Vər lunə.—S. Grivanov	101
Kinlə orsam, kinlə şinva.—V. Bianki	102
Kollekciaez	—
Vər.—Ivu-Stepko	103
Vər beregitan praviloez.—V. Bianki	104
Vəгьп	—
Znamjaezlən sьaşəm	—
Pervəj maj	105
Aləj znamja.—P. Mark şərti	106
Car dьгнi majovka.—M. Gorkij şərti	107
Loam gotovəş	108
Garri Ajzman	109
Olanьs şəkьt	—
Tiv-pioner	—
Mədnəz nekьz oz vermь lonь	110
Mijan druggez da mijan vraggez	111
Radio.—Ivu-Stepko	112
Strojkaşəş sьez	—

Допьс 45 ир., рсгсргот 25 ир.
Цснл 45 коп., псрсллс 25 коп.

Е. Я. ФОРТУНАТОВА

КНИГА ДЛЯ ЧТЕНИЯ

ЧАСТЬ ВТОРАЯ

**ДЛЯ ВТОРОГО ГОДА
ОБУЧЕНИЯ**

★

На коми-пермяцком
языке

**ГОСУДАРСТВЕННОЕ
УЧЕБНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ
ИЗДАТЕЛЬСТВО**

МОСКВА, ПЕТРОВКА, 5